

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ιωάννης Γαλαντόμος · Δήμητρα Μελισσαροπούλου · Θωμαΐς Ρουσουλιώτη,
Ευάνθη Α. Παπανικόλα · Ευφροσύνη-Ζωή Γεωργίου · Φάνης Ζάγουρας · Νίκος Μαθιουδάκης

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
η γλώσσα μας

Βιβλίο
μαθητή /
μαθήτριας

3

Δ' δημοτικού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η γλώσσα μας

Δ΄ Δημοτικού

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ

Γ΄ τεύχος

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής / Αξιολογητής

Αξιολογητής

Αξιολογήτρια

Τεχνική Εμπειρογνώμονας

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Υπεύθυνος του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης

Παπακυπαρίσσης Αναχνώστης

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Χατζημπύρος Κωνσταντίνος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Δαναβασίλη Στυλιανή

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Μαλάμου Ελένη

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Καμβίσιου Σταματία

Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών

Αθανάσιος Γιαννίκας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ

Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη Διδακτικών Βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ιωάννης Γαλαντόμος, Δήμητρα Μελισσαροπούλου, Θωμαΐς Ρουσουλιώτη,
Ευάνθη Α. Παπανικόλα, Ευφροσύνη-Ζωή Γεωργίου, Φάνης Ζάγουρας, Νίκος Μαθιουδάκης

Η γλώσσα μας

Δ΄ Δημοτικού

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ

Γ΄ τεύχος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η γλώσσα μας | Δ' Δημοτικού

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Ιωάννης Γαλαντόμος , Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Επιστημονικός Υπεύθυνος Δήμητρα Μελισσαροπούλου , Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Θωμαΐς Ρουσουλιώτη , Μέλος ΕΔΙΠ Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Δρ Γλωσσολογίας Ευάνθη Α. Παπανικόλα , Σχολική Σύμβουλος, Δρ Γλωσσολογίας Ευφροσύνη-Ζωή Γεωργίου , Εκπαιδευτικός ΠΕ70 Φάνης Ζάγουρας , Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Δρ Γλωσσολογίας Νίκος Μαθιουδάκης , Μέλος ΣΕΠ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	Δημήτρης Χαλκιόπουλος , Γραφίστας
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ	Άννα Πατρινού , Γραφίστρια
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ	Ευαγγελία Γουτιάνου , Εικονογράφος - Γραφίστρια
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ	Συγγραφική Ομάδα Στέφανος Γιασιράνης , Εκπαιδευτικός, Δρ Παιδαγωγικής Σταυρούλα Αντωνοπούλου , Εκπαιδευτικός, Δρ Γλωσσολογίας
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ	Σταυρούλα Αντωνοπούλου , Εκπαιδευτικός, Δρ Γλωσσολογίας
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΩΝ	Δημήτρης Σεμιτέκολο , Γραφίστας - Σχεδιαστής Ιστοσελίδων
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ	Ελένη Καραντζόλα , Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Τα σύμβολα του βιβλίου

Αναπτύσσουμε τις δεξιότητές μας

Κατανοούμε προφορικά κείμενα		Κατανοούμε γραπτά κείμενα	
Παράγουμε προφορικό λόγο		Συνθέτουμε και γράφουμε κείμενα	

Χτίζουμε τη γραμματική και το λεξιλόγιό μας

Μαθαίνουμε νέα γραμματικά φαινόμενα		Εμπεδώνουμε όσα γνωρίζουμε	
Εμπλουτίζουμε το λεξιλόγιό μας		Μαθαίνουμε ορθογραφία	

Εργαζόμαστε μαζί στην τάξη

Συζητάμε στην τάξη		Διαβάζουμε ολόκληρα βιβλία	
Χωριζόμαστε σε ομάδες		Δουλεύουμε στον ρυθμό μας	
Παρακολουθούμε βίντεο		Βλέπουμε τι μάθαμε	

Θα μας βοηθήσουν και αυτά....

Παρατηρούμε τον βαθμό δυσκολίας των δραστηριοτήτων		
Διαβάζουμε τις στρατηγικές και σχεδιάζουμε τις κινήσεις μας		
Συμβουλευόμαστε το σημείο που μας δείχνει η πινακίδα		

Στην ενότητα αυτή

**Κειμενικοί Τύποι
Πολυτροπικότητα**

**Ακούμε, βλέπουμε,
διαβάζουμε**

7. Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο; [8-39]

Διαβάζουμε για ανθρώπους που άλλαξαν τον κόσμο

Καταγράφουμε τις σκέψεις μας για το πώς θα μπορούσε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας

Δρούμε όλοι μαζί για έναν καλύτερο κόσμο

Αφηγηματικός και επιχειρηματολογικός κειμενικός τύπος

Αυτοβιογραφικά κείμενα

Δημοσιογραφικά άρθρα

Λογοτεχνικά αποσπάσματα και ποιήματα

Αυτοβιογραφικό κείμενο για τη Μαρία Μοντεσσόρι

Άρθρα για ανθρώπους που άλλαξαν τον κόσμο

Λογοτεχνικά αποσπάσματα και ποιήματα για έναν καλύτερο κόσμο

28η Οκτωβρίου: Πώς βιώσαμε τα χρόνια του πολέμου του 1940; [40-49]

Μαθαίνουμε για την ελληνική σημαία, τον Β΄ Παγκόσμιο και τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο, τη γερμανική κατοχή και την απελευθέρωση

Γνωρίζουμε αυτοβιογραφικές ιστορίες στα χρόνια του πολέμου

Αφηγηματικά κείμενα

Φωτογραφίες - ντοκουμέντα

Λογοτεχνικά αποσπάσματα

Φωτογραφίες/ντοκουμέντα από τα χρόνια του πολέμου

17η Νοέμβρη: Τι πρέπει να μας (υπεν-)θυμίζει η φράση: «Εδώ Πολυτεχνείο»; [50-57]

Διερευνούμε τις πτυχές του ιστορικού γεγονότος

Ανταλλάσσουμε απόψεις για τη σημασία της επετείου

Φωτογραφίες, βίντεο και ηχητικά αρχεία

Αφηγηματικά κείμενα

Δημοσιογραφικά άρθρα

Ζωγραφικοί πίνακες

Φωτογραφικό και ηχητικό υλικό

Βίντεο

Λογοτεχνικά και ιστορικά κείμενα

Μαρτυρίες

Χριστούγεννα; Τι μπορεί να μας κάνει χαρούμενους τα Χριστούγεννα; [58-65]

Ανταλλάσσουμε απόψεις για το τι μπορεί να μας κάνει χαρούμενους τα Χριστούγεννα

Διηγήματα

Ανοικτές επιστολές

Χριστουγεννιάτικο διήγημα
Χριστουγεννιάτικη ανοικτή επιστολή

25η Μαρτίου: Ποιοι έκαναν την επανάσταση το 1821; [66-71]

Μαθαίνουμε για γεγονότα της επανάστασης του 1821

Γνωρίζουμε σημαντικούς αγωνιστές

Ζωγραφικοί πίνακες

Δημοτικό τραγούδι

Σημαία της επανάστασης

Αφηγηματικά κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα για πολεμικά γεγονότα και για τους ήρωες που πρωταγωνίστησαν σε αυτά

Πάσχα: Γιατί λέμε «Πάσχα, των Ελλήνων Πάσχα»; [72-80]

Πληροφορούμαστε για τη Σαρακοστή, τη Μεγάλη Εβδομάδα, για Πασχαλινά Ήθη & Έθιμα

Αφηγηματικά/Λογοτεχνικά κείμενα

Κάλαντα Λαζάρου

Πασχαλινά Αφηγηματικά/Λογοτεχνικά κείμενα

**Συζητάμε,
γράφουμε,
συνθέτουμε**

**Χτίζουμε τη
γραμματική
μας**

**Χτίζουμε το
λεξιλόγιό μας**

**Διαβάζουμε
ολόκληρα βιβλία**

Παρουσιάσεις
Αφίσες για το δικαίωμα στην
εκπαίδευση
Ανακοίνωση για κοινωνική δράση
Αυτοβιογραφικό κείμενο για τη
ζωή ενός/μιας επαναστάτη/τριας

Επιρρηματικοί
προσδιορισμοί
Παθητική μετοχή
σε -μένος/η/ο
Αριθμητικά επίθετα
Λειτουργίες
των εγκλίσεων
τροπικότητες

Παράγωγες λέξεις
με το πρόθημα επί-
Μεταφορά
Κυριολεξία
Σύνθετες λέξεις με
α' συνθετικό τη λέξη
"οίκος"
Θεματικό λεξιλόγιο

Μελετάμε βιβλία για
ανθρώπους που άλλαξαν
τον κόσμο
Αναδιηγούμαστε την
ιστορία από άλλη οπτική
Διοργανώνουμε παζάρι
για μεταχειρισμένα βιβλία
δανειστική βιβλιοθήκης

Δραστηριότητες για την ελληνική
σημαία, την είσοδο της Ελλάδας
στον πόλεμο, συναισθήματα
σχετικά με τον πόλεμο,
αντιπολεμικά συνθήματα

Θεματικό λεξιλόγιο
για τον πόλεμο,
τη γερμανική
κατοχή και την
απελευθέρωση

Διαβάζουμε βιβλία με θέμα
τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο
και την Εθνική Επέτειο της
28ης Οκτωβρίου

Εικόνες, ποιήματα και
ζωγραφικούς πίνακες αναφορικά
με την επέτειο

Θεματικό λεξιλόγιο
σχετικό με τη
δημοκρατία και τη
δικτατορία

Διαβάζουμε βιβλία σχετικά
με τη Χούντα και το
Πολυτεχνείο

Επιστολή σε ένα
προσφυγόπουλο που ζει
Χριστούγεννα στην προσφυγιά

Θεματικό λεξιλόγιο
σε σχέση με τα
Χριστούγεννα

Διαβάζουμε
χριστουγεννιάτικες
ιστορίες

Συζητάμε για το δημοτικό
τραγούδι, για τους κλέφτες και
τους αγωνιστές της επανάστασης
Βρίσκουμε πληροφορίες για
αγωνιστές και ηρωικά γεγονότα

Θεματικό λεξιλόγιο
για την επανάσταση
του 1821

Διαβάζουμε βιβλία με
θέμα την επέτειο της 25ης
Μαρτίου

Κάλαντα, συνταγές,
δραματοποίηση, φωτογράφιση

Πασχαλινό θεματικό
λεξιλόγιο

Διαβάζουμε βιβλία με
πασχαλινή θεματολογία

ενότητα

7

Πώς μπορούμε
να αλλάξουμε
τον κόσμο;

συζητάμε

για το τι θα
θέλαμε να
αλλάξουμε
στον κόσμο
μας

διαβάζουμε

για ανθρώπους
που άλλαξαν
τον κόσμο

καταγράφουμε δρούμε

τις σκέψεις μας για το πώς θα μπορούσε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας

όλοι μαζί για έναν καλύτερο κόσμο

Τι μπορεί να **σκέφτονται τα παιδιά** της εικόνας για τον κόσμο μας;

 Καταγράφουμε αρχικές σκέψεις και απόψεις μας πάνω στο θέμα της ενότητας.

Τι δεν μας αρέσει στον κόσμο μας;

Πώς θα μπορούσαμε να έχουμε έναν καλύτερο κόσμο;

Αναζητούμε και **παρακολουθούμε** το βίντεο της Action Aid: «Τα μακρινά ταξίδια του 2Π», στο διαδίκτυο, και εμπλουτίζουμε τις σκέψεις μας σε σχέση με το μεγάλο ερώτημα της ενότητας.

Ποιοι/ποιες και πώς προσπάθησαν να αλλάξουν τον κόσμο;

7.1

Στην υποενότητα αυτή μαθαίνουμε:

- να ξεχωρίζουμε μια πραγματική αφήγηση
- να τεκμηριώνουμε τις απαντήσεις μας από τα κείμενα
- να εντοπίζουμε χρονικούς και τοπικούς προσδιορισμούς σε μια πραγματική αφήγηση.

1 **Πριν** ξεκινήσουμε να διαβάζουμε:

- **Συζητάμε** με το ζευγάρι μας και την υπόλοιπη τάξη το ερώτημα της υποενότητας 1.
- Πριν διαβάσουμε το κείμενο, κοιτάζουμε τι είναι γύρω από αυτό (εικόνα, τίτλος, πηγή, μορφή του κειμένου) και διατυπώνουμε τις δικές μας υποθέσεις και ερωτήματα για το περιεχόμενο και το είδος του κειμένου. Μπορούμε να διατυπώσουμε τις προβλέψεις μας, χρησιμοποιώντας εκφράσεις όπως: ίσως, μπορεί, είναι πιθανό, έχω την εντύπωση πως κτλ.
- **Διαβάζουμε** το παρακάτω κείμενο και απαντάμε στο ερώτημα:
Τι το ξεχωριστό είχε η μέθοδος διδασκαλίας της Μαρίας Μοντεσόρι;

Διαβάζουμε εστιασμένα, δηλαδή ξαναδιαβάζουμε συγκεκριμένο κομμάτι του κειμένου, με σκοπό να τεκμηριώσουμε τις απαντήσεις μας.

2 **Διαβάζουμε** το παρακάτω κείμενο

Κείμενο
1

Μαρία Μοντεσόρι ΔΑΣΚΑΛΑ

(Κιάρραβαλλε, Ιταλία 1870 – Νορντβάικ, Ολλανδία 1952)

Το κορίτσι που έγινε διάσημη για τον ξεχωριστό τρόπο διδασκαλίας της

Γλωσσάρι

Το ταξίδι της ζωής μου δεν ήταν καθόλου εύκολο. Γεννήθηκα στο Κιάρραβαλλε της Ιταλίας το 1870. Όταν έγινα επτά ετών, η χώρα μου επέτρεψε στις γυναίκες να φοιτούν στα **δημόσια*** σχολεία. Από τα μαθήματα του σχολείου, μου άρεσαν οι Φυσικές Επιστήμες και τα Μαθηματικά. Μαθήματα που θεωρούνταν **«αγορίστια»**.

5

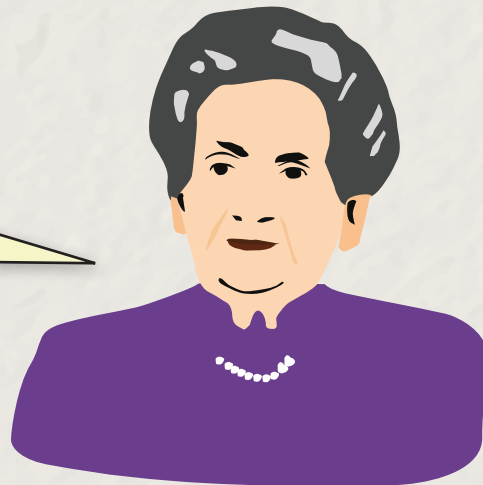
Μετά την αποφοίτησή μου από το τεχνικό σχολείο με άριστα, το 1886, φοίτησα στο διάσημο Ιταλικό Κρατικό Τεχνολογικό Ινστιτούτο «Λεοντάρντο Ντα Βίντσι». Εκεί, αποφάσισα ότι ήθελα

Πότε μια λέξη γράφεται με εισαγωγικά όπως η λέξη «αγορίστια»;

Πηγές

Ποιες υποθέσεις ή προβλέψεις μπορούμε να διατυπώσουμε, κοιτάζοντας την εικόνα της Μαρίας Μοντεσόρι;

10 να σπουδάσω γιατρός. Ωστόσο, λόγω του ότι ήμουν γυναίκα, το όνειρό μου δεν **εκπληρώθηκε*** εύκολα.

Τα πράγματα έγιναν ακόμα πιο δύσκολα, όταν ο πατέρας μου έμαθε για την απόφασή μου να γίνω γιατρός, γιατί ήθελε να γίνω δασκάλα, να παντρευτώ και να κάνω οικογένεια. Δεν το δεχόταν με τίποτα! Από την άλλη, η μητέρα μου με ενθάρρυνε και με υποστήριζε συνεχώς.

15 Δύο χρόνια αργότερα, έγινα δεκτή στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης ως φοιτήτρια ιατρικής. Στα φοιτητικά μου χρόνια πέρασα αρκετά δύσκολα, αφού οι συμφοιτητές μου, που ήταν όλοι άντρες, με περιφρονούσαν και με κοροΐδευαν. Παρόλα αυτά, τα κατάφερα και το 1896 πήρα το πτυχίο μου. Έτσι, έγινα μία από τις πρώτες γυναίκες γιατρούς στην Ιταλία.

20 Ακολουθώντας, επέλεξα να εργαστώ στον τομέα της παιδιατρικής και της ψυχιατρικής στο νοσοκομείο Spirito. Ενώ βρισκόμουν εκεί, δίδαξα σε παιδιά ΑμεΑ (Άτομα με Αναπηρίες). Δεν θα μπορούσα να είμαι πιο περήφανη για αυτά τα παιδιά, αφού τα έβλεπα να πετάνε **σαν ελεύθερα πουλιά.**

Τι εννοεί όταν λέει πως τα παιδιά πέταγαν **σαν ελεύθερα πουλιά**;

25 Επειδή ήθελα να **επεκτείνω*** τις γνώσεις μου στην εκπαίδευση, αποφάσισα να παρακολουθήσω μαθήματα στο Πανεπιστήμιο, στα Παιδαγωγικά. Στη συνέχεια, επινόησα τη δική μου μέθοδο διδασκαλίας και την εφάρμοσα το 1907, όταν ίδρυσα το πρώτο μου σχολείο «Το Σπίτι των Παιδιών» (Casa dei Bambini). Η επαφή μου με τα παιδιά με έκανε να καταλάβω πως τα παιδιά έχουν μια **έμφυτη*** τάση να μαθαίνουν με φυσικό τρόπο. Τα άφησα λοιπόν να εξερευνούν και να πειραματίζονται μόνα τους. Τους πρόσφερα εμπειρίες πραγματικής ζωής στην τάξη. Έτσι, τα παιδιά μπορούσαν να αυξήσουν την **αυτοεκτίμησή** τους. Πάνω απ' όλα, όμως, κατάλαβα πόσο σημαντικό είναι οι δασκάλοι να σέβονται και να εμπιστεύονται τα παιδιά. Τέλος, θα πρέπει να τους μιλάνε λιγότερο και να τα ακούνε περισσότερο.

Τι σημαίνει η λέξη **αυτοεκτίμηση**;

Έγινα ακόμη πιο ευτυχισμένη, όταν η έρευνά μου έφτασε στα αφτιά του Αλεξάντερ Γκράχαμ Μπελ, του εφευρέτη του πρώτου τηλεφώνου. Οι θεωρίες

7.1 Ποιοι/ποιες και πώς προσπάθησαν να αλλάξουν τον κόσμο:

ες μου σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών εξαπλώθηκαν σε όλη τη χώρα, αλλά και σε όλο τον κόσμο.

Επιθυμία μου είναι η μέθοδος διδασκαλίας μου να βοηθήσει τα παιδιά να μαθαίνουν χωρίς άγχος. Έτσι, θα αγαπήσουν τον εαυτό τους και το ταξίδι της μάθησης για μια ζωή.

T. Mason, «Μαρία Μοντεσόρι: Αυτοβιογραφία», *Wix* (διασκευή).

3 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποια μαθήματα άρεσαν στη Μαρία Μοντεσόρι, όταν ήταν μικρή;
- Ποια άποψη είχε ο πατέρας και ποια η μητέρα της Μαρίας Μοντεσόρι για την απόφαση της κόρης τους να σπουδάσει γιατρός; Τεκμηριώνουμε από το κείμενο.
- Τι το ξεχωριστό είχε η μέθοδος διδασκαλίας της Μαρίας Μοντεσόρι; Βρίσκουμε δύο σημεία στο κείμενο που να το τεκμηριώνουν.

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Βρίσκουμε στο κείμενο στοιχεία στα οποία να φαίνεται η επιτυχία και η αναγνώριση της μεθόδου διδασκαλίας της Μαρίας Μοντεσόρι.
- Από ποια γεγονότα του κειμένου συμπεραίνουμε πως οι άνθρωποι δεν θεωρούσαν τις γυναίκες εξίσου ικανές με τους άντρες, στα χρόνια που έζησε και μεγάλωσε η Μαρία Μοντεσόρι;
- Τι εννοεί η Μαρία Μοντεσόρι όταν λέει πως με τη μεθόδό της τα παιδιά αγαπάνε το ταξίδι της μάθησης για μια ζωή;» (43η-44η γραμμή)

Αξιολογούμε

- Συζητάμε, πόσο μοιάζει ή διαφέρει ο δικός μας τρόπος διδασκαλίας με τον τρόπο διδασκαλίας της Μαρίας Μοντεσόρι; Εκφράζουμε την άποψή μας για τον τρόπο διδασκαλίας της Μαρίας Μοντεσόρι.
- Συμφωνούμε με την άποψη του πατέρα ή της μητέρας της Μαρίας Μοντεσόρι για την απόφασή της να σπουδάσει γιατρός και γιατί;
- Πόσο βέβαια/σίγουρα παρουσιάζονται τα γεγονότα από τη ζωή και τη δράση της Μαρίας Μοντεσόρι στο κείμενο;

4 Τοποθετούμε, στη σωστή χρονολογική σειρά (1 - 8), τα γεγονότα από τη ζωή της Μαρίας Μοντεσόρι.

- α. Η μεγάλη επιθυμία της Μαρίας Μοντεσόρι σήμερα.
- β. Η Μαρία Μοντεσόρι επινοεί και εφαρμόζει τη μέθοδο διδασκαλίας της για πρώτη φορά στο «Σπίτι των Παιδιών»
- γ. Οι καβγάδες της Μαρίας Μοντεσόρι με τον πατέρα της και η υποστήριξη της μητέρας της.....
- δ. Η μεγάλη επιτυχία της μεθόδου διδασκαλίας της Μαρίας Μοντεσόρι.....
- ε. Η Μαρία Μοντεσόρι αποφασίζει να σπουδάσει γιατρός.....
- στ. Τα δύσκολα φοιτητικά χρόνια της Μαρίας Μοντεσόρι στο πανεπιστήμιο
- ζ. Η Μαρία Μοντεσόρι διδάσκει, για πρώτη φορά, σε παιδιά ΑμεΑ.....
- η. Η Μαρία Μοντεσόρι, μια «διαφορετική» μαθήτρια

Επαληθεύουμε τις απαντήσεις μας.

5 Δημιουργούμε το «καρδιογράφημα» των συναισθημάτων της Μαρίας Μοντεσόρι, κατά τη διάρκεια της ζωής της.

6 Υπογραμμίζουμε στο κείμενο, με διαφορετικά χρώματα, λέξεις και φράσεις που δείχνουν τα θετικά και τα αρνητικά συναισθήματα της Μαρίας Μοντεσόρι σε διάφορες στιγμές της ζωής της. Μπορούμε να χωριστούμε σε ομάδες, ώστε κάθε ομάδα να αναλάβει διαφορετικές χρονικές στιγμές της ζωής της Μαρίας Μοντεσόρι.

7 Κυκλώνουμε λέξεις και φράσεις, με τις οποίες συνδέονται οι παράγραφοι του κειμένου μεταξύ τους και τις **καταγράφουμε στο τετράδιό μας**.

8 **Διαβάζουμε** το παρακάτω απόσπασμα του κειμένου (27η-29η γραμμή) και συζητάμε τα ερωτήματα που ακολουθούν.

Στη συνέχεια, επινόησα τη δική μου μέθοδο διδασκαλίας και την εφάρμοσα το 1907, όταν ίδρυσα το πρώτο μου σχολείο, «Το Σπίτι των Παιδιών» (Casa del Bambini).

- α. Κυκλώνουμε τις λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τους τρόπους με τους οποίους έδρασε η Μαρία Μοντεσόρι στο παραπάνω απόσπασμα.
Συζητάμε, αν οι δράσεις αυτές έχουν να κάνουν με κίνηση, συναίσθημα ή σκέψη.

7.1 Ποιοι/ποιες και πώς προσπάθησαν να αλλάξουν τον κόσμο;

Γνωρίζουμε καλύτερα τον χαρακτήρα της Μαρίας Μοντεσόρι, λύνοντας το κρυπτόλεξο.

β. Σε ποιο βαθμό ο συγγραφέας του κειμένου συμφωνεί με τις απόψεις του πατέρα της Μαρίας Μοντεσόρι για τις γυναίκες, με βάση και το παραπάνω απόσπασμα;

γ. Το κείμενο που αναφέρεται στη Μαρία Μοντεσόρι είναι αυτοβιογραφικό. Τι μπορεί να σημαίνει αυτό;

δ. Τεκμηριώνουμε τον αυτοβιογραφικό χαρακτήρα του κειμένου στο παραπάνω απόσπασμα.

ε. Μεταφέρουμε τα ρήματα από το πιο πάνω απόσπασμα σε γ' ενικό πρόσωπο. Τι αλλάζει;

στ. Γιατί στο συγκεκριμένο κείμενο επιλέχθηκε το α' ενικό αντί το γ' ενικό πρόσωπο; Παίζει κάποιο ρόλο το πού βρίσκεται δημοσιευμένο το κείμενο, ποιος είναι ο σκοπός του και οι πιθανοί του αναγνώστες;

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας

Παράγωγες λέξεις με το πρόθημα επί-

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σσ. 56-58.

Χτίζουμε τη γραμματική μας

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τόπου και του χρόνου

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σσ. 58-59.

Επιλέγουμε τρία από τα ερωτήματα που επεξεργαστήκαμε στην άσκηση 3 και τα απαντάμε γραπτώς.

Τα ερωτήματά μας μπορεί να είναι α) ερωτήματα **εντοπισμού**, β) ερωτήματα στα οποία βγάλαμε κάποιο **συμπέρασμα**, γ) ερωτήματα στα οποία **αξιολογήσαμε** και κρίναμε το περιεχόμενο και τα γλωσσικά μέσα του κειμένου, δ) **συνδυασμός** δύο ή τριών κατηγοριών ερωτημάτων.

Συνδέουμε κείμενα με άλλα κείμενα, για να δούμε ποια γλωσσικά και ποια μη γλωσσικά μέσα χρησιμοποιούν, αλλά και ποιες απόψεις εκφράζουν πάνω στο ερώτημά μας.

Κείμενο
2

Σε Μαλάλα και Σατιάρτι το Νόμπελ Ειρήνης

Στην Πακιστανή Μαλάλα Γιουσαφζάι και τον Ινδό Κάιλας Σατιάρτι απονεμήθηκε το φετινό Νόμπελ Ειρήνης. Η τελετή πραγματοποιήθηκε στο δημαρχείο του Όσλο, και σε αυτή παρευρέθηκαν η βασιλική νορβηγική οικογένεια και συγγενείς των δύο βραβευθέντων. Η επιτροπή απένειμε τα βραβεία στον Κάιλας και τη Μαλάλα για τον «αγώνα τους για το δικαίωμα των παιδιών στην εκπαίδευση».

«Δεν υπάρχει χειρότερη βία από την άρνηση στα όνειρα ενός παιδιού. Αρνούμαι

να δεχθώ ότι ο κόσμος είναι τόσο φτωχός, όταν με τα χρήματα που ξοδεύονται μια βδομάδα για αγορά όπλων μπορούμε να φέρουμε όλα τα παιδιά στις αίθουσες διδασκαλίας», δήλωσε ο Ινδός **ακτιβιστής***.

Η Μαλάλα είχε τραυματιστεί από πυροβολισμό των Ταλιμπάν στο κεφάλι, διότι αρνήθηκε να εγκαταλείψει το σχολείο.

«Αυτό το βραβείο δεν είναι μόνο για μένα. Είναι για τα ξεχασμένα παιδιά που θέλουν εκπαίδευση. Είναι για τα φοβισμένα παιδιά που θέλουν ειρήνη. Είναι για τα παιδιά που θέλουν αλλαγή, αλλά δεν έχουν φωνή. Είμαι εδώ για να υψώσω το **ανάστημά*** μου για τα δικαιώματά τους, για να ακουστεί η φωνή τους. Είναι καιρός για δράση», δήλωσε η Μαλάλα Γιουσαφζάι, που έγινε το νεότερο πρόσωπο στο οποίο έχει απονεμηθεί ποτέ βραβείο Νόμπελ Ειρήνης.

Euronews (διασκευή).

7.1 Ποιοι/ποιες και πώς προσπάθησαν να αλλάξουν τον κόσμο;

1 Κατανοούμε και **επεξεργαζόμαστε** το κείμενο

A **Κατανοούμε** το κείμενο

1. Γιατί η Μαλάλα και ο Σατιάρτι πήραν το Νόμπελ Ειρήνης;
2. Σε ποια παιδιά αφιερώνει το βραβείο της η Μαλάλα;
3. «Είναι καιρός για δράση», δήλωσε η Μαλάλα. Συζητάμε στην ομάδα μας από ποιους περιμένει η Μαλάλα να δράσουν και με ποιο τρόπο.
4. Πώς νιώθουμε διαβάζοντας το κείμενο; Με ποια γλωσσικά μέσα καταφέρνει ο συγγραφέας να μας δημιουργήσει τα συναισθήματα αυτά;
5. Γιατί ο συγγραφέας «κλείνει» το κείμενο με τη φωνή της Μαλάλα;
6. Πόσο κατάλληλη είναι η εικόνα σε σχέση με το περιεχόμενο του κειμένου;

B **Συγκρίνουμε** το κείμενο με άλλο κείμενο

1. Συζητάμε στην ομάδα μας και καταγράφουμε διαφορές και ομοιότητες του κειμένου 1 με το κείμενο 2.
2. Σε ποιο βαθμό οι διαφορετικοί αναγνώστες και ο διαφορετικός σκοπός κάθε κειμένου επηρέασαν τη γλώσσα, τη δομή και το περιεχόμενο του κάθε κειμένου;

Αξιοποιούμε το κατάλληλο διάγραμμα, για να συγκρίνουμε τα δύο κείμενα:

2 Επιλέγουμε μια από τις πιο κάτω δραστηριότητες. Οι εργασίες μας μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο ενδοσχολικής ενημερωτικής εκστρατείας, για το δικαίωμα ΟΛΩΝ των παιδιών στην εκπαίδευση.

α. Δημιουργούμε μια σύντομη παρουσίαση, έντυπη ή ψηφιακή, για τη ζωή και τη δράση της Μαρίας Μοντεσόρι.

β. Δίνουμε «φωνή» στη μητέρα της Μαρίας Μοντεσόρι, η οποία μας αφηγείται από τη δική της πλευρά τη ζωή και τη δράση της κόρης της.

γ. Δημιουργούμε μια αφίσα, έντυπη ή ψηφιακή, για το δικαίωμα ΟΛΩΝ των παιδιών στην εκπαίδευση.

3 Σκεφτόμαστε-Συνεργαζόμαστε-Μοιραζόμαστε: Ποια στοιχεία από τις εργασίες των συμμαθητών και των συμμαθητριών μας μπορούμε να αλλάξουμε; Τι άλλο θα μπορούσαμε να προσθέσουμε;

Δημιουργούμε παρουσιάσεις με το «φιλαράκι ανάγνωσης»: Μαθαίνουμε και για άλλα παιδιά που άλλαξαν τον κόσμο. Στη συνέχεια, γινόμαστε «φιλαράκια ανάγνωσης» και παρουσιάζουμε με σύντομο τρόπο τη ζωή και τη δράση των παιδιών αυτών, σε μια εκστρατεία ενημέρωσης για τα δικαιώματα των παιδιών.

Αναστοχαζόμαστε

1. Ποιοι και πώς έδρασαν, για να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας;
2. Παρακολουθούμε και συζητάμε τη σχέση που έχει το βίντεο *Απόσπασμα από την ομιλία της Μαλάλα κατά την παραλαβή του Νόμπελ Ειρήνης* με τα κείμενα που επεξεργαστήκαμε στην πρώτη μας υποενότητα.
3. Τι καινούριο μάθαμε για τα αυτοβιογραφικά κείμενα;

Μπορούν τα παιδιά ν' αλλάξουν τον κόσμο;

7.2

Στην υποενότητα αυτή μαθαίνουμε:

- να αναγνωρίζουμε μια φανταστική αφήγηση.
- να βγάζουμε συμπεράσματα για το περιεχόμενο του κειμένου, αξιοποιώντας γλωσσικά και μη γλωσσικά μέσα.
- να εντοπίζουμε και να χρησιμοποιούμε τροπικούς προσδιορισμούς σε μια φανταστική αφήγηση.

1 Πριν ξεκινήσουμε να διαβάζουμε:

- **Εκφράζουμε** τις απόψεις μας για το ερώτημα της 2ης υποενότητας, συζητώντας και τους προβληματισμούς της ακόλουθης ψηφιακής εικόνας:
- **Αξιοποιούμε** τι υπάρχει γύρω από το κείμενο (εικόνα, τίτλος, πηγή, εισαγωγή), για να κάνουμε τις δικές μας προβλέψεις σε σχέση με τα πρόσωπα, το θέμα και το είδος του κειμένου.
- **Διαβάζουμε**, σιωπηρά ή μεγαλόφωνα, το παρακάτω κείμενο και προσπαθούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα:
«Γιατί οι μεγάλοι πρέπει να γίνουν σαν τα παιδιά;»

Κάνουμε αιτιολογημένες προβλέψεις και βγάζουμε συμπεράσματα για το είδος και το περιεχόμενο του κειμένου, με βάση στοιχεία όπως η εικόνα, ο τίτλος, η εισαγωγή και η πηγή.

2 Διαβάζουμε το κείμενο και απαντάμε στο ερώτημα:

«Γιατί οι μεγάλοι να γίνουν σαν τα παιδιά;»

Κείμενο
1

«Γίνετε σαν τα παιδιά»

Ποιες πληροφορίες παίρνουμε για το κείμενο από την εισαγωγή;

«Τα ξύλινα σπαθιά» είναι ένα παιδικό μυθιστόρημα που διαδραματίζεται λίγο μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, στη Μανωλίτσα, μια μικρή φανταστική πόλη, όπου οι μνήμες του πολέμου είναι ακόμα φρέσκες. Στο απόσπασμα που ακολουθεί αποκαλύπτεται, για ακόμα μια φορά, η παιδική σοφία, σε αντίθεση με την απεισκευασία των μεγάλων.

-Τι μπορεί να λένε τα παιδιά και τι οι μεγάλοι;
-Ποια, άραγε, να είναι η σχέση τους;

Κάποτε, ένας **θίασος** είχε έρθει στη Μανωλίτσα, για να δώσει παράσταση δωρεάν. Όλοι οι μεγάλοι έδειξαν ενδιαφέρον κι άρχισαν να σχηματίζουν μια μεγάλη ουρά με φασαρία και σπρωξίματα. Γυναίκες και άντρες με τα μικρά τους περιμένουν

Τι μπορεί να σημαίνει η λέξη **θίασος**;

5 ανυπόμονα μπροστά στην πόρτα. Τα παιδιά μαζεύτηκαν εκεί μαζί με τους γονείς τους.

— Τράβα στη σειρά σου! έλεγε ο ένας.

— Εγώ είμαι πριν από σένα! έλεγε ο άλλος.

— Ουρανία, μη σου φύγει το παιδί.

10 — Μη σπρώχνεις.

— Αχ, αχ, το πόδι μου! Ε, κύριος, πάτα και λίγο κάτω!

Δυο ψηλοί και γεροδεμένοι πατεράδες βρέθηκαν πλάι πλάι.

Τι φανερώνει η χρήση του θαυμαστικού;

Ο καθένας κρατούσε καβάλα στους ώμους του το μικρό του γιο, που δε θα 'ταν παραπάνω από τριών χρονών. Για να λέμε την αλήθεια,

15 οι δυο μικροί στην αρχή καλοπερνούσαν εκεί πάνω. Ήταν αρκετά αναπαιτικά, όπως απάνω σ' άλογα. Καθώς μάλιστα ήταν γείτονες κοντά κοντά, είχανε πιάσει και κουβέντα, ενώ οι άλλοι από κάτω ξεροστάλιαζαν για πολλή ώρα στην ουρά.

Σιγά σιγά η φασαρία και τα σπρωξίματα δυνάμωναν. Δεν καταλάβαιναν βέβαια τι γίνεται, αλλά λίγο τους ένοιαζε. Έτσι άρχισαν και το παιχνίδι. Ο ένας κρατούσε ένα καράβι με πανιά, ο άλλος ένα αυτοκινητάκι φορητό.

— Μου το 'φερε ο Άγιος Βασίλης, έλεγε ο ένας.

— Κι εμένα, απαντούσε ο άλλος.

25 — Μη σπρώχνεις, κύριε! φώναζε την ίδια στιγμή ο ένας πατέρας.

— Εγώ σπρώχνω ή εσύ; απαντούσε ο άλλος.

— Έχω κι εγώ ένα καραβάκι, έλεγε ο ένας γιος.

— Να το φέρεις να το βάλουμε στη θάλασσα, απαντούσε ο άλλος γιος.

Πώς ξέρουμε ότι εδώ δε μιλάει ο συγγραφέας αλλά τα πρόσωπα της ιστορίας;

30 Κι από κάτω σκαμπανεβάσματα και βρισιές.

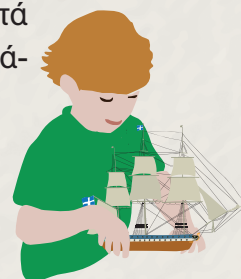
Ήταν κάτι πολύ παράξενο: δυο και δυο ίσον τέσσερις, δυο να μαλώνουν, δυο να παίζουν.

— Κατεβάστε τα παιδιά, καλέ! ακούστηκε μια φωνή.

35 Τότε μερικά χέρια υψώθηκαν και τα κατέβασαν. Τα τράβηξαν παράμερα σ' ένα ήσυχο μέρος, ενώ την ίδια στιγμή φούντωσε ο καβγάς. Ο κόσμος έτρεχε πέρα δώθε. Η πλατεία αναστατώθηκε.

Κι όταν τελοσπάντων ο καβγάς πήρε τέλος, όλοι θυμήθηκαν τα παιδιά. Πού είναι αυτοί οι δύο; Τα βρήκαν καθισμένα χάμω, να ταξιδεύουν το φορητό και το καραβάκι τους. Οι δύο πατεράδες, ιδρωμένοι, στάθηκαν μπροστά στα παιδιά κατάπληκτοι. Ύστερα, χαμήλωσαν το κεφάλι τους. Ξαφνικά κατά-

40

7.2 Μπορούν τα παιδιά ν' αλλάξουν τον κόσμο;

λαβαν. Ξαφνικά ντράπηκαν. Ξαφνικά όλη η πλατεία σώπασε ντροπιασμένη.

Εκείνη τη στιγμή, η φωνή του κ. Γουργούρη ακούστηκε:

— Αν δε γίνετε σαν τα παιδιά, μην περιμένετε προκοπή, πολε-

45 μόχαροι άνθρωποι...

Παντελής Καλιότσος, *Τα ξύλινα σπαθιά*. Πατάκης.

3 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποια είναι τα πρόσωπα, ο τόπος και ο χρόνος του κειμένου;
- Τι περίμεναν με αγωνία οι άνθρωποι στην ουρά;
- Πώς συμπεριφέρονται τα παιδιά και πώς οι πατεράδες μέσα στην ιστορία;
- Πώς ένιωσαν οι πατεράδες στο τέλος της ιστορίας; Τεκμηριώνουμε την απάντησή μας από το κείμενο.

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Από πού φαίνεται ότι οι άνθρωποι που στέκονταν στην ουρά αγωνιούσαν πολύ για την παράσταση;
- Τι έκανε τους πατεράδες να αλλάξουν συναισθήματα στο τέλος της ιστορίας;
- Γιατί όλη η πλατεία σώπασε ντροπιασμένη;
- Από πού καταλαβαίνουμε ότι η ιστορία που διαβάσαμε είναι φανταστική;

Αξιολογούμε

- Γιατί οι μεγάλοι θα πρέπει να γίνουν σαν τα παιδιά, σύμφωνα με τον συγγραφέα;
- Συμφωνούμε ή διαφωνούμε με την άποψη του συγγραφέα για τους ενήλικες και γιατί;
- Γιατί η ιστορία που διαβάσαμε κλείνει με τη φωνή ενός ενήλικα (του Γουργούρη) και όχι με τη φωνή ενός παιδιού;
- Γιατί ο συγγραφέας επέλεξε να μιλήσει με μια φανταστική ιστορία στους αναγνώστες/-τριές του;

4 Γινόμαστε «φιλαράκια ανάγνωσης» και τοποθετούμε τις σκηνές της ιστορίας στη σωστή σειρά.

- A. Οι δύο πατεράδες κατάλαβαν το λάθος τους και ντράπηκαν πάρα πολύ
- B. Δύο πατεράδες ξεκίνησαν και αυτοί να τσακώνονται, ενώ, ταυτόχρονα, τα δύο παιδιά έπαιζαν μεταξύ τους.....
- Γ. Ο καβγάς σταμάτησε και οι δύο πατεράδες αντίκρισαν, έκπληκτοι, τα παιδιά τους να παίζουν
- Δ. Ένας από τους παρευρισκόμενους πρότεινε να απομακρύνουν τα παιδιά, καθώς ο καβγάς των δύο πατεράδων φούντωνε όλο και περισσότερο
- Ε. Οι κάτοικοι της πόλης, καθώς στέκονταν στην ουρά, ξεκίνησαν να φωνάζουν ο ένας στον άλλο
- Στ. Ένας θίασος ήρθε σε μια μικρή πόλη, τη Μανωλίτσα, για να δώσει παράσταση δωρεάν και όλοι οι κάτοικοι έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για το γεγονός

- Εντοπίζουμε λέξεις ή φράσεις, με τις οποίες συνδέονται οι παράγραφοι μεταξύ τους στην παραπάνω φανταστική αφήγηση.
- Αναδιηγούμεστε την ιστορία που μόλις διαβάσαμε, αξιοποιώντας τις παραπάνω λέξεις και φράσεις, καθώς και άλλες που μας εξυπηρετούν για τον σκοπό αυτό.

7.2 Μπορούν τα παιδιά ν' αλλάξουν τον κόσμο;

5 Ας διερευνήσουμε τη δομή ενός αφηγηματικού κειμένου.

6 **Συζητάμε** τη δομή μιας φανταστικής αφήγησης.

- Για ποιο λόγο είναι σημαντικό να υπάρχει ένα πρόβλημα σε μια φανταστική αφήγηση;
- Ποια ήταν τα σημεία που κράτησαν το ενδιαφέρον μας ζωντανό στην παραπάνω ιστορία;

7 **Διαβάζουμε** το παρακάτω απόσπασμα και απαντάμε στα ερωτήματα που ακολουθούν.

- Μου το 'φερε ο Άγιος Βασίλης, έλεγε ο ένας.
- Κι εμένα, απαντούσε ο άλλος.
- Μη σπρώχνεις, κύριε! φώναζε την ίδια στιγμή ο ένας πατέρας.
- Εγώ σπρώχνω ή εσύ; απαντούσε ο άλλος.
- Έχω κι εγώ ένα караβάκι, έλεγε ο ένας γιος.
- Να το φέρεις να το βάλουμε στη θάλασσα, απαντούσε ο άλλος γιος.

α. Σημειώνουμε τα σημεία στα οποία μιλούν οι ενήλικες και τα σημεία στα οποία μιλούν τα παιδιά. Τι παρατηρούμε;

β. Γιατί άραγε ο συγγραφέας επέλεξε να παρουσιάσει με αυτό τον τρόπο τον διάλογο στο κείμενό του;

γ. Ποια άλλα στοιχεία στον διάλογο αλλά και στο υπόλοιπο κείμενο δείχνουν την αντίθετη συμπεριφορά παιδιών και πατεράδων;

8 **Διαβάζουμε** το παρακάτω απόσπασμα και συζητάμε τον προβληματισμό που ακολουθεί.

Οι δύο πατεράδες, ιδρωμένοι, στάθηκαν μπροστά στα παιδιά κατάπληκτοι. Ύστερα, χαμήλωσαν το κεφάλι τους. Ξαφνικά κατάλαβαν. Ξαφνικά ντράπηκαν. Ξαφνικά όλη η πλατεία σώπασε ντροπιασμένη.

- Ποια λέξη στο παραπάνω απόσπασμα επαναλαμβάνεται και γιατί; Τι δείχνει η λέξη αυτή; Τι φανερώνει για τους πατεράδες και τα συναισθήματά τους;

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας

Μεταφορά και κυριολεξία

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σσ. 60-62.

Χτίζουμε τη γραμματική μας

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί που φανερώνουν τρόπο

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σσ. 62-65.

Μετοχές σε -μένος/-η/-ο

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σσ. 65-66.

Επιλέγουμε και κάνουμε ΜΙΑ από τις παρακάτω τρεις δραστηριότητες γραπτού λόγου:

α. Αφηγούμαστε την ιστορία από το τέλος στην αρχή.

β. Παρουσιάζουμε τον διάλογο των δύο πατεράδων, μετά την παρέμβαση του Γουργούρη (τι μπορεί να σκέφτηκαν, τι μπορεί να είπαν;). Στη συνέχεια, καταγράφουμε τον διάλογο.

γ. Μπαίνουμε στη θέση των πατεράδων, οι οποίοι, επιστρέφοντας σπίτι, κατέγραψαν στο ημερολόγιό τους τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για τη σημερινή μέρα.

7.2 Μπορούν τα παιδιά ν' αλλάξουν τον κόσμο;

Μετατρέπουμε σε εικόνες μέρη του κειμένου, με σκοπό την καλύτερη κατανόησή του.

Κείμενο
2

Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά

Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά έστω και για μια μέρα
ας τον δώσουμε να παίξουν σαν ένα πολύχρωμο μπαλόνι
να παίξουν τραγουδώντας ανάμεσα στ' αστέρια
ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
σαν ένα τεράστιο μήλο, σαν ψίχα ολόζεστου ψωμιού
να χορτάσουν μια μέρα τουλάχιστον
ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
να μάθει έστω και για μια μέρα ο κόσμος τη φιλία
τα παιδιά θα πάρουν απ' τα χέρια μας τον κόσμο
θα φυτέψουν αθάνατα δέντρα.

Ναζίμ Χικμέτ (μτφ. Γ. Ρίτσος), *Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά*, Κέδρος.

Εξερευνούμε και μαθαίνουμε περισσότερα
για τη ζωή και το έργο του Ναζίμ Χικμέτ.

1 Κατανοούμε και **επεξεργαζόμαστε** το κείμενο

A **Κατανοούμε** το κείμενο

1. Σε ποιους απευθύνεται ο ποιητής, όταν λέει «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά»;
2. Γιατί να δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά;
3. Καθώς ακούμε για δεύτερη φορά τον/τη δάσκαλο/-α μας να διαβάζει το ποίημα, σχεδιάζουμε ένα γρήγορο σκίτσο.
4. Διαβάζουμε σιωπηρά το ποίημα, εντοπίζοντας λέξεις και φράσεις που μας βοήθησαν να φτιάξουμε το σκίτσο μας. Τι είναι στη γραμματική οι φράσεις αυτές;
5. Τι περισσότερο προσθέτουν στο κείμενο οι συγκεκριμένες φράσεις;
6. Τι θα άλλαζε στη σημασία, αν ο τίτλος του ποιήματος είχε μια από τις εξής μορφές: «Δώστε τον κόσμο στα παιδιά» ή «Να δώσουμε/ετε τον κόσμο στα παιδιά».

Β Συγκρίνουμε το κείμενο με άλλα κείμενα

1. Ο ποιητής λέει:

**«ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
να μάθει έστω και για μια μέρα ο κόσμος τη φιλία»**

- Πόσο μοιάζει η άποψη του Ναζίμ Χικμέτ με την άποψη του Παντελή Καλιότσου;
- Γιατί ο Παντελής Καλιότσος επέλεξε να «μιλήσει» με μια φανταστική ιστορία στους αναγνώστες του, ενώ ο Ναζίμ Χικμέτ με ένα ποίημα;
- Ποια γλωσσικά μέσα χρησιμοποιεί το πεζό κείμενο και ποια το ποίημα;
- Σε ποιο βαθμό ο διαφορετικός κειμενικός τύπος επηρέασε τα διαφορετικά γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιούνται σε κάθε κείμενο;

Διατυπώνουμε την άποψή μας για τις απόψεις που εκφράζονται στο κείμενο για το ερώτημά μας, αιτιολογώντας τη.

Κείμενο
3

Δωδεκάχρονοι μαθητές έμαθαν να εξουδετερώνουν **νάρκες***

Στρατιωτική εκπαίδευση, συνοδεία των γονιών τους, πέρασαν τα παιδιά της Κριμαίας. Στα μαθήματα που παρέδωσε ο στρατός της Ρωσίας συμμετείχαν περίπου 100 παιδιά ηλικίας 12 ετών.

«Πρώτα από όλα θέλαμε να τραβήξουμε την προσοχή των μαθητών των τελευταίων τάξεων του δημοτικού, ώστε να γίνουν μέλη των **ταγμάτων*** μηχανικού αργότερα», δήλωσε ο υποδιοικητής του 68ου Τάγματος Μηχανικού.

Οι στρατιώτες έδειξαν στα παιδιά τα βασικά του επαγγέλματός τους.

«Μου άρεσε πολύ. Ήταν ενδιαφέρον, είχαμε την ευκαιρία να αποσυναρμολογήσουμε όπλα. Μας έδειξαν πώς γίνεται σε όσους δεν ήξεραν», δήλωσε ένας μαθητής.

«Πιστεύω ότι αυτά τα μαθήματα είναι απαραίτητα, γιατί τα παιδιά πρέπει να μάθουν πώς να αμύνονται. Πρέπει να αναθρέψουμε τα παιδιά μας να είναι πατριώτες», δήλωσε μια κάτοικος της Κριμαίας.

«Οι μικροί στρατιώτες της Κριμαίας», *Euronews* (διασκευή).

7.2 Μπορούν τα παιδιά ν' αλλάξουν τον κόσμο;

1 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

A Κατανοούμε το κείμενο

1. Πού ζουν οι δωδεκάχρονοι που έμαθαν να εξουδετερώνουν νάρκες;
2. Πόσο ταιριάζει η εικόνα του κειμένου με τις εντυπώσεις των παιδιών από τη συγκεκριμένη εμπειρία; Τεκμηριώνουμε την απάντησή μας από το κείμενο.
3. Τι πιστεύουν οι γονείς των παιδιών για τη συγκεκριμένη εμπειρία; Συμφωνούμε ή διαφωνούμε με τους γονείς και γιατί;
4. Πόσο βέβαια παρουσιάζονται τα γεγονότα στο παραπάνω κείμενο;
5. Ποιες φωνές ακούγονται στο κείμενο, ποιες όχι και γιατί;

B Συγκρίνουμε το κείμενο με άλλο κείμενο

1. Συζητάμε πόσο μοιάζει ή διαφέρει η στάση των παιδιών για τον πόλεμο σε αυτό το κείμενο, με τη στάση που έχουν τα παιδιά για τον πόλεμο στα άλλα δύο κείμενα που διαβάσαμε.
2. Συγκρίνουμε τα τρία κείμενα ως προς το κειμενικό τους είδος, το περιεχόμενο και τα γλωσσικά τους μέσα.
3. Πώς η επιλογή διαφορετικού κειμενικού είδους, περιεχομένου και γλωσσικών μέσων σχετίζεται με τους διαφορετικούς αναγνώστες/-στριες και σκοπό κάθε κειμένου;

- 2 Καθένας από εμάς, στο πλαίσιο της ομάδας του, μπορεί να επιλέξει μια διαφορετική δραστηριότητα από τις παρακάτω. Οι εργασίες μας μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο ενδοσχολικού φεστιβάλ για τη μέρα του παιδιού.

α. Μετατρέπουμε την ιστορία «Γίνετε σαν τα παιδιά» σε κόμικ (ψηφιακό ή έντυπο) και τη διαβάζουμε στα μικρότερα παιδιά του σχολείου.

β. Αφηγούμαστε την ιστορία από την πλευρά των παιδιών, όπως την κατέγραψαν στο ημερολόγιό τους, εκφράζοντας και τις δικές τους σκέψεις και προβληματισμούς για τα γεγονότα.

γ. Μετατρέπουμε το ποίημα «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά» σε αφίσα, έντυπη ή ψηφιακή, φροντίζοντας να παρουσιάσουμε την οπτική του ποιητή για τον κόσμο των παιδιών.

- 3 Σκεφτόμαστε-Συνεργαζόμαστε-Μοιραζόμαστε:** Ποια στοιχεία από τα κείμενα των συμμαθητών και των συμμαθητριών μας μπορούμε να αλλάξουμε; Τι άλλο θα μπορούσαμε να προσθέσουμε;

Δημιουργούμε το δικό μας βίντεο

- Αναζητάμε στο διαδίκτυο και ακούμε το τραγούδι «Χρωματιστά» με ερμηνευτή τον Κώστα Χατζή. Συζητάμε, πώς μας κάνει να νιώθουμε.
- Συνεχίζουμε τη σκέψη «Αν ψήφιζαν τα παιδιά, στον κόσμο μας θα υπήρχε/ δεν θα υπήρχε...», αξιοποιώντας την τεχνική του κοινού μολυβιού, στην ομάδα μας.
- Στη συνέχεια, εικονογραφούμε τις σκέψεις μας και τις μοιραζόμαστε με το υπόλοιπο σχολείο. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε και ένα εργαλείο ΤΝ, για να δημιουργήσουμε την εικόνα μας, περιγράφοντας τον κόσμο των παιδιών.
- Μπορούμε, ακόμη, σε συνεργασία με την υπόλοιπη τάξη, να δημιουργήσουμε το δικό μας βίντεο με τίτλο «Αν ψήφιζαν τα παιδιά», το οποίο θα ήταν ωραίο να προβάλουμε σε ενδοσχολικό φεστιβάλ για τη μέρα του παιδιού ή να αναρτήσουμε στην ιστοσελίδα του σχολείου μας.

Αναστοχαζόμαστε

1. Μπορούν τα παιδιά ν' αλλάξουν τον κόσμο, σύμφωνα με τα κείμενα που διαβάσαμε;
2. Τι μπορεί να εμποδίσει τα παιδιά από το να κάνουν τον κόσμο καλύτερο;
3. Τι χρειαζόμαστε για να δημιουργήσουμε μια φανταστική ιστορία;
4. Συζητάμε καθημερινές πράξεις που θα μπορούσε να κάνει ο καθένας μας, για να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας.

Πώς μπορούμε
εμείς να
δράσουμε για ν'
αλλάξουμε τον
κόσμο;

7.3

Στην υποενότητα αυτή μαθαίνουμε:

- να αναγνωρίζουμε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο.
- να βγάζουμε συμπεράσματα για το πόσο σίγουρη παρουσιάζεται η θέση του συγγραφέα σε ένα κείμενο.
- να χρησιμοποιούμε τις εγκλίσεις και τα γραμματικά πρόσωπα, για να «κτίζουμε» μια συγκεκριμένη σχέση με τους αναγνώστες μας.

1 Πριν ξεκινήσουμε να διαβάζουμε:

- **Συζητάμε** με το ζευγάρι μας το ερώτημα της τρίτης υποενότητας.
- Τον Σεπτέμβριο του 2015, περισσότεροι από 190 ηγέτες, που εκπροσωπούν σχεδόν το σύνολο της ανθρωπότητας, συμφώνησαν να θέσουν 17 πολύ σημαντικούς στόχους, για να γίνει ο κόσμος μας καλύτερος. Οι στόχοι αυτοί ονομάστηκαν 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης. *Εξερευνούμε και μαθαίνουμε περισσότερα, για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ):*
- **Αναζητούμε** και παρακολουθούμε στο διαδίκτυο το βίντεο «Η Μαλάλα μας μιλάει για τους 17 παγκόσμιους στόχους» και σημειώνουμε, σε ένα τετράδιο σημειώσεων, σε ποιους από αυτούς αναφέρεται.
- **Παίζουμε** ένα παιχνίδι με θέμα τους 17 ΣΒΑ.
- Κάνουμε διαγώνια ανάγνωση του κειμένου με τίτλο «Το ποδήλατο, ένα οικολογικό μεταφορικό μέσο» και διατυπώνουμε υποθέσεις για το περιεχόμενο του κειμένου και τον τρόπο που μπορεί να απαντά στο ερώτημά μας «Πώς μπορούμε **εμείς** να δράσουμε για ν' αλλάξουμε τον κόσμο;»

Διακρίνουμε τις πληροφορίες του κειμένου σε γεγονότα, δηλαδή πράγματα που έχουν όντως συμβεί, από τα σχόλια του συγγραφέα, στα οποία ο συγγραφέας εκφράζει τη γνώμη του για τα γεγονότα αυτά.

2 Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο

Κείμενο
1

Το ποδήλατο, ένα οικολογικό μεταφορικό μέσο

Οι συνέπειες στο περιβάλλον αλλά και στην ανθρώπινη υγεία από τη χρήση του αυτοκινήτου έχουν τεκμηριωθεί σε πολλές έρευνες. Το ποδήλατο είναι μια σημαντική εναλλακτική κυκλοφοριακή λύση. Τα ποδήλατα που χρησιμοποιούνται σε όλο τον κόσμο είναι 800 εκατομμύρια περί-

5

Ποια μπορεί να είναι η άποψη του συγγραφέα για το ποδήλατο;

που, δηλαδή σχεδόν διπλάσια από τα αυτοκίνητα! Κάθε χρόνο κατασκευάζονται 100 εκατομμύρια ποδήλατα. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις (σε Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ολλανδία

10

κ.α.), όπου το ποδήλατο έχει μια ισχυρή παρουσία, δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη διάδοσή του. Ειδικά στην Ασία το ποδήλατο είναι το κυρίαρχο μέσο μετακίνησης. Μόνον εκεί, τα ποδήλατα μεταφέρουν πε-

15

ρισσότερους ανθρώπους από όσους μεταφέρουν τα αυτοκίνητα στον πλανήτη στο σύνολό του. Στην Κίνα, για παράδειγμα, το 2013, πωλήθηκαν 35 εκ. ποδήλατα, περισσότερα από τα αυτοκίνητα που πωλήθηκαν σε όλο τον κόσμο.

20

Γιατί να επιλέξει κάποιος το ποδήλατο ως μεταφορικό μέσο;

- Δεν προκαλεί μόλυνση στο περιβάλλον.
- Είναι υγιεινό, γιατί μας βοηθά να ασκούμε.
- Είναι το μέσο με το χαμηλότερο κόστος: έρευνες στην Ολλανδία έδειξαν, ότι η εξοικονόμηση χρημάτων από τη χρήση του ποδηλάτου υπολογίζεται σε περίπου 2,1 δις ευρώ το χρόνο.

Γιατί έχουμε έντονα γράμματα σε αυτό το σημείο;

25

- Επιπλέον, η μετακίνηση με ποδήλατο απαιτεί 5 φορές λιγότερο χώρο.

- Είναι το πιο γρήγορο μέσο στην πόλη, γι' αυτό και αρκετές εταιρείες **ταχυμεταφοράς*** το χρησιμοποιούν σε πόλεις σαν τη Ν. Υόρκη, την Κολωνία, το Λονδίνο ή τα Σκόπια. Μετρήσεις έχουν δείξει, ότι αν οι μετακινήσεις μέχρι 5 χιλιόμετρα μέσα στις πόλεις γίνονταν με ποδήλατο ή με τα πόδια, η κυκλοφορία θα μειωνόταν περίπου στο μισό.

30

Όλο και περισσότερο, κάθε απόφαση μας, ατομική ή συλλογική, έχει

35

σημαντικό **αντίκτυπο*** στο φυσικό περιβάλλον. Είναι απαραίτητο να ενθαρρύνουμε τρόπους ζωής που εξαρτώνται λιγότερο από τα αυτοκίνητα. Για κοντινές διαδρομές ας επιλέξουμε να πάμε με τα πόδια, ενώ για διαδρομές μέσα στην πόλη μπορούμε να διακινηθούμε με το ποδήλατό μας. Με αυτό τον τρόπο όχι μόνο προστατεύουμε το περιβάλλον, αλλά βοηθούμε και τη δική μας υγεία μέσω της άσκησης. Μπορούμε;

Τι μπορεί να σημαίνει η λέξη αντίκτυπο;

40

Αντρέας Χατζηχαμπής & Δήμητρα Παρασκευά-Χατζηχαμπή. Κυπριακό Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης (ΚΥΠΕΕ).

7.3 Πώς μπορούμε εμείς να δράσουμε για ν' αλλάξουμε τον κόσμο;

3 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Σε ποια μέρη του κόσμου οι άνθρωποι χρησιμοποιούν περισσότερο το ποδήλατο για τις μετακινήσεις τους;
- Γιατί στις συγκεκριμένες ευρωπαϊκές χώρες, που αναφέρονται στο κείμενο, οι κάτοικοι χρησιμοποιούν τόσο πολύ το ποδήλατο, σύμφωνα με το κείμενο;
- Ποιους άλλους τομείς της ζωής μας επηρεάζει θετικά η χρήση του ποδηλάτου, σύμφωνα με το κείμενο; Τεκμηριώνουμε τις απαντήσεις μας από το κείμενο.

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Από πού καταλαβαίνουμε, πως το ποδήλατο αποτελεί ένα πολύ διαδεδομένο εναλλακτικό μέσο μετακίνησης;
- Πώς καταλαβαίνουμε την πρόταση «Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη διάδοση του ποδηλάτου»; (12η γραμμή)
- Γιατί ο συγκεκριμένος συγγραφέας ενδιαφέρεται τόσο πολύ για την προστασία του περιβάλλοντος;

Αξιολογούμε

- Με ποιον από τους 17 ΣΒΑ σχετίζεται το κείμενο που διαβάσαμε;
- Πόσο πειστικό είναι το συγκεκριμένο κείμενο για τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε;
- Ποιες απόψεις δεν ακούγονται μέσα στο κείμενο, σε σχέση με τη χρήση του ποδηλάτου; Γιατί δεν ακούγονται;

4 Πώς «συνομιλεί» μαζί μας ο συγγραφέας του κειμένου;

- α. Το κείμενο τελειώνει με το ερώτημα «Μπορούμε;». Σε ποιους απευθύνεται το ερώτημα αυτό και για ποιο λόγο;
- β. Τι θα άλλαζε, αν το κείμενο τελείωνε με το ερώτημα «Μπορείς;»
- γ. Διαβάζουμε ξανά την τελευταία παράγραφο του κειμένου και εντοπίζουμε κι άλλες λέξεις και φράσεις, με τις οποίες ο συγγραφέας περιλαμβάνει και τον εαυτό του στη δράση για χρήση του ποδηλάτου.
- δ. Συζητάμε σε ποιον βαθμό ο συγγραφέας υποχρεώνει τους αναγνώστες να μη χρησιμοποιούν το αυτοκίνητο; Τεκμηριώνουμε την απάντησή μας από την τελευταία παράγραφο του κειμένου.

5 **Συζητάμε** και **καταγράφουμε** με σύντομο τρόπο στην ομάδα μας **συνθήματα**, με τα οποία **προωθούμε τη χρήση του ποδηλάτου για τις μετακινήσεις μας**. Μοιραζόμαστε τα συνθήματά μας με το υπόλοιπο σχολείο αλλά και την τοπική μας κοινωνία, στο πλαίσιο διοργάνωσης μιας εκστρατείας για προώθηση της χρήσης του ποδηλάτου ως εναλλακτικό μέσο μετακίνησης.

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας

Σύνθετες λέξεις με τη λέξη «οίκος»

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σσ. 67-68

Χτίζουμε τη γραμματική μας

Αριθμητικά επίθετα

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σ. 69.

Εγκλίσεις του ρήματος

Μαθαίνουμε περισσότερα στο τετράδιο εργασιών, στις σσ. 70-74.

Χρησιμοποιούμε **διάγραμμα με σκοπό να κατανοήσουμε τα μέρη (τη δομή) και τις συνδετικές λέξεις και φράσεις ενός επιχειρηματολογικού κειμένου.**

Κείμενο
2

Με το ποδήλατο στην πόλη... Τα υπέρ και τα κατά

Το ποδήλατο είναι ένα περίφημο μέσο μεταφοράς, που όμως συχνά αποφεύγουμε να χρησιμοποιήσουμε για τις μετακινήσεις μας στο αστικό περιβάλλον. Τυχαίο; Όσο φανταστική και αν ακούγεται η ιδέα του ποδηλάτου για τις καθημερινές μετακινήσεις, δυστυχώς η εφαρμογή της στην πράξη δεν είναι πάντα εύκολη. Η αιτία είναι μια σειρά από κίνδυνοι, που υπάρχουν στους δρόμους. Αλήθεια, εσείς θα χρησιμοποιούσατε το ποδήλατο στην πόλη; Διαβάστε μερικά από τα θετικά και τα αρνητικά της ... υπόθεσης, πριν δώσετε μια βιαστική απάντηση!

Αρχικά το ποδήλατο είναι ένα εντελώς ανέξοδο μέσο, διότι τα μόνα χρήματα που διαθέτει ο ποδηλάτης είναι εκείνα της αρχικής αγοράς. Ακόμη,

7.3 Πώς μπορούμε εμείς να δράσουμε για ν' αλλάξουμε τον κόσμο;

δεν απαιτούνται καθόλου χρήματα για καύσιμα, ενώ σπάνια χρειάζεται σέρβις. Επίσης, η μη κατανάλωση καυσίμων καθιστά το ποδήλατο ως το πιο φιλικό για το περιβάλλον μέσο μεταφοράς. Τέλος, η ποδηλασία είναι τρόπος γυμναστικής, και μάλιστα από τις πιο αποτελεσματικές για τη γράμμωση των ποδιών και για την καλή λειτουργία της καρδιάς και των πνευμόνων. Αν και τα ποδήλατα κατέχουν σημαντική θέση στις αίθουσες των γυμναστηρίων, ωστόσο η ποδηλασία σε εξωτερικό περιβάλλον είναι σίγουρα πιο ευχάριστη!

Από την άλλη, συχνά, η ατμόσφαιρα στις πόλεις είναι **επιβαρυμένη*** από καυσαέρια. Τα καυσαέρια είναι ιδιαίτερα βλαβερά για την υγεία και δεν είναι καλό να εκθέτουμε τον οργανισμό μας σε αυτά, εκτός αν χρησιμοποιούμε κατάλληλη μάσκα προστασίας. Επιπλέον, οι δρόμοι της Αθήνας δεν είναι σχεδιασμένοι για ποδηλασία. Εκτός από αυτό, οι οδηγοί δεν έχουν συνηθίσει να συνυπάρχουν με τα ποδήλατα. Ως αποτέλεσμα, αυξάνεται ο κίνδυνος τροχαίων ατυχημάτων.

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγουμε τελικά; Η δική μας απάντηση είναι στο ποδήλατο, ναι! Πάντα βέβαια με μεγάλη προσοχή και λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα προστασίας: δηλαδή εφοδιασμός με ειδικό κράνος και επιλογή διαδρομών που να είναι φιλικές για τους ποδηλάτες!

Lalista (μπλογκ).

1 Κατανοούμε και **επεξεργαζόμαστε** το κείμενο

A **Κατανοούμε** το κείμενο

1. Εντοπίζουμε και εξηγούμε, με δικά μας λόγια, τα πλεονεκτήματα (υπέρ) και τα μειονεκτήματα (κατά) της μετακίνησης με ποδήλατο, σύμφωνα με το παραπάνω κείμενο.
2. Τι προτείνει, τελικά, ο συγγραφέας για ασφαλείς μετακινήσεις με ποδήλατο στις μεγάλες πόλεις;
3. Συμφωνούμε ή διαφωνούμε με την παρακάτω άποψη του συγγραφέα και γιατί; «Η ποδηλασία σε εξωτερικό περιβάλλον είναι σίγουρα πιο ευχάριστη!»
4. Σε περίπτωση που ο συγγραφέας έμενε σε χωριό ή σε πιο μικρή πόλη, θα εξακολουθούσε να είχε τις ίδιες απόψεις για τους κινδύνους μετακίνησης με ποδήλατο; Ναι ή όχι και γιατί;
5. Διαβάζουμε ξανά την πρώτη παράγραφο του κειμένου, και εντοπίζουμε αποσπάσματα του κειμένου με τα οποία ο συγγραφέας «μιλά» περισσότερο παρά να γράφει στους αναγνώστες. Γιατί το κάνει αυτό;

6. Ας δούμε πώς οργανώνεται το πιο πάνω επιχειρηματολογικό κείμενο.

A → Ο συγγραφέας εκφράζει την άποψή του για το ποδήλατο.

B → _____

Γ → _____

Δ → _____

7. Γιατί σε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο χρειάζεται να έχουμε τα μέρη Β και Γ;

8. Για ποιον λόγο ένας συγγραφέας θα μπορούσε να παραλείψει το μέρος Β ή το μέρος Γ ή να αντιστρέψει τη σειρά τους;

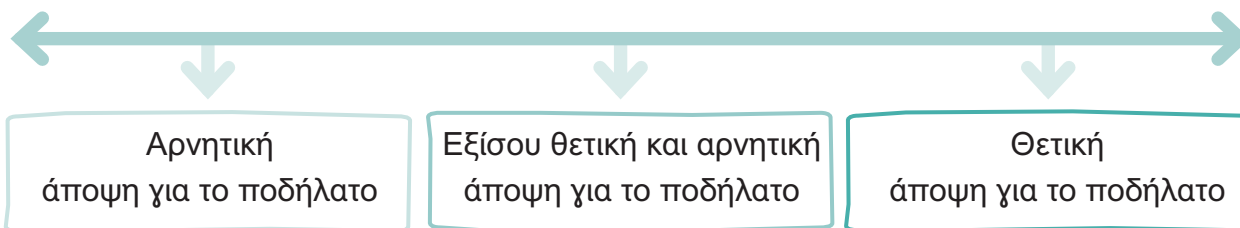
9. Εντοπίζουμε στο κείμενο, κυκλώνοντας με κόκκινο χρώμα, τις λέξεις και φράσεις με τις οποίες συνδέονται οι προτάσεις της 2ης και 3ης παραγράφου του κειμένου.

Μπορούμε να τις ομαδοποιήσουμε, παίζοντας το ακόλουθο ψηφιακό παιχνίδι. Τέλος, καταγράφουμε τις δύο ομάδες στο τετράδιό μας.

B Συγκρίνουμε το κείμενο με άλλο κείμενο

1. Αν τοποθετούσαμε τα δύο παραπάνω κείμενα στην πιο κάτω γραμμή, σε ποιο σημείο θα τοποθετούσαμε κάθε κείμενο και γιατί;

2. Γιατί γράφτηκε το κάθε κείμενο;

3. Σε ποιο βαθμό ο διαφορετικός σκοπός και οι διαφορετικοί αναγνώστες/-στριες κάθε κειμένου έχουν παίξει ρόλο στο διαφορετικό περιεχόμενο που έχει κάθε κείμενο;

7.3 Πώς μπορούμε εμείς να δράσουμε για ν' αλλάξουμε τον κόσμο;

Διατυπώνουμε το δικό μας επιχείρημα για τη μετακίνηση με ποδήλατο, στη θέση του αυτοκινήτου ή άλλου μηχανοκίνητου οχήματος.

Η δομή του παραπάνω κειμένου και οι συνδεδεμένες λέξεις και φράσεις που χρησιμοποιούνται σε αυτό θα μας βοηθήσουν να διατυπώσουμε το επιχείρημά μας.

Μπορούμε να παρακολουθήσουμε το βίντεο, ώστε να διατυπώσουμε το επιχείρημά μας με τη σωστή δομή και τα κατάλληλα γλωσσικά μέσα.

Διαβάζουμε πολυτροπικά κείμενα (εικόνες, χρώμα, μέγεθος, γραμμάτων, τοποθέτηση στοιχείων στον χώρο), εντός συγκεκριμένου πλαισίου (θεματικού, επικοινωνιακού, κοινωνικοπολιτισμικού).

Κείμενο
3

Ποδηλατούμε
χαράζοντας τις
πράσινες διαδρομές

12/11
09:00

Αμφιθέατρο Μόλου

25711824

Με τη στήριξη:

Για τη Λεμεσό (ιστοσελίδα).

1 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

A Κατανοούμε το κείμενο

1. Πώς μιλά ο δημιουργός του κειμένου για την ποδηλασία;
2. Πόσο πρόθυμος είναι να συμμετάσχει ο ίδιος στη δράση, την οποία προτείνει;
3. Πώς προσπαθεί ο δημιουργός του κειμένου να μας πείσει να δράσουμε, σε σχέση με το συγκεκριμένο θέμα;

B Συγκρίνουμε το κείμενο με άλλο κείμενο

1. Με ποιο από τα δύο κείμενα που διαβάσαμε ήδη, συμφωνεί περισσότερο το κείμενο αυτό, σε σχέση με την άποψή του για το ποδήλατο;
2. Γιατί σε αυτή την περίπτωση ο δημιουργός του κειμένου επέλεξε μια αφίσα να απευθυνθεί στους αναγνώστες και όχι ένα κείμενο, στο οποίο να υπάρχουν περισσότερα λόγια και λιγότερες εικόνες;

Με την τάξη μας διοργανώνουμε μια ποδηλατική δράση στην κοινότητά μας, για να διαδώσουμε τη χρήση του ποδηλάτου. Για τον σκοπό αυτό, χρειάζεται να κάνουμε γνωστή τη δράση μας.

Διαλέγουμε έναν από τους παρακάτω τρόπους, για να ενημερώσουμε τη σχολική κοινότητα για τη δράση μας. Συζητάμε και αποφασίζουμε το μέσο, με το οποίο θα φτάσει το κείμενό μας στους αποδέκτες του.

- Δημιουργούμε τη δική μας αφίσα ή ανακοίνωση για τη δράση μας, έντυπη ή ψηφιακή.
- *Θυμόμαστε τη δομή μιας ανακοίνωσης ή μιας αφίσας.*

Αναστοχαζόμαστε

1. Τι χρειάζεται, για να πετύχει μια δράση για έναν καλύτερο κόσμο;
2. *Συζητάμε τη συλλογή των εικόνων και τους προβληματισμούς που τις συνοδεύουν.*
3. Μέσα από ποια κείμενα θα μπορούσαν να ακουστούν οι φωνές μας και πού θα απευθύνονταν;

Μπορούμε να αφηγηθούμε τη ζωή ενός επαναστάτη ή μιας επαναστάτριας για έναν καλύτερο κόσμο;

7.4

Επαναληπτική υποενότητα

1 Πριν τη συγγραφή

1. Στην ιστοσελίδα του σχολείου μας μπορεί να υπάρχει ένα τμήμα με τίτλο «Ο λόγος στα παιδιά». Στο τμήμα αυτό δημοσιεύονται κείμενα, στα οποία τα παιδιά εκφράζουν τις απόψεις και σκέψεις τους για διάφορα θέματα. Το θέμα αυτού του μήνα είναι το εξής:

Η ζωή ενός επαναστάτη/τριας για έναν καλύτερο κόσμο

2 **Συζητάμε** τα παρακάτω ερωτήματα σε σχέση με τα αυτοβιογραφικά κείμενα και στη συνέχεια, παίρνουμε σημειώσεις για το καθένα στο τετράδιό μας.

α. Το περιεχόμενο του κειμένου μας

- Ποιες πληροφορίες μπορούμε να βρούμε σε ένα αυτοβιογραφικό κείμενο;
- Αφού συμβουλευτούμε το κείμενο που αναφέρεται στη ζωή και τη δράση της Μαρίας Μοντεσόρι, καταγράφουμε, στο τετράδιό μας, δικές μας σημειώσεις ή ερωτήματα που θα απαντώνται μέσα από το κείμενό μας για τη ζωή του επαναστάτη/τριας μας.

β. Η οργάνωση του κειμένου μας

- Από πόσες παραγράφους θα αποτελείται το κείμενό μας;
- Τι θα περιλαμβάνει κάθε παράγραφος;
- Με ποια σειρά θα παρουσιαστούν οι παράγραφοι και οι πληροφορίες τους και γιατί;
- Συμβουλευόμαστε την άσκηση 4 στη σελ. 13.
- Πώς συνδέονται οι πληροφορίες αυτές μεταξύ τους;
- Συμβουλευόμαστε την άσκηση 7 στη σελ. 13.

γ. Η γλώσσα του κειμένου μας

- Ποιες λέξεις και φράσεις μπορούμε να αξιοποιήσουμε που να φανερώνουν συναισθήματα;
- Συμβουλευόμαστε την άσκηση 6 στη σελ. 13.
- Γιατί είναι σημαντικό να έχουμε λέξεις και φράσεις που φανερώνουν

- συναισθήματα σε ένα αυτοβιογραφικό κείμενο που απευθύνεται σε παιδιά;
- Σε ποιο γραμματικό πρόσωπο μπορεί να γίνει η αφήγηση σε ένα βιογραφικό κείμενο;
- Συμβουλευόμαστε τις ασκήσεις 8 γ-στ στη σελ. 14.
- Ποιες πληροφορίες πρέπει να υπάρχουν σε ένα αυτοβιογραφικό κείμενο, ώστε τα γεγονότα να παρουσιάζονται ως βέβαια και αληθινά;
- Μπορούμε να διαβάσουμε ξανά την 4η, 5η και 6η παράγραφο του κειμένου που αναφέρεται στη Μαρία Μοντεσόρι και να εντοπίσουμε πληροφορίες που παρουσιάζουν τα γεγονότα κειμένου ως βέβαια και αληθινά.

 Β Γράφουμε το κείμενό μας, αξιοποιώντας τις σημειώσεις μας και άλλες πηγές που μπορούν να μας φανούν χρήσιμες.

 Γ Αξιολογούμε την πρώτη εκδοχή του κειμένου μας, επιλέγοντας την κατάλληλη φατσούλα κάθε φορά:

1. Περιεχόμενο:

Είναι οι πληροφορίες που παρουσιάσαμε στο κείμενό μας σχετικές με το θέμα;

2. Οργάνωση:

→ Έχουμε κάνει ξεκάθαρες παραγράφους που να αναφέρονται:

α) στα παιδικά χρόνια του/της επαναστάτη/τριας,

β) στους στόχους του/της,

γ) στις δυσκολίες που αντιμετώπισε και

δ) στην πραγματοποίηση του ονείρου του/της;

→ Χρησιμοποιήσαμε κατάλληλες λέξεις και φράσεις, για να συνδέσουμε τις παραγράφους και τις προτάσεις μας;

3. Ύφος:

→ Χρησιμοποιήσαμε λέξεις και φράσεις, για να κάνουμε την ιστορία μας να φαίνεται αληθινή;

→ Αξιοποιήσαμε λεξιλόγιο που να εκφράζει συναισθήματα;

→ Το γραμματικό πρόσωπο στο οποίο αφηγηθήκαμε τη ζωή του επαναστάτη/τριας μας, πετυχαίνει να φέρει πιο κοντά τους αναγνώστες με το κείμενό μας;

7.4 Μπορούμε να αφηγηθούμε τη ζωή και τη δράση ενός/μίας επαναστάτη/τριας για έναν καλύτερο κόσμο:

 Δ Μπορούμε να προχωρήσουμε σε αλλαγές στην πρώτη εκδοχή του κειμένου μας, ώστε να το κάνουμε καλύτερο, ακούγοντας προσεκτικά τα σχόλια των συμμαθητών και συμμαθητριών μας.

Αυτο-αξιολόγηση

Βάζουμε ✓ σε ό,τι μπορούμε να κάνουμε καλά
Σε αυτή την ενότητα έμαθα:

- να εκφράζω προφορικά την άποψή μου για το «πώς μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο».....
- να εκφράζω γραπτά την άποψή μου για το «πώς μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο» μέσα από ένα αφηγηματικό αυτοβιογραφικό κείμενο.....
- να απαντώ με στοιχεία σε ερωτήματα που οι απαντήσεις δεν είναι ξεκάθαρα διατυπωμένες στο κείμενο.....
- να «διαβάζω» τις εικόνες, για να καταλαβαίνω καλύτερα τα κείμενα.....
- να εντοπίζω τον τρόπο με τον οποίο ο/η συγγραφέας παρουσιάζει την άποψή του για το θέμα.....
- να ξεχωρίζω τις φανταστικές από τις πραγματικές ιστορίες.....
- να εντοπίζω τη δομή ενός επιχειρηματολογικού κειμένου.....

Διαβάζουμε ολόκληρα βιβλία

A **Προβληματιζόμαστε** και δημιουργούμε με βάση την ιστορία:

- Πώς προσπάθησε ο Οράτιος να αλλάξει τη ζωή των ανθρώπων; Ποιους άλλους ανθρώπους μας θυμίζει και γιατί;
- Δημιουργούμε τη γραμμή της ιστορίας, τοποθετώντας σε αυτή τα σημαντικότερα γεγονότα, και αναδιηγούμαστε, με το νήμα της αφήγησης, την ιστορία που διαβάσαμε.
- Αφηγούμαστε την ιστορία από την πλευρά της γιαγιάς που δεν ήξερε να διαβάζει.
- Κάνουμε βιβλιοπαρουσίαση του βιβλίου και τη δημοσιεύουμε στην ιστοσελίδα του σχολείου, στο μέρος που είναι αφιερωμένο στα βιβλία του μήνα.

- Η ιστορία του Οράτιου γίνεται γνωστή και ως δημοσιογράφοι του παίρνουμε συνέντευξη, προετοιμάζοντας από πριν τις ερωτήσεις μας.
- Δημιουργούμε ένα δικό μας εξώφυλλο για το βιβλίο που μόλις διαβάσαμε. Μπορούμε να διοργανώσουμε έναν διαγωνισμό καλύτερου εξωφύλλου.
- Δημιουργούμε ομαδικά το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας, στην οποία δημοσιεύεται η ιστορία του Οράτιου. Βάζουμε ένα ελκυστικό τίτλο και εικονογραφούμε μια από τις σημαντικές σκηνές της ιστορίας.
- Φτιάχνουμε μια διαφήμιση για να προωθήσουμε το βιβλίο που μόλις διαβάσαμε.

Β Δρούμε με βάση την ιστορία:

- «Οι μεγάλοι διαβάζουν στους μικρούς»: Διαβάζουμε την ιστορία στα μικρότερα παιδιά του σχολείου.
- Δημιουργούμε δανειστική βιβλιοθήκη στο σχολείο μας με δικά μας βιβλία.
- Οργανώνουμε ένα παζαράκι μεταχειρισμένων βιβλίων και τα χρήματα που θα πάρουμε μπορούμε να τα προσφέρουμε σε κάποιο φιλανθρωπικό σκοπό.

Γ Ανάγνωση εκτεταμένων βιβλίων

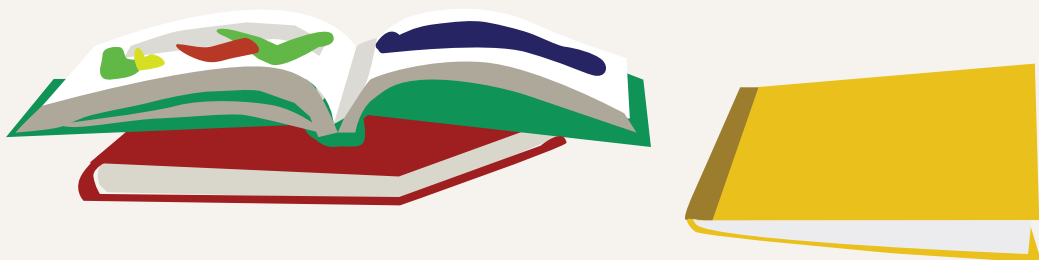
Κουππάνου, Α. 2015. *Η απίστευτη αποκάλυψη του Σεμπάστιαν Μοντεφιόρε*. Αθήνα: Κέδρος.

Λοϊζίδου, Μ. 2023. *Αγκαλιά*. Αθήνα: Ψυχογιός.

Percival, T. 2021. *Η Αόρατη*. Μτφρ. Φ. Μανδηλαράς. Αθήνα: Ίκαρος.

Troiano, R. & Olivieri, J. 2022. *20 σπουδαία αγόρια και κορίτσια που άλλαξαν τον κόσμο*. Αθήνα: Διόπτρα.

Μπορούμε να εξερευνήσουμε τις παραπάνω λογοτεχνικές προτάσεις.

Πώς βιώσαμε τα χρόνια του πολέμου του 1940;

Συζητάμε για
τον
Δεύτερο
Παγκόσμιο
Πόλεμο

Μαθαίνουμε
για τον
Ελληνοϊταλικό
Πόλεμο και
την γερμανική
κατοχή

Γνωρίζουμε
αυτοβιογραφικές
ιστορίες για
τα χρόνια του
πολέμου

Με αφορμή την Εθνική Επέτειο της 28ης Οκτωβρίου θυμόμαστε, ότι στις **28 Οκτωβρίου** **γιορτάζουμε διπλά**. Παραμονή της Επετείου του **Όχι*** γιορτάζουμε και τη γιορτή της **σημαίας***, που συνδέεται με το **εθνικό σύμβολο του κράτους**.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, Βικιπαίδεια (διασκευή)

Γλωσσάρι

Μαθαίνουμε
περισσότερα για την
ελληνική σημαία.

Εντοπίζουμε πληροφορίες στο ψηφιακό υλικό και απαντάμε:

- Γιατί τη σημαία μας τη λέμε και «γαλανόλευκη»;
- Πόσες είναι οι μπλε λωρίδες της και πόσες οι λευκές;
- Ποια ιστορική φράση κρύβεται πίσω από τον αριθμό τους;

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Ο **Δεύτερος (Β΄) Παγκόσμιος Πόλεμος** ξέσπασε το **1939** και διήρκεσε έως το **1945**. Ο πόλεμος αυτός χαρακτηρίστηκε παγκόσμιος, διότι πήραν μέρος οι περισσότερες χώρες του κόσμου. Οι αντίπαλες πλευρές ήταν οι **Σύμμαχοι** και οι **Δυνάμεις του Άξονα**.

1 Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο

Η Ελλάδα στον πόλεμο από το 1940 έως το 1944

Κείμενο
1

Στις **28 Οκτωβρίου 1940**, ο Ιταλός πρέσβης στην Αθήνα Εμμανουέλε Γκράτσι **επέδωσε*** τηλεσίγραφο στον Έλληνα **δικτάτορα* Ιωάννη Μεταξά***, απαιτώντας την ελεύθερη **διέλευση*** των ιταλικών στρατιωτικών δυνάμεων από τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Μετά την άρνηση του Μεταξά, το μεγάλο **«Όχι»** που γιορτάζουμε την **28η Οκτωβρίου**, ο ιταλικός στρατός επιχείρησε να εισβάλλει στην Ελλάδα, ενώ ο δικτάτορας **Μουσολίνι*** είχε ήδη **καταλάβει*** εδάφη της Αλβανίας.

Ο ελληνικός στρατός σταδιακά κατέλαβε τις πόλεις **Κορυτσά***, **Πόγραδες***, **Άγιοι Σαράντα***, **Αργυρόκαστρο*** και **Χιμάρα***.

Στις 6 Απριλίου 1941, επιτέθηκε ταυτόχρονα στην Ελλάδα και η **ναζιστική*** Γερμανία, που ήταν **σύμμαχος*** της Ιταλίας και μαζί αποτελούσαν τις δύο κεντρικές δυνάμεις του **«Άξονα*»**. Οι Γερμανοί κατέλαβαν την Αθήνα, στις 27 Απριλίου 1941. Ο αγώνας και η αντίσταση των Ελλήνων όμως συνεχίστηκε μέχρι την **αποχώρηση*** των γερμανικών στρατευμάτων από την Ελλάδα, στις 12 Οκτωβρίου 1944.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας & Μελίνα Σιδηροπούλου,
Ήλιος με μουστάκια, Καλειδοσκόπιο (διασκευή)

2 Δραματοποιούμε τη σκηνή με το τηλεσίγραφο* του Ε. Γκράτσι και την απάντηση του πρωθυπουργού Ι. Μεταξά.

Ιωάννης
Μεταξάς.

Η Ελλάδα στον πόλεμο... μέσα από τα μάτια τους!

Ας δούμε όμως, πώς βίωσαν τα χρόνια του πολέμου οι αγαπημένες μας συγγραφείς παιδικής Λογοτεχνίας **Άλκη Ζέη** και **Λότη Πέτροβις Ανδρουτσοπούλου** αλλά και ο **παππούς της Μαρίνας**, ηρωίδας από το βιβλίο «Ήλιος με μουστάκια», της Μελίνας Σιδηροπούλου.

Α Η έναρξη του πολέμου

Κείμενο
2

Η αγαπημένη μας συγγραφέας Άλκη Ζέη μας **εξιστορεί*** το πώς βίωσε η ίδια και η οικογένειά της την έναρξη του πολέμου στο αυτοβιογραφικό της βιβλίο: «*Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*».

Το πρωί ξύπνησα από έναν **αλλόκοτο*** θόρυβο κι ενώ έκανα να σηκωθώ από το κρεβάτι, μπήκε μέσα στο δωμάτιο η μαμά και, περίεργο, φορούσε ακόμη τη ρόμπα της. Εκείνη που κάθε πρωί ήτανε ντυμένη να πει καφέ μαζί με τον μπαμπά πριν φύγει για τη δουλειά. Η **Λενούλα*** κοιμότανε του καλού καιρού, η μαμά πήγε στο κρεβάτι της και την ταρακούνησε.

- Ξύπνα, έγινε πόλεμος.

Η Λενούλα άνοιξε ένα νυσταγμένο μάτι και μουρμούρισε:

- Δεν χτύπησε το ξυπνητήρι.

- Έγινε πόλεμος, ξανάπε η μαμά, και με πήρε το μάτι της που έκανα να πιάσω την ποδιά μου που ήτανε απλωμένη σε μια καρέκλα.

Μου πήρε την ποδιά από τα χέρια.

- Δεν έχει σχολείο, έγινε πόλεμος. Βάλτε ό,τι θέλετε, είπε και βγήκε με φούρια από το δωμάτιο.

Πώς δεν έχει σχολείο, και η **επιτροπή κουκλοθέατρου***; σκέφτηκα και παραλίγο να βάλω τα κλάματα. Ντυθήκαμε και πήγαμε στην τραπεζαρία, ο μπαμπάς έκανε βόλτες πάνω κάτω. Οι **σειρήνες*** είχαν πάψει μα ακουγότανε απέξω θόρυβος από φορηγά, τραγούδια και **σάλπιγγες***.

- Πάμε να δούμε, είπε η Λενούλα, ο μπαμπάς όμως τη σταμάτησε.

- Δεν έχει να πάτε πουθενά. Δεν ξέρουμε τι γίνεται.

Ευτυχώς εκείνη τη στιγμή ακούσαμε φασαρία. Ήταν ο θεός μας ο Θό-

δωρος, αδελφός του μπαμπά, που έμενε απέναντι και μαζί του ήτανε και τα τρία μας ξαδέλφια.

- Ελάτε, είπε ο θεός μας, πάμε στην πλατεία να δούμε τον κόσμο που φεύγει για τον πόλεμο.

- Μην τις αφήσεις από δίπλα σου, είπε ο μπαμπάς.

- Καααλά, είπε ο θεός μας που δεν έμοιαζε του μπαμπά κι άφηνε τα παιδιά του να πηγαίνουνε όπου θέλουνε και να κάνουνε ό,τι τους αρέσει.

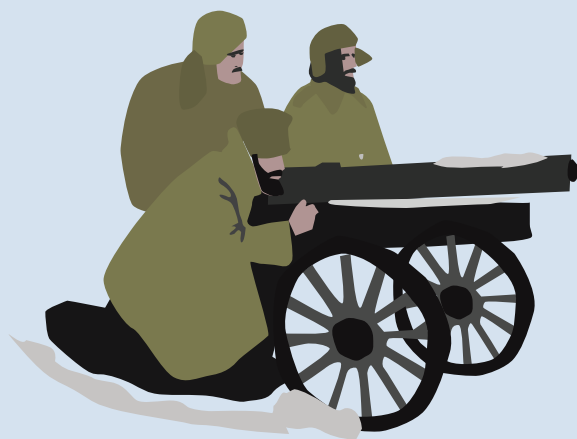
- Θεΐε Θόδωρε, εσύ κι ο μπαμπάς δεν θα πάτε στον πόλεμο; τον ρώτησα ενώ κατεβαίναμε τις σκάλες.

- Όχι μωρό μου, ο μπαμπάς σου κι εγώ είμαστε μεγάλοι για πόλεμο.

- Κρίμα, είπε η Λενούλα **μέσα από τα δόντια της***, εγώ όμως την άκουσα.

[...]Και δώσ' του κλάμα ο θεός Νίκος, γιατί δεν θα πάει στον πόλεμο. Η Λενούλα κι εγώ άλλα ξέραμε για τους πολέμους, είχαμε διαβάσει και ξαναδιαβάσει *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου* της **Δέλτα*** κι εκεί γινότανε αληθινός πόλεμος, όλο σκοτωμοί και αποχαιρετισμοί.

Άλκη Ζέη, *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*, Μεταίχμιο (διασκευή)

Αυθεντικό φωτογραφικό υλικό με Έλληνες στρατιώτες στο μέτωπο του πολέμου.

3 Πώς αντέδρασε η οικογένεια της Άλκης Ζέη στα νέα της έναρξης του πολέμου;

4 Υπογραμμίζουμε τα σημεία που φαίνεται η απογοήτευση του θεού Νίκου και της Λενούλας για το ότι δεν θα **στρατεύονταν***, δηλαδή δεν θα συμμετείχαν στον πόλεμο.

5 Συζητάμε στην τάξη όλοι μαζί και σχολιάζουμε τη φράση: «Έμοιαζε με γιορτή ο πόλεμος. Όλοι θέλανε να πάνε να πολεμήσουν με τραγούδια και χορούς». Ύστερα, κάνουμε μια μικρή αναζήτηση για φωτογραφίες που δείχνουν την αναχώρηση των Ελλήνων στρατιωτών για τον πόλεμο.

Β Οι μέρες του πολέμου

Κείμενο
3

Κι οι μέρες περνούσαν κι ο στρατός μας όλο νικούσε. Πήραμε το **Αργυρόκαστρο***, πήραμε το **Τεπελένι***. «Ακόμα και στη **Ρώμη*** θε να στήσουμε σημαία ελληνική», ακούγεται όλη μέρα η φωνή της **Βέμπο*** στο ραδιόφωνο. Ο μπαμπάς πήγε στη δουλειά του στην τράπεζα. Μόνο τα σχολεία δεν ανοίγουν, κι εμείς βαριόμαστε, και το χειρότερο, μας δώσανε να πλέκουμε κάλτσες για τον στρατό.

[...]

Η κυρία, λοιπόν, Τριανταφύλλου μας έφερε βελόνες και μαλλί, για να πλέκουμε κάλτσες για τους στρατιώτες. Όλοι πλέκουνε για τους στρατιώτες, ακόμα και μέσα στο τραμ βλέπεις γυναίκες να πλέκουν. Μας μαθαίνει πώς να πλέξουμε. Από πέντε φιλές βελόνες στην καθεμιά, που πρέπει να θυμάσαι πότε θα χρησιμοποιείς τη μια πότε την άλλη. Τρυπάω τα δάχτυλά μου και μπερδεύω τις βελόνες. Πιο βαρετό πράγμα δεν υπάρχει. Δεν θα ξαναπλέξω στη ζωή μου. Ο μπαμπάς λέει, ώσπου να

τελειώσω τη μία κάλτσα θα έχει τελειώσει ο πόλεμος.

Η Λενούλα, πάλι, κάτι καταφέρνει, μα θα πρέπει να πάει η κάλτσα της σε κανέναν **στραβοκάνη*** στρατιώτη, γιατί της βγαίνει τελείως στραβή. Πόσο καλύτερα θα ήτανε να έγραφα γράμματα για τη Θεοδώρα και τις φίλες της, αντί να πλέκω. Μα τώρα είναι πόλεμος κι όλες οι κοπέλες που δούλευαν στην πολυκατοικία μας φύγανε για τα χωριά τους.

Άλκη Ζέη, *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*, Μεταίχιμο (διασκευή)

6 Πώς βοηθούσαν στον πόλεμο οι γυναίκες;

7 Πώς αισθάνεται η αγαπημένη μας συγγραφέας **Άλκη Ζέη** για το πλέξιμο και πώς σχολιάζει την προσπάθεια της αδελφής της; Πώς θα προτιμούσε να βοηθήσει;

8 Πώς κρίνει ο πατέρας της την προσπάθεια της; Αξιολογούμε, αν το σημείο αυτό στο κείμενο δίνει μια διαφορετική νότα μέσα στην όλη αφήγηση ενός δυσάρεστου γεγονότος, όπως ο πόλεμος.

9 Ακούμε τραγούδια της τραγουδίστριας «της Νίκης» **Σοφίας Βέμπο**.

Βιογραφικά στοιχεία
Σοφίας Βέμπο.

Γ Οι «κακουχίες*» του πολέμου

Κείμενο
4

Ο παππούς της Μαρίνας πολέμησε στο «αλβανικό μέτωπο», δηλαδή στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-1941. Θυμόταν και διηγούνταν διάφορες ιστορίες από τότε, αλλά αυτή με τις μπότες ήταν η πιο συναισθηματική.

«Περπατούσαμε μέρες στα χιονισμένα βουνά. Τα ρούχα μας ήταν μούσκεμα και τα πόδια μας **κοκαλωμένα*** από το κρύο. Παπούτσια σκισμένα, μουλιασμένες κάλτσες και κρουσπαγήματα. Σέρναμε τους σάκους μας με τις τελευταίες προμήθειες και ψάχναμε ένα μονοπάτι να μας βγάλει από τον εφιάλτη. Να βρούμε στην πόλη, να βρούμε λίγο φαγητό και ζεστασιά.

Είδα το σώμα του από μακριά. Από τη στολή κατάλαβα πως ήταν Ιταλός.

Ήταν νεκρός. Ένας νεκρός που όσο τον πλησιάζαμε γινόταν άνθρωπος. Οι αρβύλες του έλαμπαν στο χιόνι, σχεδόν **ανέγγιχτες***. Δεν ήταν σωστό, σίγουρα δεν ήταν σωστό, όμως τα πόδια μου **έριχναν σουβλιές*** ως τη μέση κι έπειτα άρχισαν να μουδιάζουν. Δεν τα ένιωθα πια.

Άφησα τον σάκο καταγής και τον πλησίασα. Ετοιμαζόμουν να του βγάλω τις **αρβύλες*** και να τις φορέσω, όταν άκουσα μια φωνή αχνή να μου λέει «**gracia, fratello**»*. Ζούσε. Νόμιζε ότι πήγα για να τον βοηθήσω. Έκατσα κάτω, δίπλα του, του κράτησα το χέρι και τον χάιδεψα στα μαλλιά. Ύστερα από λίγο, το βλέμμα του χάθηκε. Άφησα τις μπότες του εκεί, να φυλάνε τα πόδια του. Σαν να είχε σημασία».

Κάπου εκεί λοιπόν, στα χιονισμένα βουνά, όπου αντηχούσαν οι σφαίρες και απλωνόταν η φρίκη του πολέμου, ο παππούς αποχαιρέτησε τον Ιταλό που τον αποτέλεσε «**fratello***» (αδερφό) την ώρα που πέθαινε.

Μελίνα Σιδηροπούλου, *Ήλιος με μουστάκια*, Καλειδοσκόπιο

10 Υπογραμμίζουμε στο κείμενο τα σημεία που δείχνουν τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι Έλληνες στρατιώτες τον παγωμένο χειμώνα του 1940.

11 Γιατί ο παππούς της Μελίνας δεν πήρε τις μπότες του Ιταλού στρατιώτη, ενώ τις χρειαζόταν τόσο πολύ;

12 Συζητάμε με τον διπλανό ή τη διπλανή μας για τα **συναισθήματά μας** σε σχέση με τον πόλεμο, μετά την ανάγνωση του κειμένου.

13 Μαζί με την ομάδα μας καταγράφουμε πέντε (5) λόγους γιατί **ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΜΕ ΠΟΛΕΜΟΥΣ και ΘΕΛΟΥΜΕ ΕΙΡΗΝΗ**

Δ Η Γερμανική Κατοχή

Κείμενο
5

Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου (Β') Παγκοσμίου Πολέμου, τον **Απρίλιο του 1941**, οι Γερμανοί **εισέβαλαν*** στην Ελλάδα και ξεκίνησε η δύσκολη περίοδος της Κατοχής. Μέχρι το **τέλος Μαΐου του 1941**, η χώρα είχε **καταληφθεί*** στο σύνολό της. Κατά την περίοδο αυτή, οι Έλληνες **υπέφεραν***, καθώς τρόφιμα και **πρώτες ύλες*** είχαν **επιταχθεί*** από τους Γερμανούς στρατιώτες. Αμέσως μετά την ήττα και συνθηκολόγηση της Ελλάδας, ξεκίνησε η Εθνική Αντίσταση, δηλαδή η δράση ομάδων και οργανώσεων αντίστασης εναντίον των δυνάμεων Κατοχής, με στόχο την απελευθέρωση της Ελλάδας.

Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, έχει υπολογιστεί ότι έχασαν τη ζωή τους περίπου 300.000 (τριακόσιες χιλιάδες) έως 770.000 (εφτακόσιες εβδομήντα χιλιάδες) άμαχοι, δηλαδή άνθρωποι και παιδιά που δεν πολεμούσαν, και από 20.000 (είκοσι χιλιάδες) έως 35.000 (τριάντα πέντε χιλιάδες) στρατιώτες.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, *Βικιπαίδεια* (διασκευή)

14 Διαβάζουμε για την **γερμανική εισβολή*** από το παρακάτω απόσπασμα:

Κείμενο
6

Από κάπου, ένα ραδιόφωνο ακούστηκε δυνατά. Λες και κάποιος το έκανε επίτηδες: «Εδώ **ελεύθεροι*** ακόμα **Αθήναι***...Ο εισβολεύς εισέρχεται εις την έρημον πόλιν με τα **κατάκλειστα σπίτια***...Έλληνες! Ψηλά τις καρδιές!»

Λέξεις. Χτυπούσαν σαν σφυριά. Δίπλα μου στέκονταν τώρα κι οι γονείς μου. Ακούγαμε αμίλητοι. Ακούστηκε ο εθνικός ύμνος.

Και μετά πάλι η φωνή του **εκφωνητή***.

«Ο ραδιοφωνικός Σταθμός Αθηνών ύστερα από λίγο δεν θα είναι ελληνικός. Θα είναι γερμανικός και θα μεταδίδει ψέματα! Ο πόλεμός μας συνεχίζεται και θα συνεχισθεί μέχρι της τελικής νίκης!»

Μετά τίποτε άλλο. Σιωπή. Τρομακτική.

Εκείνες οι πρώτες ώρες ήταν βυθισμένες στη σιωπή.

Φοβόμασταν ακόμα και να ανασάνουμε.

Αγγελική Δαρλάση, *Όταν έφυγαν τα αγάλματα*, Μεταίχμιο

15 **Συζητάμε** στην τάξη και **καταγράφουμε** ποια μπορεί να είναι τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών του κειμένου. Αν εμείς μπορούσαμε να μπούμε στη θέση τους, πώς θα νιώθαμε;

16 Με ποια στοιχεία **εμπυχώνεται** το **εθνικό φρόνημα*** των πρωταγωνιστών;

17 **Δραματοποιούμε** τη σκηνή που η οικογένεια ακούει από το ραδιόφωνο την είδηση της **αναγγελίας*** του πολέμου. Οργανώνουμε το θεατρικό μας **δρώμενο*** και το μοιραζόμαστε με κάποιο άλλο τμήμα του σχολείου μας τις μέρες της εθνικής επετείου.

18 Αναζητούμε με τη βοήθεια της δασκάλας ή του δασκάλου μας το ηχητικό ντοκουμέντο με το πολεμικό **ανακοινωθέν***.

Ε Η Απελευθέρωση της Ελλάδας

Κείμενο
7

Η γερμανική **εισβολή*** τερματίστηκε στις **12 Οκτωβρίου 1944**, όταν αποχώρησε ο γερμανικός στρατός, μετά από **1264 μέρες κατοχής**. Εκατοντάδες χιλιάδες Ελληνίδες και Έλληνες ξέσπασαν σε **αλαλαγμούς*** χαράς, γιορτάζοντας τη μεγάλη στιγμή που περίμεναν να έλθει τριάντισι ολόκληρα χρόνια. Όταν οι Γερμανοί εγκατέλειψαν τον χώρο της Πλατείας

Συντάγματος*, το πλήθος **ποδοπάτησε*** το στεφάνι που ο στρατηγός **Χέλμουτ Φέλμυ***, συνοδευόμενος από τον δήμαρχο Αθηναίων **Άγγελο Γεωργάτο***, κατάθεσε στον **Άγνωστο Στρατιώτη***, ενώ ήδη οι **μηχανοκίνητες φάλαγγες*** των Γερμανών εγκατέλειπαν από νωρίς την Αθήνα **διαμέσου*** της **Ιεράς Οδού***. Στις 9:15 π.μ. (προ μεσημβρίας) η γερμανική φρουρά της Ακρόπολης προχώρησε στην **υποστολή*** της **ναζιστικής*** σημαίας και ένας στρατιώτης τύλιξε βιαστικά το σύμβολο της κατοχής και αποχώρησε από τον **Ιερό Βράχο***.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, Βικιπαίδεια (διασκευή)

19 Διαβάζουμε το απόσπασμα που ακολουθεί για τις πρώτες στιγμές της απελευθέρωσης.

Κείμενο
8

Στο βιβλίο «Ο καιρός της σοκολάτας», της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, η συγγραφέας μάς διηγείται, πώς βίωσε τη στιγμή της απελευθέρωσης της Αθήνας από τα γερμανικά στρατεύματα, μια στιγμή γλυκιά, όμοια με τη γεύση της σοκολάτας, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε αυτό!

Από το πρωί ξεσηκωμένη όλη η Αθήνα. Σημαίες ελληνικές άρχισαν γρήγορα να κυματίζουν παντού, **πλημμύρισαν*** τα μπαλκόνια και τα καταστήματα. Ο κόσμος **ξεχυνόταν*** στους δρόμους, οι άνθρωποι αγκαλιάζονταν ακόμα και χωρίς να γνωρίζονται – τους έβλεπα από το μπαλκόνι του σπιτιού μας –, οι καμπάνες χτυπούσαν σαν παλαβές, **πανζουρλισμός*** στην πλατεία **Εξαρχείων*** και το ραδιόφωνο, φανερά πια συντονισμένο στο σταθμό του Λονδίνου, να παίζει δυνατά τ' αγαπημένα μου «πράσινα» **μανίκια***. Στην αρχή δεν καταλάβαινα πώς και γιατί όλ' αυτά. «Τι έγινε;», ρώτησα τον πατέρα μου **σαστισμένη***. «Φεύγουν οι Γερμανοί!», έσπευσε η Όλγα να μου λύσει την απορία. «Ντύσου να πάμε στην **Ομόνοια***! Έρχονται οι σύμμαχοι! Μπορεί και να είναι μαζί τους κι η Σοφία Βέμπο!»

«Λευτερωθήκαμε, κοριτσάκι μου! Λευτερωθήκαμε πια!», μίλησε και η μάνα μου δακρυσμένη. «Δηλαδή;», ξαναρώτησα **έκθαμβη***, κάτι σα ζάλη ένωθα με τούτο το νέο-πολύ μεγάλη χαρά για να χωρέσει στο **πολεμόπληκτο*** παιδικό μου μυαλό...

Ο πατέρας μου γέλασε. Με σήκωσε ψηλά-πούπουλο ήμουν ακόμα στα εφτά μου χρόνια από το λιγοστό φαί της Κατοχής- και μου ψιθύρισε στ' αυτί: «Δηλαδή καιρός για σοκολάτα!»

Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, *Ο καιρός της σοκολάτας*, Πατάκης

20 Περιγράφουμε τις εικόνες του αποσπάσματος: **Τι βλέπουμε; Τι ακούμε; Τι γευόμαστε;**

21 **Σκεφτόμαστε** με την ομάδα μας: Αν ο πόλεμος είχε γεύση και ήταν φαγητό ή γλυκό, ποιο θα ήταν; Η ελευθερία τι γεύση έχει για εμάς;

22 Με τη δασκάλα ή τον δάσκαλό μας αναζητούμε στο *διαδίκτυο φωτογραφίες* ντοκουμέντα με τις *στιγμές της απελευθέρωσης* της Αθήνας και τη σημαία της απελευθέρωσης, που υψώνεται κάθε χρόνο στις **12 Οκτωβρίου**, στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης.

23 Δημιουργούμε αντιπολεμικά συνθήματα και τα ζωγραφίζουμε για τον στολισμό της σχολικής μας αίθουσας.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

Με αφορμή την Εθνική Επέτειο της 28ης Οκτωβρίου μπορούμε να διαβάσουμε ενδεικτικά και τα παρακάτω λογοτεχνικά βιβλία:

1. Αλεξάνδρου, Γ.Κ. & Ραζής, Α. 2019. *Όταν παίζαμε για τη νίκη Καραγκιόζη μου*. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.
2. Ζέη, Α. & Σαρή, Ζ. 2006. *Άλλοι καιροί άλλα παιδιά*. Αθήνα: Ε.Ψ.Υ.Π.Ε., Πατάκης.
3. Μητσιάλη, Α. 2016. *Ξυπόλητοι ήρωες*. Αθήνα: Πατάκης.
4. Σαρή, Ζ. 2012. *Όταν ο ήλιος*. Αθήνα: Πατάκης.
5. Τρέβεζα, Ο. 2017. *Τα ξυλοπάπουτσα διηγούνται*. Αθήνα: Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος.
6. Φόλμαν, Α. & Πολόνσκυ, Ν. 2017. *Το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ*, Graphic diary. Αθήνα: Πατάκης.
7. Vander Zee, R. 2015. *Έρικα*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.

Λογοτεχνικά βιβλία με θέμα
την 28η Οκτωβρίου.

**28η Οκτωβρίου 1940
ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ 'ΟΧΙ**

Τι πρέπει να μας (υπεν-)θυμίζει η φράση: «Εδώ Πολυτεχνείο»;

Ανταλλάζουμε
απόψεις για τη
σημασία της
επετείου

Συζητάμε για
το πώς πρέπει
να τιμούμε
αυτούς που
θυσιάζονται για
την ελευθερία

Διερευνούμε
τις πτυχές
του ιστορικού
γεγονότος

Παρατηρούμε τις παραπάνω εικόνες:

- Με ποιο γεγονός σχετίζονται;
- Περιγράφουμε με λεπτομέρειες τις εικόνες. Τι παρατηρούμε;
- Ποιες σκέψεις και συναισθήματα μας προκαλούν;

Τι εικόνες, ήχοι, χρώματα μας έρχονται στο μυαλό, σε σχέση με την επέτειο του Πολυτεχνείου;

*Δίχως τουφέκι και σπαθί,
με τον ήλιο στο μέτωπο,
υπήρξατε ήρωες και
ποιητές μαζί. Είστε
το Ποίημα.
Ω παιδιά μου,
Μπροστά σ' αυτό
το ποίημα μετράει μόνο
η σιωπή.*

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

1 Πριν ξεκινήσουμε να διαβάζουμε:

- Παρατηρούμε τον τίτλο, τον υπότιτλο και την εικόνα.
- Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο και απαντάμε στο ερώτημα:

2 Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο

Ποια είναι η σημασία της χρήσης των εισαγωγικών και του θαυμαστικού στη φράση του τίτλου;

«Εδώ Πολυτεχνείο!»: Η έναρξη της κατάληψης του Πολυτεχνείου και ο Ραδιοφωνικός Σταθμός

Κείμενο
1

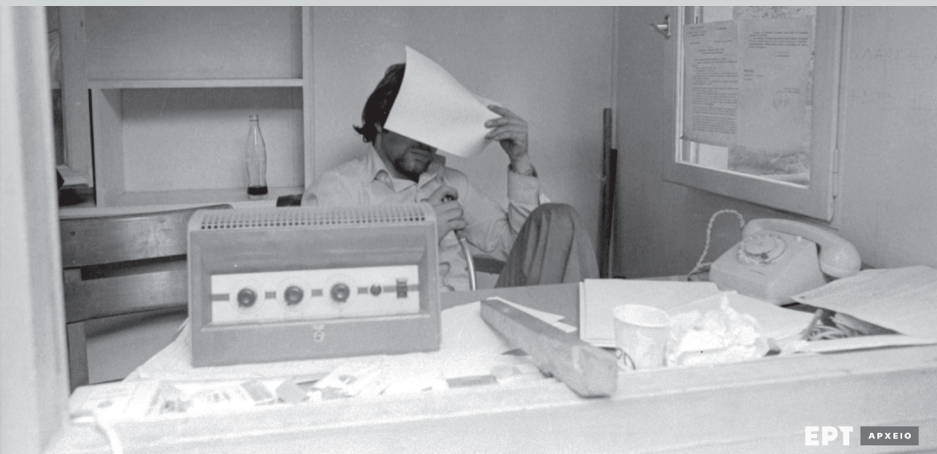
Μισός αιώνας έχει περάσει από την **εξέγερση*** του Πολυτεχνείου, μεταξύ 14ης και 17ης Νοέμβριου του 1973, γεγονός που σηματοδότησαν μια μαζική αντιδικτατορική **διαμαρτυρία***. Η εξέγερση του Πολυτεχνείου κατεστάλη βίαια από τη χούντα των συνταγματαρχών με την επίθεση του στρατού και της αστυνομίας και την είσοδο του άρματος στο χώρο του Πολυτεχνείου, τις δολοφονίες, τους τραυματισμούς, τις συλλήψεις και βασανισμούς φοιτητών και πολιτών και την επιβολή στρατιωτικού νόμου για τη χώρα. Όμως το μήνυμα του Πολυτεχνείου, η συμμετοχή και η θυσία των ανθρώπων, που βρέθηκαν εκεί, κλόνισε συθέμελα το δικτατορικό **καθεστώς*** και άφησε μια σημαντική **παρακαταθήκη*** στις επόμενες γενιές, ενώ το ίδιο το γεγονός της εξέγερσης του Πολυτεχνείου αποτελεί την κορυφαία εκδήλωση αντιδικτατορικής δράσης.

Το Αρχείο της ΕΡΤ, στο πλαίσιο της επετείου για τα 50 χρόνια από την εξέγερση του Πολυτεχνείου, παρουσιάζει μια σειρά από αφιερώματα με το γενικό τίτλο «Εδώ Πολυτεχνείο, 1973-2023». Περιλαμβάνονται αποσπάσματα από εκπομπές της ΕΡΤ και αρχειακό οπτικοακουστικό υλικό από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και μέχρι τη δεκαετία του 2000, με σημαντικές μαρτυρίες ανθρώπων που πρωταγωνίστησαν στα γεγονότα εκείνων των ημερών, σημαντικών μορφών των γραμμάτων και των τεχνών, συγγενών των ανθρώπων που χάθηκαν και θυσιάστηκαν, καθώς

Γλωσσάρι

Πηγές

και μοναδικό φωτογραφικό και ραδιοφωνικό αρχειακό υλικό από τους θησαυρούς του Αρχείου της ΕΡΤ.

Στις 14 Νοεμβρίου 1973, οι φοιτητές του Πολυτεχνείου αποφάσισαν αποχή από τα μαθήματα και ξεκίνησαν διαδηλώσεις εναντίον του στρατιωτικού **καθεστώτος***. Είχαν προηγηθεί τα γεγονότα του Πολυτεχνείου και κυρίως της Νομικής, τον Φεβρουάριο της ίδιας χρονιάς, με τις διαδηλώσεις των φοιτητών για την προάσπιση των ακαδημαϊκών ελευθεριών και του πανεπιστημιακού άσυλου και την παύση των αυταρχικών επεμβάσεων του καθεστώτος στον φοιτητικό **συνδικαλισμό***, με υποχρεωτικές στρατεύσεις εκλεγμένων φοιτητών και επιβολή μη εκλεγμένων σε θέσεις ηγεσίας των φοιτητικών συλλόγων. Οι φοιτητές αποφασίζουν το βράδυ της ίδιας μέρας την κατάληψη του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου επί της οδού

Πατησίων, η οποία κλιμακώθηκε και σύντομα ενισχύθηκε από πολίτες, εργάτες, και αγρότες.

Βλάσης Κομνηνός, EPT NEWS, 14/11/2023

3 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

A. Απαντάμε σε βασικά ερωτήματα

- Ποιος είναι ο τίτλος και ο υπότιτλος του κειμένου και τι πληροφορίες μας δίνουν;
- Πού αναφέρεται η φράση: «Εδώ Πολυτεχνείο!»
- Ποιο είναι το θέμα του κειμένου και πού μπορούμε να το συναντήσουμε;

B. Κάνουμε μια πιο «βαθιά βουτιά» στο κείμενο

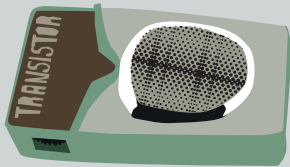
- Τι πληροφορίες μας δίνει το κείμενο;
- Σε ποιο συγκεκριμένο γεγονός αναφέρεται το κείμενο;
- Ποιες από αυτές τις πληροφορίες γνωρίζαμε ήδη και ποιες όχι;
- Σημειώνουμε λέξεις και φράσεις που χρησιμοποιεί ο συντάκτης για να περιγράψει το ιστορικό γεγονός. Ποιες από αυτές μας κάνουν εντύπωση;

Ραδιοφωνικός σταθμός του Πολυτεχνείου

«Εδώ Πολυτεχνείο, εδώ Πολυτεχνείο. Εκπέμπουμε σε 1.050 **χιλιόκυκλους***». Μ' αυτό το σήμα κλήσεως ο σταθμός του Πολυτεχνείου μετέδιδε τα γεγονότα του Νοεμβρίου του 1973. Η λειτουργία του σταθμού κάλυψε 34 ώρες – από τις 5 μ.μ. της Πέμπτης, 15 Νοεμβρίου, ως τις 3 π.μ. του Σαββάτου, 17 Νοεμβρίου. Η απόφαση για τη λειτουργία του ανήκε στη Συντονιστική Επιτροπή, που κατήχυνε τον αγώνα των φοιτητών μέσα στο Πολυτεχνείο. Στην πρώτη εκπομπή ακούστηκε πρώτα μια φωνή νέας κοπέλας που ανήγγειλε:

*«Εδώ Πολυτεχνείο, εδώ Πολυτεχνείο. Σας μιλά ο ραδιοφωνικός σταθμός των ελεύθερων αγωνιζόμενων φοιτητών, των ελεύθερων αγωνιζόμενων Ελλήνων. Εκπέμπουμε σε 1.050 χιλιοκύκλους. Μεταδίδουμε μήνυμα συμπαράστασης προς τους φοιτητές και τους εργαζόμενους που αγωνίζονται κλεισμένοι στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο των εκπροσώπων του λαού των Μεγάρων, που έφθασαν στην Αθήνα για να παρεμποδίσουν την **κατάληψη*** της γης τους».*

Γιάννης Φάτσης, Πολυτεχνείο '73, εκδ. Καστανιώτη

Διαβάζουμε περισσότερες πληροφορίες για τον ραδιοφωνικό σταθμό

Ακούμε το ηχητικό ντοκουμέντο του ραδιοφωνικού σταθμού

4 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

- Ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- Εντοπίζουμε τους αριθμούς μέσα στο κείμενο και συζητάμε πού αναφέρεται ο καθένας.

5 Συγκρίνουμε τα κείμενα και προβληματιζόμαστε

- Εντοπίζουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στα κείμενα σχετικά με τον ραδιοφωνικό σταθμό του Πολυτεχνείου. Ποιες διαφορετικές πληροφορίες λαμβάνουμε από το καθένα;
- Διερευνούμε τους διαφορετικούς τύπους κειμένων που διαβάσαμε και ακούσαμε. Με ποιον κειμενικό τύπο συνδέεται κάθε κείμενο; (αφήγηση, περιγραφή, επιχειρηματολογία, οδηγίες, εξήγηση)

Η αρχαία σκουριά

Δίνουμε υποθετικές ερμηνείες για τον τίτλο του κειμένου.

Έχομε πληροφορηθεί ότι άρχισαν να κινούνται τανκς με κατεύθυνση το Πολυτεχνείο, ωστόσο πιστεύομε ότι πρόκειται για εκφοβισμό και τρομοκρατία. Τ' **ασφυξιογόνα*** που έριξαν ήταν η απόδειξη πως έχουν χάσει την ψυχραιμία τους. Ήθελαν να πανικοβάλουν και να διαλύσουν τις χιλιάδες του κόσμου που μας παραστέκονταν. Οι διαδόσεις μάς ενθαρρύνουν ότι άρχισαν να δημιουργούνται εστίες **αντιπερισπασμού***. Με την έκταση που πήρε η **κατάληψη***, την απήχηση που έχει, θα 'ναι σαν να σκάβουν το λάκκο τους αν μας επιτεθούν. Και γενικά καθήκον μας, αυτήν τη νύχτα, να ελπίζομε. «Απόψε πεθαίνει ο φασισμός» και το πιστεύομε.

Η μαθήτριά όμως δεν έλεγε να ηρεμήσει. Ανησυχούσε για τους γονιούς της. Κι έχει ο πατέρας της την καρδιά του, είναι τρομερό. Ειρωνεύτηκα μέσα μου ότι συνήθως οι manάδες πάσχουν από καρδιά, αλλά το κορίτσι έκλαιγε γοερά και μαζεύτεκα. Πώς να προβλέψει ότι θα την απόκλειαν εδώ μέσα· για όλα όμως φταίει η Πούλια, η οποία έχει πατέρα μακρονησιώτη και παρασέρνει όλα τα κορίτσια στο σχολείο, τους λέει όλο για ήρωες και κατορθώματα και για πολλά άλλα, «θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία», τους λέει και τα ζαλίζει κι έτσι τα ξετρελαίνει τα κορίτσια, γι' αυτό πέρσι λίγο έλειψε να την αποβάλουν, αν δεν ήταν η φιλόλογος που απειλούσε με σκάνδαλο, μη μου πειράξετε την καλύτερή μου μαθήτριά, κι υποχώρησε ο γυμνασιάρχης, επειδή, βλέπεις, αυτή η φιλόλογος έχει σπουδαία φήμη ως εκπαιδευτικός σπουδαία, ειδαλλιώς η Πούλια έπρεπε ν' αποβληθεί διά παντός που όλο τους έλεγε για μοιρασιές δίκαιες κι έξινε στο θρανίο της σφυριά και δρεπάνια.

Εκείνη τη στιγμή έπεσε κι άλλος χτυπημένος πάνω στην τσιμέντινη νησίδα του δρόμου. Τον βλέπει η μικρή και κόβει τη λογοδιάρροια, έσφιγγε τα κάγκελα μ' απόγνωση. Κοιτάζω το ρολόι μου, ώρα 11.30', αυτήν την ώρα που οι ποιητές λουφάζουν, και μετά, όταν θα βγαίνουν και θ' αερίζουν τα σιχάκια τους, θα επιμένουν κιόλας ότι το Πολυτεχνείο ανήκει στη σιωπή. Μα

το Πολυτεχνείο δεν τους ανήκει. Και δεν μπορούσα ώρα 11.30' να φανταστώ το τέλος αυτής της νύχτας. Ψάλλουν τον Εθνικό Ύμνο. Τ' αυτοκίνητα του Ερυθρού Σταυρού δυσκολεύονται απ' τους πυροβολισμούς να σταματήσουν μπροστά στην πόρτα. Ψηλά, στο ταρατσάκι του θυρωρείου υπάρχουν ακόμη παιδιά.

Συλλογίζομαι πως αν όλες οι πολυκατοικίες στη Στουρνάρα και στην οδόν Πολυτεχνείου άνοιγαν διάπλατα τις πόρτες και τα παράθυρα, αν φώτιζαν όλα τα δω-

μάτια και τα μπαλκόνια, ετούτα τα μεσάνυχτα δε θα μπορούσαν να μας **μακελέψουν***. Κι ήξερα πως ό,τι γίνει απόψε εδώ, θα γίνει με την ανοχή των πολυκατοικιών – της σιωπηλής πλειοψηφίας. [...] Κηρύχτηκε στρατιωτικός νόμος, τανκς κατευθύνονται προς εμάς, αλλά εμείς, η ψυχωμένη **μεραρχία*** με τα χαρτομάντιλα και τα τσιγάρα, τις σοκολάτες και τα μπισκότα, θα τους υποβάλουμε τους όρους μας: (Α) Η εκκένωση να γίνει ώρα πρωινή, το ενωρίτερο στις οχτώ, ώστε να έχει αρχίσει η κίνηση στους δρόμους. (Β) Να παρευρίσκονται τα ξένα διπλωματικά σώματα και εκπρόσωποι του Ερυθρού Σταυρού για να παραλάβουν τους τραυματίες. (Γ) Ζητούμε εγγύηση ότι βγαίνοντας δε θα μας λιντσάρουν.

Το τανκ προχωρούσε, μ' έπαιρνε το κύμα προς τα πίσω. Με τα χέρια στις τσέπες του παλτού μου έτρεχα κι άκουα τ' αναφιλητά μου – κάτι σαν ουρλιαχτά ζώου, πάσχιζα να χωθώ στον εαυτό μου για να γλιτώσω. Έξω από τη Σχολή Μηχανολόγων μαζεύτηκα **ανακούρκουδα*** σε μια γωνιά κι έκλαιγα. Γυρίζει ένας και μου λέει «Κουράγιο, συντρόφισσα». Ανασηκώθηκα και στάθηκα ίσια. Έβγαλα τα χέρια απ' τις τσέπες κι έσιαξα τα μαλλιά μου. Έβλεπα το τανκ με τις μπούκες του στραμμένες στην Αρχιτεκτονική. Οι φαντάροι έπαιρναν θέσεις. Κάτι φώναζε ένας με γαλόνια. «Κοίτα τις περασιές στις μασχάλες του», έλεγα. Είδα την οδόν Τοσίτσα γεμάτη μπάτσους. Οι φαντάροι, φαίνεται, πυροβόλησαν. Φωνάζομε μεταξύ μας να καθίσουμε όλοι κάτω. Στέκομαι αποξεραμένη και περιμένω. Δυο, τρία δευτερόλεπτα, η σιωπή βάθαινε και ρίζωνε.

Άρχισε η υποχώρηση, με τα χέρια ψηλά, κατά ομάδες. Με παίρνει το πλήθος και προχωρώ, με **λαχτίζουν*** τα **κοντάκια*** των φαντάρων, «τώρα», λέω, «και θα μου την ανάψουν πισώπλατα». Νιώθω σπόνδυλο σπόνδυλο τη ραχοκοκαλιά μου και τον τρόπο, που τη συναρμολογεί λεπτεπίλεπτα. Μπερδεύονται τα πόδια μου, σκύβω μπροστά, παρ' ολίγο να σωριαστώ. Περνώ την καγκελόπορτα, πατώ αίματα και προκηρύξεις. Οι φαντάροι μάς **χιουχάρουν*** και χτυπούν τις αρβύλες τους στην άσφαλο σαν να κάνουν ξου ξου στα ζωντανά, κι εμείς προχωρούμε σκυφτά, σκοντάφτομε στα βήματά μας και τρέμομε. Γωνία Τοσίτσα μ' αρπάζουν απ' τα μαλλιά δυο ασφαλίτες. Πάω να τους ξεφύγω, ένας φαντάρος με πιάνει απ' το μπράτσο, βλέπω τα δάκρυα στα μάτια του. Κάτι μου ψιθυρίζει, αλλά δεν πρόλαβε. Οι μπάτσοι τον κάνουν πέρα, προσπαθώ ν' αντισταθώ και ζαλίζομαι απ' τον πόνο. Τους άφησα να με σέρνουν προς την κλούβα και με λάχτιζαν στην κοιλιά. Μ' ακούμπησαν στην πόρτα και με χτυπούσαν με τις γροθιές τους στο πρόσωπο. Μ' αδειάζουν σ' ένα κάθισμα κι αποξεχνιέμαι με τα βαθουλώματα που κάνει το κλάμα μου. Τ' αγόρι δίπλα μου μ' αγκαλιάζει.

Ακούμε το ηχητικό ντοκουμέντο του ραδιοφωνικού σταθμού

Βλέπουμε το βίντεο ντοκουμέντο της εισβολής του τανκ στο Πολυτεχνείο

Μάρω Δούκα, Η αρχαία σκουριά, εκδ. Πατάκη

6 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

- Ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- Χωρίζουμε το κείμενο σε σκηνές και συζητάμε τα γεγονότα.

Διαβάζουμε το ποίημα
«Μη σημαδέψεις την καρδιά μου»
του Τάσου Λειβαδίτη

7 Συγκρίνουμε τα κείμενα και προβληματιζόμαστε

- Εντοπίζουμε τα αφηγηματικά πρόσωπα του αποσπάσματος του έργου «Η αρχαία σκουριά» και του ποιήματος «Μη σημαδέψεις την καρδιά μου». Συζητάμε τις στιγμές και τα γεγονότα που περιγράφουν.
- Τι συναισθήματα μας γεννιούνται, διαβάζοντας τα κείμενα, βλέποντας το βίντεο και ακούγοντας το ηχητικό ντοκουμέντο;

Κείμενο
4

«Μετά το Πολυτεχνείο τι έγινε;»

Μετά το Πολυτεχνείο η χούντα αποξενώθηκε εντελώς από την κοινωνία. Η χούντα είχε σκοτώσει άοπλα παιδιά, άοπλους πολίτες. Πώς θα μπορούσε να της το συγχωρέσει αυτό η κοινωνία;

Τώρα γνωρίζουμε ότι υπήρχαν σοβαρές διαφωνίες και αντιπαλότητες μεταξύ των χουντικών και πριν από το Πολυτεχνείο. Γύρω από τον Δημήτριο Ιωαννίδη, τον αρχηγό της ΕΣΑ, είχαν μαζευτεί όσοι διαφωνούσαν με τον δικτάτορα Παπαδόπουλο και ένα μήνα πριν από το Πολυτεχνείο αποφάσισαν να τον ανατρέψουν. Μία εβδομάδα μετά την **εξέγερση*** των φοιτητών τα κατάφεραν.

Από εκείνη τη μέρα και μετά επικράτησε το απόλυτο σκοτάδι. Δεν μεταδίδονταν ειδήσεις. Μόνο η φωνή της χουντικής κυβέρνησης ακουγόταν. Τίποτε άλλο. Απόλυτη τρομοκρατία. Μόνο από τους ξένους ραδιοσταθμούς μαθαίνονταν κάποια πράγματα. Οι ασφαλίτες συλλαμβάνανε, φυλάκιζαν και βασάνιζαν όσους θεωρούσαν ότι είχαν πάρει μέρος στην εξέγερση.

Δεν μπορεί όμως να σταθεί έτσι μια κυβέρνηση, όσα όπλα και τανκς και αν έχει. Η νέα χουντική κυβέρνηση δεν μπορούσε να κυβερνήσει έτσι απομονωμένη που ήταν. Δεν ήθελε, όμως, και να φύγει. Ήθελε να συνεχίσει να κυβερνά. Και τι βρήκε να κάνει;

Το 1974 έκανε πραξικόπημα στην Κύπρο. [...] Μετά από αυτή την εθνική τραγωδία η κυβέρνηση της χούντας κατέρρευσε και οι παλιοί πολιτικοί ανέλαβαν τη διακυβέρνηση της χώρας και προκήρυξαν εκλογές.

Ολύμπιος Δαφέρμος, Μιλώ στα παιδιά μου για τη Χούντα και το Πολυτεχνείο, εκδ. Τόπος

8 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

- Ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- Ποια φωνή ακούγεται στο κείμενο και τι περιγράφει;
- Ποια είναι τα συναισθήματά μας μετά την ανάγνωση του κειμένου;

Διαβάζουμε, σκεφτόμαστε και συζητάμε ποιήματα εμπνευσμένα από το Πολυτεχνείο

Βλέπουμε, παρατηρούμε και συζητάμε ζωγραφικούς πίνακες εμπνευσμένους από το Πολυτεχνείο

9 Συζητάμε μεταξύ μας:

- Παρουσιάζουμε τα ποιήματα και διερευνούμε λέξεις-κλειδιά σε αυτά. Υπάρχουν κοινές λέξεις/εκφράσεις και ποια θέματα πραγματεύονται;
- Περιγράφουμε τους πίνακες και συζητάμε στοιχεία που μας κάνουν εντύπωση. Τι εικονίζουν, με ποια χρώματα και τι νιώθουμε όταν τους βλέπουμε;
- Πώς μπορούμε να ερμηνεύσουμε την έννοια της «σιωπηλής πλειοψηφίας» που διαβάσαμε στο κείμενο «Η αρχαία σκουριά», συγκριτικά με το ποίημα «Φοβάμαι» του Μ. Αναγνωστάκη; Μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην τάξη.

10 Επιλέγουμε μία από τις δραστηριότητες, δουλεύοντας είτε ατομικά είτε ομαδικά.

α. Παίρνουμε έμπνευση από τα παραπάνω ποιήματα, χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά, και γράφουμε ένα δικό μας ποίημα για το Πολυτεχνείο.

β. Εμπνεόμαστε από τους πίνακες ή τα ποιήματα και ζωγραφίζουμε δικούς μας πίνακες ή φτιάχνουμε κολάζ, αποτυπώνοντας τις σκέψεις μας για την εξέγερση του Πολυτεχνείου.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

Δαφέρμος, Ο. 2023. *Μιλώ στα παιδιά μου για τη Χούντα και το Πολυτεχνείο*. Αθήνα: Τόπος.

Δούκα, Μ. 2008. *Η αρχαία σκουριά*. Αθήνα: Πατάκη.

Μητροπούλου, Κ. 1974. *Το χρονικό των τριών ημερών*. Αθήνα: Κέδρος.

Σαρή, Ζ. 1992. *Τα γενέθλια*. Αθήνα: Πατάκη.

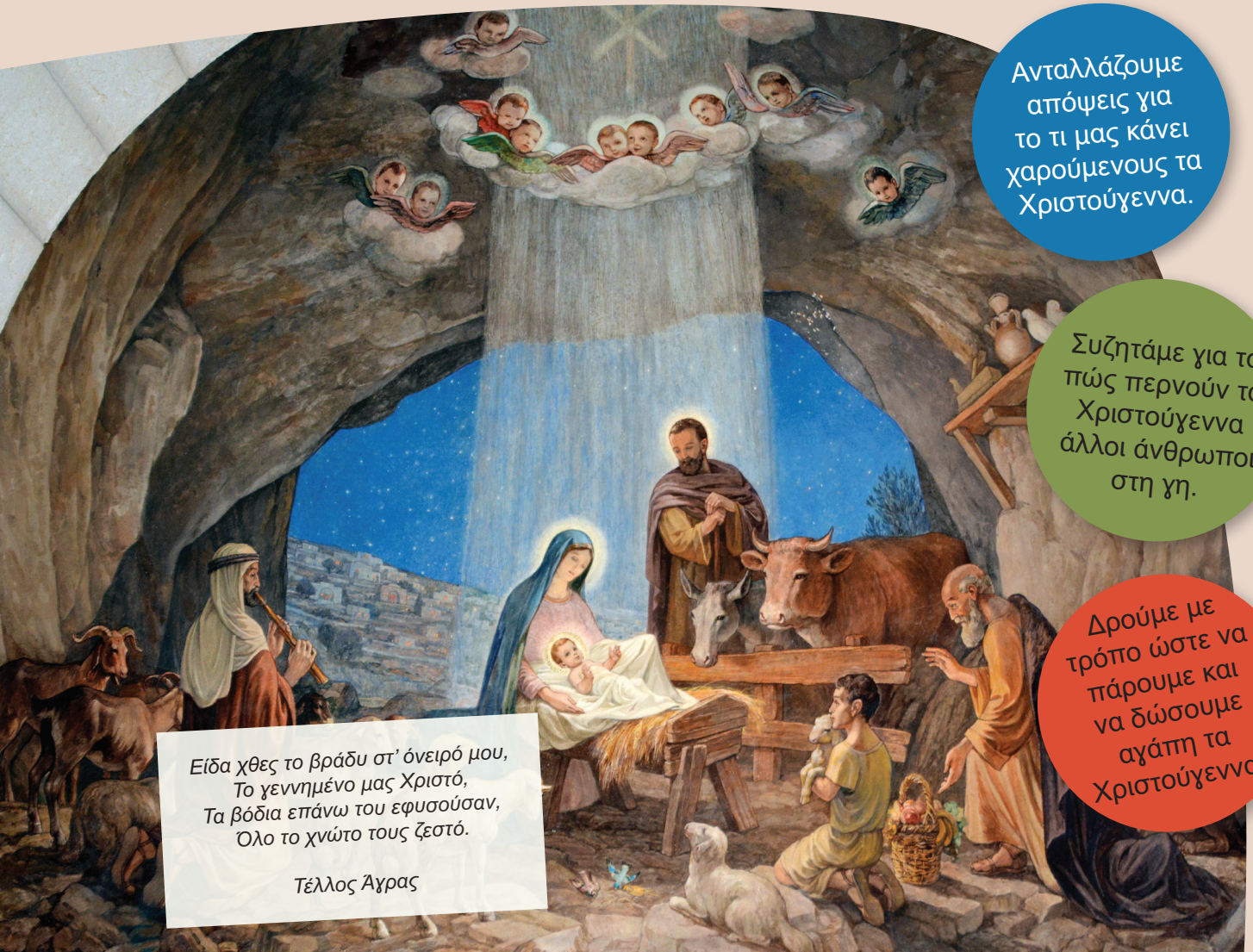
Φάτσης, Γ. 1996. *Πολυτεχνείο '73. Εξέγερση – Κατάληψη – Εισβολή*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Μπορούμε να εξερευνήσουμε τις παραπάνω λογοτεχνικές προτάσεις.

Τι μπορεί να μας κάνει χαρούμενους τα Χριστούγεννα;

Είδα χθες το βράδυ στ' όνειρό μου,
Το γεννημένο μας Χριστό,
Τα βόδια επάνω του εφυσούσαν,
Όλο το χνώτο τους ζεστό.

Τέλλος Αγρας

Ανταλλάζουμε
απόψεις για
το τι μας κάνει
χαρούμενους τα
Χριστούγεννα.

Συζητάμε για το
πώς περνούν τα
Χριστούγεννα
άλλοι άνθρωποι
στη γη.

Δρούμε με
τρόπο ώστε να
πάρομε και
να δώσουμε
αγάπη τα
Χριστούγεννα.

- Με ποιο γεγονός σχετίζεται η παραπάνω εικόνα;
- Ποιες σκέψεις και συναισθήματα μας προκαλεί η συγκεκριμένη εικόνα;
- Διαβάζουμε τους στίχους του ποιητή Τέλλου Άγρα που βρίσκονται στο συννεφάκι. Πώς σχετίζονται οι στίχοι αυτοί με την εικόνα;

Ποιες άλλες εικόνες, ήχοι, μυρωδιές και γεύσεις μας έρχονται στο μυαλό, σε σχέση με τη γιορτή των Χριστουγέννων;

Μπορούμε να
δημιουργήσουμε
έναν εννοιολογικό
χάρτη για το θέμα
αυτό.

Συζητάμε και καταγράφουμε τις σκέψεις μας για το κεντρικό ερώτημα της ενότητας

1 Πριν ξεκινήσουμε να διαβάζουμε:

- Ποια στοιχεία στον τίτλο του κειμένου 1 δείχνουν τη μεγάλη ανάγκη κάποιου να συναντήσει τον Άγιο Βασίλη;
- Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο και απαντάμε στο ερώτημα:
«Ποιος/ποια και γιατί θέλει να δει τον Άγιο Βασίλη;»

2 Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο

Πρέπει να δω τον Άγιο Βασίλη!

Κείμενο
1

Γιατί η συγγραφέας χρησιμοποιεί κεφαλαία γράμματα σε αυτή τη λέξη;

Τα φετινά Χριστούγεννα ο Ηλίας πρέπει να δει τον Άγιο Βασίλη. ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ! Υπάρχει σοβαρός λόγος και δεν μπορεί να τον αποκαλύψει ούτε στη μαμά ούτε στο μπαμπά. Μόνο στον Άγιο Βασίλη.

Έτσι, το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων, ο Ηλίας ετοίμασε μαζί με τη μαμά ένα φλιτζάνι με ζεστό γάλα και το πιατάκι με τους χιονισμένους κουραμπιέδες. Τα ακούμπησε στο τραπεζάκι. Έσκασε ένα φιλί στη μαμά και στον μπαμπά που έβλεπαν τις ειδήσεις καθισμένοι στον καναπέ και προσποιήθηκε ότι πάει για ύπνο.

«Όνειρα γλυκά», φώναξε η μαμά που δεν μάντευε τι σχεδίαζε.

Ήξερε, πως αν ξαπλώσει, θα ήταν αδύνατο να αντισταθεί στον γλυκό ύπνο που θα τον επισκεπτόταν. Την είχε ξαναπατήσει άλλωστε! Έτσι, τριγύριζε στο δωμάτιό του, περιμένοντας να περάσει η ώρα. Ξεφύλλισε δεκατρία παραμύθια, έφτιαξε με τα ζευγάρια από τις κάλτσες του το πιο μακρύ τρενάκι, έστησε τα λούτρινα ζωάκια του στη σειρά από το πιο μικρό στο πιο μεγάλο...

Όταν άκουσε τη μαμά και τον μπαμπά να πηγαίνουν για ύπνο, έτρεξε και χώθηκε στο κρεβάτι του με την καρδιά του να χτυπάει τρελά.

Επιτέλους! Επιχείρηση «Άγιος Βασίλης» αρχίζει! Ο Ηλίας περίμενε λίγα λεπτά και άνοιξε αθόρυβα την πόρτα. Ησυχία τύλιξε το σπίτι.

Γλωσσάρι

Πηγές

Τι μπορεί να λέει στον Άγιο Βασίλη το παιδάκι;

Περπατώντας στις μύτες των ποδιών του, έφτασε στο σαλόνι. Ήταν βαθύ σκοτάδι αλλά δεν μπορούσε να ανάψει το φως, γιατί το σχέδιο του θα ματαιωνόταν. «Άουτς!», του ξέφυγε, όταν σκουντούφλησε πάνω στο μπαούλο που είχαν στη γωνιά. Έμεινε για λίγο ακίνητος, νιώθοντας το μεγάλο δάχτυλο του αριστερού του ποδιού να πονάει σαν τρελό. Ευτυχώς κανένας δεν τον άκουσε.

Βρήκε **ψηλαφιστά*** τον καναπέ και κουλουριάστηκε πάνω στα μαλακά μαξιλάρια. Τράβηξε και την κουβερτούλα του να σκεπαστεί και περίμενε... Νωρίτερα είχε στήσει την τέλεια **ενέδρα***. Ήταν αδύνατο να μπει ο Άγιος Βασίλης από το τζάκι και να μην τον πάρει είδηση. Γι' αυτό ήταν βέβαιος. Βολεύτηκε στον καναπέ...

«Ηλία μου, ξύπνα!», ψιθύρισε η μαμά. Τον αγκάλιασε τρυφερά. «Πώς βρέθηκες στον καναπέ;» «Όχι!», φώναξε ο Ηλίας. Τα χειλάκια του έτρεμαν και τα ματάκια του ήταν πλημμυρισμένα με δάκρυα. «Τον έχασα!» Έτρεξε μέχρι το τζάκι. «Μα πώς κατάφερε να περάσει χωρίς να πέσει στην παγίδα μου;» ρώτησε με στρογγυλεμένα μάτια.

Η μαμά χαμογέλασε. Ήρθε κοντά του και τον αγκάλιασε ξανά. Ο μπαμπάς προσπάθησε να τον παρηγορήσει:

«Δεν πειράζει, μικρέ. Θα τα καταφέρεις του χρόνου να τον δεις. Θα του στήσουμε **καρτέρι*** μαζί!».

«Μα εγώ έπρεπε να τον δω φέτος! Να του μιλήσω!» Η απογοήτευση ξεχείλισε από τα μάτια του. Δυο χοντρά δάκρυα κύλησαν από τα μάγουλά του.

«Μα γιατί ειδικά φέτος; Τι ήταν τόσο επείγον;», ρώτησε η μαμά κοιτάζοντάς τον με απορία.

Ο Ηλίας σταύρωσε τα χέρια του και βάλθηκε να κοιτάζει επίμονα το πάτωμα.

«Ήθελα να του εξηγήσω πού μένει ο φίλος μου ο Καντίν...»

«Γιατί;», ρώτησε η μαμά.

«Γιατί εκεί που ήταν το σπίτι του έγινε πόλεμος. Έφυγε με την οικογένειά του για να γλυτώσουν και τώρα ζει στον συνοικισμό έξω από την πόλη. Ήθελα να του το πω, για να ξέρει πού να του πάει το δώρο του φέτος.»

Γιατί ο Ηλίας κοιτάζε επίμονα το πάτωμα;

Η μαμά τον αγκάλιασε σφιχτά. Στα μάτια της γυάλιζαν δάκρυα. «Μην ανησυχείς, καλέ μου», του είπε, «ο Άγιος Βασίλης ξέρει ανά πάσα στιγμή που βρίσκεται κάθε παιδί. Είμαι σίγουρη πως ο Καντίν θα πάρει το δώρο που ζήτησε για φέτος.»

Το πρόσωπο του Ηλία φωτίστηκε με ένα πλατύ χαμόγελο.

Φ. Βακανά, *Φιλελεύθερος (εορταστικό ένθετο)*.

3 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

A. Απαντάμε σε βασικά ερωτήματα

- Ποια είναι τα πρόσωπα της ιστορίας; Ποιος από αυτούς είναι ο πρωταγωνιστής;
- Απαντάμε στο ερώτημα που βάλαμε ως στόχο πριν την ανάγνωση:

«Ποιος/ποια και γιατί θέλει να δει τον Άγιο Βασίλη;»

- Γιατί ο Ηλίας αγωνιούσε για το ότι ο Άγιος Βασίλης δεν θα έβρισκε το σπίτι του φίλου του Καντίν;
- Ποιο δώρο άραγε να ζήτησε ο Καντίν από τον Άγιο Βασίλη και γιατί;

B. Κάνουμε μια πιο «βαθιά βουτιά» στο κείμενο

- Εντοπίζουμε συγκεκριμένα μέρη του κειμένου που να φανερώνουν την αποφασιστικότητα του Ηλία να «παγιδεύσει» τον Άγιο Βασίλη.
- Ποιες φράσεις του κειμένου φανερώνουν την απογοήτευση του Ηλία, όταν δεν κατάφερε να συναντήσει τον Άγιο Βασίλη;
- Γιατί το πρόσωπο του Ηλία φωτίστηκε με ένα πλατύ χαμόγελο στο τέλος της ιστορίας;

- Πώς η αντίδραση του Ηλία απαντά στον προβληματισμό της ενότητας;

- Καταγράφουμε χαρακτηρισμούς για τον Ηλία, δικαιολογώντας τους.

Γ. Προβληματιζόμαστε για τις επιλογές της συγγραφέως

- Διαβάζουμε την 9η παράγραφο και απαντάμε στις ερωτήσεις:
 - α. Ποια συναισθήματα φαίνεται να νιώθει η μητέρα του Ηλία, όταν μαθαίνει τον λόγο για τον οποίο ο γιος της ήθελε τόσο πολύ να συναντήσει τον Άγιο Βασίλη;
 - β. Με ποιες λέξεις και φράσεις παρουσίασε η συγγραφέας τα συναισθήματα αυτά;
 - γ. Γιατί η συγγραφέας του κειμένου επιλέγει να βάλει τη μητέρα και όχι τον πατέρα να εκφράζει αυτά τα συναισθήματα;

- Πόσο τυχαία ήταν η επιλογή του ονόματος του Καντίν;

- Τι θα άλλαζε στο κείμενο, αν ακουγόταν μόνο η φωνή της συγγραφέως;

- Γιατί η συγγραφέας επέλεξε να μιλήσει στους αναγνώστες/στριές της με μια ιστορία και όχι με ένα άρθρο;

4 Επιλέγουμε μια από τις πιο κάτω δραστηριότητες. Κάποιες από αυτές μπορούν να κοινοποιηθούν στα μικρότερα παιδιά του σχολείου, στο πλαίσιο μιας χριστουγεννιάτικης δράσης με τίτλο «Οι μεγάλοι διαβάζουν στους μικρούς».

α. Δημιουργούμε το δικό μας εξώφυλλο για την ιστορία που μόλις διαβάσαμε.

β. Μετατρέπουμε το κείμενο σε εικονογραφημένη ιστορία στις ομάδες μας και δίνουμε την ευκαιρία στα μικρότερα παιδιά του σχολείου να τη διαβάσουν ή να την ακούσουν από εμάς.

γ. «Μπαίνουμε» μέσα στην ιστορία και κάνουμε μια συζήτηση μαζί με τον Ηλία, όταν καταλαβαίνει ότι δεν πρόλαβε να δει τον Άγιο Βασίλη. Καταγράφουμε τον διάλογο αυτό.

Στην ιστορία που μόλις διαβάσαμε, ο Ηλίας ετοίμασε κουραμπιέδες στον Άγιο Βασίλη. Διαβάζουμε και μαθαίνουμε κι άλλα έθιμα σχετικά με τα Χριστούγεννα.

Κείμενο
2

Ματωμένα Χριστούγεννα

Πολλά ήταν τα παιδιά που έζησαν Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά στους προσφυγικούς **καταυλισμούς***, μετά την **εισβολή*** της Τουρκίας το 1974 στην Κύπρο. Η εφημερίδα «Αγώνας», φιλοξένησε επιστολές προσφύγων προς παιδιά του εξωτερικού. Ένα παιδί, ο Χριστάκης, στο κείμενό του περιγράφει την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στους καταυλισμούς και ζητάει μία μεγάλη χάρη ακόμα και από τους Τούρκους....

Περισσότερα για την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974, στην παρουσίαση της ιστοσελίδας του Υπουργείου Παιδείας Αθλητισμού και Νεολαίας της Κύπρου-Δημοτική εκπαίδευση (εκπαιδευτικό υλικό-επετειακά-ανακήρυξη του ψευδοκράτους).

«Με το **χάραμα*** πεταγόμαστε όλοι από τα παράγκες του πρόχειρου **συνοικισμού***, κάτι μάτρες, στην κυριολεξία.. Άλλοι σε ψηλές πολυκατοικίες δίχως πόρτες και παράθυρα, κοιμούνται στο πάτωμα (μόνο με κουβέρτες)!...

Είμαστε μια παρέα παιδιών που οι γονείς μας αγνοούνται. Είναι σκοτωμένοι; Αιχμάλωτοι; Δεν ξέρουμε τίποτε απ' όλα αυτά. Σε εμάς τα παιδιά λένε

ότι ζούνε. Μα ποιος μπορεί να ξέρει; Μόνο ο Θεός... Πιστεύουμε πως δε μας άφησε οριστικά.

Κι όμως η ζωή πρέπει να προχωρήσει κι εμείς μαζί της. Μας ξυπνά η πρωινή **τουρτούρα***, το δεκεμβριανό τσουχτερό κρύο κι ο εκκωφαντικός* θόρυβος των **τροχοφόρων***. Να μας λοιπόν όλη η παρέα με τα βιβλία και τις τσάντες.

Θέλουμε όμως να γιορτάσουμε τα Χριστούγεννα στο πατρικό μας σπίτι. Διεκδικούμε αυτό το δικαίωμα. Θέλουμε να ζήσουμε στο χωριό μας. Γιατί όσο και να το κάνεις, «ματωμένα Χριστούγεννα θα κάνουμε φέτος». Χάσαμε οι πιο πολλοί τους δικούς μας. Μα το μεγαλύτερο κακό είναι ότι ζούμε με αγωνία για τους δικούς μας.

Γι' αυτό μια θερμή παράκληση σε όλους κάνουμε. Ακόμα και στους Τούρκους φίλους μας της Τουρκίας. Ακόμα και σε αυτούς! Γιατί κι αυτούς αγαπάμε, όπως μας έμαθε ο Χριστός. Τώρα τα Χριστούγεννα κάνετε μας ένα δώρο. Πέστε έναν καλό λόγο στους δικούς σας. Ενώστε τις προσευχές σας στον μικρό Χριστό, που γεννήθηκε και βρήκε περιβάλλον σαν το δικό μας, να μας πάει στα σπίτια μας. Στα σπίτια που γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε. Εκεί, στα γνώριμα, νοσταλγικά μας ακρογιάλια.

Περιμένουμε πολλά από την αγάπη σας και μακάρι η φωνή μας ν' ακουστεί. Ως τότε παρακαλέστε όλοι μαζί μας. Σας ευχόμαστε καλές γιορτές με τους δικούς σας.

Γεια σας,

Χριστάκης Χριστούγεννα, Λευκωσία 1974...»

Μηχανή του χρόνου (Cyprus edition) (διασκευή).

5 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

- α. Ποια ήταν η μεγάλη χάρη που ζήτησε από τους Τούρκους ο μικρός Χριστάκης αλλά και από τους υπόλοιπους αναγνώστες/στριες της επιστολής του;
- β. Πώς αντιμετωπίζει ο Χριστάκης τους Τούρκους; Τεκμηριώνουμε με λέξεις και φράσεις από το κείμενο. Εκφράζουμε τις απόψεις μας για το θέμα αυτό.
- γ. Εντοπίζουμε στην 1η και 3η παράγραφο τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε ο Χριστάκης και οι υπόλοιποι πρόσφυγες, το 1974, στην Κύπρο.
- δ. Στη 2η παράγραφο, ο Χριστάκης διατυπώνει κάποια ερωτήματα χωρίς απάντηση. Ποια συναισθήματα καταλαβαίνουμε πως εκφράζει μέσα από τα ερωτήματα αυτά;
- ε. Διαβάζουμε προσεκτικά την 4η και 7η παράγραφο του κειμένου και εντοπίζουμε φράσεις που φανερώνουν τη μεγάλη αγάπη του Χριστάκη για τον τόπο του.
- στ. Γιατί η εφημερίδα «ΑΓΩΝΑΣ» δημοσίευσε τις επιστολές των προσφυγόπουλων προς τα παιδιά του εξωτερικού το 1974;

6 Πώς το κείμενο συνδέεται με άλλα κείμενα και με τον κόσμο;

- α. Ποιον από τους ήρωες του κειμένου 1 σας θυμίζει το κείμενο 2 και γιατί;
- β. Παρακολουθούμε στο διαδίκτυο το βίντεο με τίτλο «Ο Μουσταφά κάνει έναν περίπατο» και συζητάμε: α) τι μας θυμίζει η ιστορία του Μουσταφά και β) πόσο **επίκαιρο*** είναι τελικά το θέμα της προσφυγιάς στις μέρες μας.
- γ. Στην επιστολή του μικρού Χριστάκη υπάρχει η εξής φράση:
Ενώστε τις προσευχές σας στον μικρό Χριστό, που γεννήθηκε και βρήκε περιβάλλον σαν το δικό μας...
Ερμηνεύουμε τα λόγια αυτά.

7 Είμαστε ένα από τα παιδιά που διαβάζουν την επιστολή του Χριστάκη. Γράφουμε, στο τετράδιό μας, μια σύντομη απαντητική επιστολή στον Χριστάκη, με σκοπό να του δηλώσουμε τη συμπάραστασή μας για όλα όσα περνάει.

Διαβάζουμε το κείμενο για τη ζωή του Χριστού και προσπαθούμε να εξηγήσουμε τα παραπάνω λόγια του μικρού Χριστάκη.

Ακούμε κυπριακά κάλαντα:

Κείμενο
3

Το «μαζί» των Χριστουγέννων

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν μια πόλη που περίμενε τα Χριστούγεννα. Είχε φωτίσει τους δρόμους και τις βιτρίνες της, είχε στολίσει τα σαλόνια των σπιτιών, τα τζάκια και τα μπαλκόνια της. Μετρούσε αντίστροφα τις μέρες για τη μεγάλη στιγμή. Τη στιγμή του ΜΑΖΙ.

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν κάποιοι άνθρωποι της πόλης που περίμεναν τα Χριστούγεννα. Έγραφαν λίστες για ψώνια, γράμματα για τον Άη Βασίλη, έκαναν σχέδια, ψώνιζαν, στόλιζαν, τραγουδούσαν, γελούσαν και πάλι από την αρχή. Σύντομα θα ερχόταν η στιγμή του ΜΑΖΙ.

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν τα παιδιά. Τα παιδιά με τη μεγάλη καρδιά, που χωράει πολλούς πολλούς ανθρώπους μέσα της. Περίμεναν τα δώρα τους, τραγουδώντας τα κάλαντα κι άλλα όμορφα χριστουγεννιάτικα τραγούδια. Μόνο που καθώς περιδιάβαιναν την πόλη με τα τρίγωνα και τα ταμπουρίνα τους, πρόσεξαν πως υπήρχαν κι άλλοι άνθρωποι.

Αυτοί οι άλλοι άνθρωποι της πόλης, ΔΕΝ περίμεναν τα Χριστούγεννα. Δεν έγραφαν λίστες για δώρα και ψώνια, δεν στόλιζαν, δεν τραγουδούσαν. Κάποιοι δεν είχαν ποτέ οικογένεια. Κάποιοι είχαν κάποτε αλλά όχι πια. Οι αγαπημένοι τους είχαν γίνει μικρά αστέρια στο μεγάλο Σύμπαν. Κάποιοι δεν είχαν φίλους. Κάποιοι είχαν χάσει τη δουλειά τους, την πίστη στον εαυτό τους, την όρεξή τους για ζωή, το κέφι τους για γιορτές. Αυτοί οι «άλλοι» δεν περίμεναν τη στιγμή του ΜΑΖΙ.

Έτσι, τα παιδιά κάθισαν κι έγραψαν άλλα γράμματα στον Άη Βασίλη. Δεν του ζήτησαν παιχνίδια και ποδήλατα και βιβλία, ούτε τραμπολίνα και πατίνια και μουσικά όργανα. Ζήτησαν ένα δώρο μοναδικό, ένα δώρο για όλους τους ανθρώπους: συντροφιά. Ζήτησαν πλατιά χαμόγελα με ζεστές καρδιές και γεμάτες αγκαλιές. Ζήτησαν καλοσύνη σε όσους ήταν μόνοι και γενναιοδωρία. Ζήτησαν φαγητό για όλους και ζεστασιά. Ζήτησαν το «μαζί» να νικά πάντα τη μοναξιά των Χριστουγέννων.

Επειδή φοβήθηκαν πως μπορεί να μην έφταναν εγκαίρως τα γράμματα, πήραν τη μοναξιά στα χέρια τους και με τις καλές τους πράξεις την έκαναν κομματάκια. Την κράτησαν στις χούφτες τους και τη σκόρπισαν στον αέρα. Κι εκείνη έγινε χιόνι που στόλισε τα χριστουγεννιάτικα δέντρα και αναβόσβησε τα λαμπιόνια. Από τότε, χάρη στην αγάπη των παιδιών, το «μαζί» στις γιορτές νικά το «μόνος», όπως το φως νικά πάντα το σκοτάδι. Και ζουν αυτοί καλά κι όλοι ΜΑΖΙ καλύτερα...

Μελετάμε
την αφίσα και
παίρνουμε
ιδέες για
πράξεις
αγάπης τα
Χριστούγεννα:

Σ.Γ. Τσούτση, eWoman.

8 Συζητάμε και απαντάμε τα ερωτήματα:

- Πώς προετοιμάστηκαν οι περισσότεροι μεγάλοι και παιδιά για τον ερχομό των Χριστουγέννων, σύμφωνα με το κείμενο;
- Ποιοι δεν περίμεναν τα Χριστούγεννα σε αυτή την πόλη και γιατί;
- Πώς έδρασαν τα παιδιά για να βοηθήσουν τους ανθρώπους που ήταν μόνοι;
- Πώς καταλαβαίνουμε τη φράση στην 5η παράγραφο: «το μαζί να νικά πάντα τη μοναξιά των Χριστουγέννων»; Πώς σχετίζεται η φράση αυτή με το κεντρικό ερώτημα της ενότητας;
- Γιατί η συγγραφέας επέλεξε να βάλει τα παιδιά να δίνουν τη λύση στο πρόβλημα της μοναξιάς και όχι κάποιους ενήλικες; Σας θυμίζει άλλα κείμενα το γεγονός αυτό;
- Στο κείμενο επαναλαμβάνονται συγκεκριμένες λέξεις και φράσεις. Τις εντοπίζουμε και συζητάμε τον λόγο για τον οποίο οι λέξεις και φράσεις αυτές επαναλαμβάνονται. Είναι ο ίδιος ο σκοπός της επανάληψης κάθε φορά;
- Δημιουργούμε μια εικόνα που να ταιριάζει στο κείμενο.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

- Λοϊζίδου, Μ. 2023. *Το Χριστούγεννο*. Αθήνα: Ψυχογιός
- Μπουλώτης, Χ. 2018. *Ποιος είναι ο πλανήτης των Χριστουγέννων*; Αθήνα: Καλέντης.
- Sperring M. 2019. *Το πιο υπέροχο δώρο του κόσμου*. Μτφρ. Ρ. Τζιαμπίρη. Τζιαμπίρης Θεσσαλονίκη: Πυραμίδα.
- Τσάνταλη, Κ. 2021. *Γράμματα στο έλατο κρυμμένα*. Αθήνα: Διόπτρα.

Εξερευνούμε τις παραπάνω
λογοτεχνικές προτάσεις.

Ποιοι έκαναν την επανάσταση το 1821;

Η μάχη στα στενά των Δερβενακίων - πίνακας του Θ. Βρυζάκη

Συζητάμε
για την
επανάσταση
του 1821.

Μαθαίνουμε
τους
πρωταγωνιστές
της.

Γνωρίζουμε τον
αγώνα και την
προσπάθειά
τους.

Συζητάμε στην τάξη:

- Στον πίνακα του Βρυζάκη απεικονίζεται η μάχη στα στενά των Δερβενακίων, το 1822. Πού βρίσκονται τα Δερβενάκια; Αν δεν γνωρίζουμε, τα αναζητούμε στον χάρτη.
- Ο πίνακας, σύμφωνα με τη Γραμματική του Οπτικού Σχεδίου (Kress & Van Leeuwen, 2006), παρουσιάζει μια αφηγηματική αναπαράσταση, δηλαδή προσπαθεί να μας αφηγηθεί ένα πολεμικό γεγονός. Ποιοι πολέμησαν στη συγκεκριμένη μάχη; Μπορείτε να τους εντοπίσετε στον πίνακα;
- Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο, για να μάθουμε περισσότερα για το συγκεκριμένο γεγονός.
- Τι άλλες πληροφορίες γνωρίζουμε για την περίοδο της επανάστασης;

Πίνακας του Θ. Βρυζάκη για την
Ελληνική Επανάσταση

1 Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο

Το καλοκαίρι της φωτιάς - Η μάχη στα Δερβενάκια

Κείμενο
1

Ήταν 9 Ιουλίου του 1822. Έκανε πολλή ζέστη εκείνη την ημέρα. Ο Γέρος είχε βγάλει την περικεφαλαία, και τα γκριζα μακριά μαλλιά του και το ηλιοκαμένο του πρόσωπο συμπλήρωναν την εικόνα του σεβάσμιου αγωνιστή που πολεμούσε για την ελευθερία. Το πλήθος αδημονούσε. Άλλοι μιλούσαν μεταξύ τους μεγαλόφωνα, άλλοι ρωτούσαν και σχολίαζαν τι ήθελαν τόσοι αρματωμένοι στον Αχλαδόκαμπο και κάποιοι είχαν βγει έξω από τη θολωτή αίθουσα για να δροσιστούν.

φουσεκλίκια
μπαϊράκια:
αναζητούμε τη
σημασία των
λέξεων στο
διαδίκτυο

Επιτέλους! Ο Κολοκοτρώνης φόρεσε την περικεφαλαία, ζώστηκε τα άρματα, έστρωσε τα **φουσεκλίκια** στο στήθος και ανέβηκε σε ένα τραπέζι, να τον βλέπουν όλοι.

- Αδέρφια μου Έλληνες, ακούστηκε η φωνή του βροντερή.

Με τις πρώτες λέξεις τα στόματα έκλεισαν και μόνο τα τζιτζίκια και το μουρμουρητό του νερού στη βρύση της αυλής ακούγονταν.

- Ακούσατε να λένε ότι ο Δράμαλης είναι δυνατός, αλλά το ξέρετε ότι ο Θεός είναι παντοδύναμος. Κι εμείς έχουμε τη βοήθεια του Παντοδύναμου Θεού, που υπόγραψε τη λευτεριά μας και δεν παίρνει την υπογραφή του πίσω! Για αναλογιστείτε, πόσες μάχες κερδίσαμε και σε πόσα κάστρα στη Ρούμελη και στον Μοριά ανεμίζουν τα δικά μας **μπαϊράκια**; Νικήσαμε στο Βαλτέτσι και η Τριπολιτσά, που ήταν το καμάρι των πασάδων και των **μπέηδων**, βρίσκεται σε χέρια ελληνικά. Στη γη όπου πατούμε έχουν σπάσει για πάντα οι αλυσίδες της σκλαβιάς. Για κοιτάξτε πόσοι αρματωμένοι βρίσκονται τριγύρω σας! Αυτοί και άλλες χιλιάδες θα πολεμήσουν και θα διώξουν από τον Μοριά τον άπιστο τον Δράμαλη και τους **ντελήδες**. Μην ακούτε τις φήμες και μην πιστεύετε αυτά που θέλουν οι εχθροί. Αυτοί ήρθαν στη γη μας για ένα ινάτι, μείς θα πολεμήσουμε για την πατρίδα και το δίκιο μας και ο Θεός θα ευλογήσει τα άρματά μας.

Πορτρέτα
Ηρώων του
1821

Μπέης, ντελής:
αναζητούμε τη
σημασία των
λέξεων στο
διαδίκτυο

Ειρήνη Κατσιπη-Σπυριδάκη. Το καλοκαίρι της φωτιάς. Κέδρος

2 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

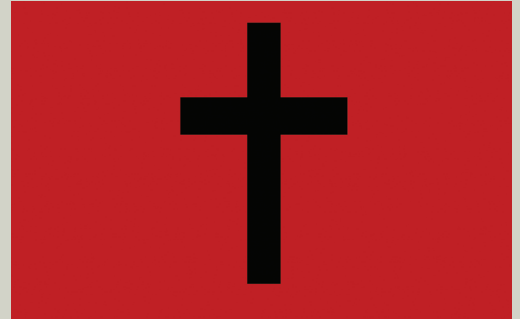
- Ποιος είναι ο τόπος και ο χρόνος του γεγονότος; Ποιοι συμμετέχουν σε αυτό;
- Τι μαθαίνουμε από το κείμενο για την εμφάνιση του Κολοκοτρώνη;
- Γιατί ο Κολοκοτρώνης φόρεσε την περικεφαλαία, τα όπλα, τα φουσεκλίκια κι ανέβηκε σε ένα τραπέζι; Τι ήθελε να πετύχει με αυτές τις κινήσεις;

- Ποιον επικαλείται ο Κολοκοτρώνης ως βοηθό της επανάστασης;
- Με ποια επιχειρήματα προσπαθεί να πείσει τους συγκεντρωμένους Έλληνες να πολεμήσουν τον πολυάριθμο στρατό του Δράμαλη;

3 Συζητάμε στην τάξη:

- Γιατί υπάρχει το σύμβολο του σταυρού στη σημαία;
- Κάνουμε υποθέσεις για το τι υποδηλώνει το κόκκινο χρώμα στη σημαία
- Ποιος ήταν ο Ανδρέας Λόντος και γιατί είχε δική του σημαία; Αναζητούμε πληροφορίες

Η σημαία του Ανδρέα Λόντου

4 Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο:

Το χελιδόني της 25ης Μαρτίου 1821

Κείμενο
2

Το χελιδόني χαμήλωσε τα φτερά του και στάθηκε να ξαποστάσει στον βράχο του Μεγάλου Σπηλαίου. Από κει ψηλά μπορούσε ν' αγναντέψει πίσω από το ήρεμο τούτο βουνό –τον Χελμό– τα Καλάβρυτα. Και πιο πίσω το μοναστήρι της Αγια-Λαύρας, όπου στον θόλο του καμπαναριού του βρισκόταν η παλιά του φωλιά. Την είχε εγκαταλείψει πέρυσι, πριν τρανέψουν τα κρύα του χειμώνα, τότε που πήρε το μήνυμα της φυγής από τους άλλους συντρόφους του τα χελιδόνια. Τότε ήταν που κάτω από τον μεγάλο πλάτανο άκουσε τους κλέφτες να σιγοτραγουδούν:

Παιδιά μ', ήρθ' ο χινόπωρος, παιδιά μ', ήρθ' ο χειμώνας
πέσαν τα φύλλα απ' τα κλαριά, γδυθήκαν τα λημέρια.
Παιδιά μου να χωρίσουμε, μπουλούκια να γινούμε.
Πιάστε τους φίλους τους 'μπιστούς και τους παλιούς κουμπάρους,
ώστε να πάρει η άνοιξη, νά 'ρθει το καλοκαίρι,
ν' ανοίξει ο γράβος κι η οξιά, ν' ανθίσει το σφεντάμι,
να βγουν οι βλάχοι στα βουνά, να βγουν οι βλαχοπούλες
να βγουν και τα βλαχόπουλα λαλώντας τις φλογέρες.

Γράβος, οξιά,
σφεντάμι: είδη
δέντρων

Αγγελική Βαρελά. Το χελιδόني της 25ης Μαρτίου 1821. Εκδόσεις Πατάκη

5 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

- Αναζητούμε στον χάρτη ή στο διαδίκτυο τις περιοχές (Μέγα Σπήλαιο, Χελμός, Καλάβρυτα, Αγια-Λαύρα) που αναφέρονται στο κείμενο. Συνδέονται με τα γεγονότα της επανάστασης του 1821; Βρίσκουμε πληροφορίες.
- Πώς σχετίζεται το χελιδόνη με τις παραπάνω περιοχές;
- Ποιους άκουσε το χελιδόνη να τραγουδούν; Τι γνωρίζουμε γι' αυτούς;
- Ποια είναι η σχέση των κλεφτών με την επανάσταση του 1821;
- Στο τέλος του κειμένου υπάρχει ένα δημοτικό τραγούδι. Έχουμε διαβάσει ή ακούσει άλλα δημοτικά τραγούδια; Τι πιστεύουμε ότι είναι το δημοτικό τραγούδι;

Δημοτικά τραγούδια για
τους κλέφτες

6 Συζητάμε στην τάξη:

- Στον διπλανό πίνακα ο ζωγράφος Ν. Λύτρας μας «αφηγείται» ένα πολεμικό κατόρθωμα. Ποιο είναι; Μπορούμε να περιγράψουμε αυτό που βλέπουμε;

*Η πυρπόληση της
τουρκικής ναυαρχίδας –
πίνακας του Ν. Λύτρα*

7 Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο:

Κείμενο
3

Το δεύτερο κατόρθωμα

Πέρασε αρκετό διάστημα με ηρεμία, μέχρι που έφτασε η πληροφορία ότι ο τουρκικός στόλος βρίσκεται κοντά στην Τένεδο και κατευθύνεται προς τη Σάμο.

«Να πάμε να τους κάψουμε», προτείνει ο Κανάρης και μαζί του συμφωνεί ο συμπατριώτης του Αντώνης Βρατσάνος. Ετοιμάζουν δύο **πυρπολικά** και ξεκινούν.

Ξέρουν ότι, μετά την ανατίναξη της ναυαρχίδας στη Χίο, οι αντίπαλοί τους θα είναι πιο προσεκτικοί. Μα ο φοβερός Κανάρης έχει έτοιμη τη λύση. Στη Χίο τους ξεγέλασαν παριστάνοντας τους Αυστριακούς. Τώρα θα μεταμφιεστούν σε Τούρκους.

Ανεβάζουν στα κατάρτια τους την τουρκική σημαία και το πλήρωμα ντύνεται με τουρκικές φορεσιές. Το τέχνασμα πετυχαίνει και πάλι. Περνούν άνετα τις φρουρές, μπαίνουν αργά-αργά στο λιμάνι, τάχα για να προστατευτούν από τον άσχημο καιρό, και περιμένουν να βραδιάσει.

Η νύχτα πέφτει ολοσκότεινη, κι αυτό τους δυσκολεύει. Δεν μπορούν να δουν τίποτα. Ξαφνικά, όμως, συμβαίνει κάτι απίστευτο. Μια αστροβολίδα¹ διασχίζει τον ουρανό και ξανοίγει για μια στιγμή το σκοτάδι – μια στιγμή μόνο, αρκετή ωστόσο για να εντοπίσουν αυτό που θέλουν: ένα ντελίνι², και μια φρεγάτα³.

Ο Κανάρης αναλαμβάνει το ντελίνι, πιστεύοντας ότι είναι η Καπιτάνα και αφήνει τη φρεγάτα στον Βρατσάνο. Αποχαιρετιούνται και ξεκινούν.

Με σύμμαχο το σκοτάδι, ο Ψαριανός πλησιάζει το ντελίνι και προσπαθεί να πάρει την κατάλληλη θέση για να δέσει σωστά το πυρπολικό. Όμως οι ναύτες του ντελινιού κάτι υποψιάζονται και βάζουν τις φωνές: «Ατές γκεμισί – Ατές γκεμισί⁴!» και αρχίζουν τις κανονιές.

Μια μπάλα τρυπάει τη μαϊστρα⁵ του πυρπολικού. Ο Κανάρης επαναλαμβάνει τη φράση που του δίνει δύναμη: «Κωνσταντή, σήμερα θα πεθάνεις», και συνεχίζει τους **ελιγμούς**. Απομακρύνεται λίγο από το ντελίνι για να πάρει φόρα κι ύστερα, με σύμμαχο τον άνεμο, που τον σπρώχνει με ορμή, καρφώνει το μπουρλότο του στο κατάλληλο σημείο του εχθρικού πλοίου. Το τρακάρισμα είναι τόσο δυνατό, που οι περισσότεροι από τους ναύτες του χάνουν την ισορροπία τους και πέφτουν. Αμέσως όμως πετιούνται όρθιοι

1. πεφταστέρι

2. μεγάλο πλοίο με εκατό κανόνια και μέχρι χίλιους άνδρες για πλήρωμα

3. μικρότερο πλοίο από το ντελίνι, με εβδομήντα κανόνια και λιγότερο πλήρωμα

4. «πυρπολικό – πυρπολικό!»

5. Το βασικό πανί της πρύμνης

πυρπολικό:
αναζητούμε
τη σημασία
της λέξης στο
διαδίκτυο

και σπεύδουν να δέσουν το πυρπολικό τους στο τούρκικο πλοίο, όπως μόνο εκείνοι ξέρουν. Ο Κανάρης βάζει φωτιά στο μπαρούτι, πηδούν όλοι στη **σκαμπαβία** και απομακρύνονται.

Σε λίγο, η νύχτα γίνεται ημέρα από τις φλόγες που καταβροχθίζουν το περήφανο **σκαρί** του σουλτάνου. Οι Ψαριανοί πανηγυρίζουν. Μέσα σε έξι μήνες έχουν κάψει δύο πλοία κι έχουν σκορπίσει τον τρόμο στους αντιπάλους τους.

Το πυρπολικό του Βρατσάνου δεν είχε την ίδια επιτυχία, αλλά σκόρπισε τον πανικό στον αντίπαλο στόλο και αυτό είχε σημασία.

Σκαμπαβία, σκαρί:
αναζητήστε τη σημασία των λέξεων στο διαδίκτυο

Θεοδώρα Λούφα-Τζοάννου. Κωνσταντίνος Κανάρης. Άγκυρα

8 Κατανοούμε και επεξεργαζόμαστε το κείμενο

- Ποιο ήταν το τέχνασμα του Κανάρη για να μπορέσει να μπει στο λιμάνι με τον τουρκικό στόλο; Πώς κρίνουμε την πράξη του αυτή;
- Πώς κατάφερε ο Κανάρης και οι συμπολεμιστές του να εντοπίσουν τους στόχους τους;
- Ποιο πρόβλημα αντιμετώπισε ο Κανάρης στην προσπάθειά του να προσεγγίσει το τουρκικό ντελίνι;
- Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της χρήσης των πυρπολικών από τον Κανάρη και τον Βρατσάνο;
- Πώς χαρακτηρίζουμε τον Κανάρη με βάση τα γεγονότα του κειμένου;

9 Γινόμαστε ερευνητές της γειτονιάς μας και της πόλης μας. Αναζητούμε οδούς, πλατείες, μνημεία που έχουν πάρει το όνομά τους από κάποιον ήρωα/κάποια ηρωίδα της επανάστασης του 1821. Στη συνέχεια βρίσκουμε πληροφορίες και τις παρουσιάζουμε στην τάξη.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

1. Δαρλάση, Α. 2020. *Οι μεγάλοι... μικροί αγωνιστές του 1821*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
2. Βασιλειάδου, Μ. 2021. *1821 - Ένα εικονογραφημένο ταξίδι προς την ελευθερία*. Αθήνα: Διόπτρα.
3. Μανδηλαράς, Φ. 2020. *Η Ελληνική επανάσταση του 1821*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.
4. Σβορώνου, Ε. 2021. *ΓΙΑ ΝΑ ΖΟΥΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Γιατί λέμε «Πάσχα, των Ελλήνων Πάσχα»;

Συζητάμε
για την
περίοδο της
Σαρακοστής
και την Μεγάλη
Εβδομάδα

Μαθαίνουμε
για την
μεγαλύτερη
Εορτή της
Χριστιανοσύνης

Γνωρίζουμε
Πασχαλινά
Ήθη & Έθιμα

Τι σκέψεις μας έρχονται στο νου με τη λέξη Πάσχα;

Σκέφτομαι _____

Έχουμε κάποιες πασχαλινές αναμνήσεις;

Θυμάμαι _____

Τι σημαίνει Πάσχα:

Κείμενο
1

Η πιο σπουδαία από όλες τις εορτές της Χριστιανικής Θρησκείας είναι η **εορτή της Ανάστασης του Ιησού Χριστού**, το **Χριστιανικό Πάσχα** ή αλλιώς η **Λαμπρή**.

Το Πάσχα δεν εορτάζεται κάθε χρόνο την ίδια σταθερή ημερομηνία, όπως είναι δηλαδή τα Χριστούγεννα, αλλά είναι κινητή εορτή. Ξεκινά εβδομήντα (70) ημέρες πριν το Πάσχα και τελειώνει πενήντα (50) ημέρες μετά (Πεντηκοστή).

Η Κυριακή του Πάσχα είναι το αποκορύφωμα της Μεγάλης Εβδομάδας, που ξεκινά με την Κυριακή των Βαΐων και αντικατοπτρίζει τα Πάθη που πέρασε ο Ιησούς Χριστός, από την είσοδό **Του*** στα Ιεροσόλυμα μέχρι την Ανάσταση Του, το Μεγάλο Σάββατο.

Η λέξη «Πάσχα» σημαίνει πέρασμα. Για τους **Εβραίους*** συμβολίζει την απελευθέρωσή τους από τους Αιγυπτίους και το πέρασμα των προγόνων τους από την **Ερυθρά θάλασσα***. Για τους Χριστιανούς, η Ανάσταση του **Θεανθρώπου*** σημαίνει όχι μόνο το ξύπνημα της φύσης- μιας και το Πάσχα ορίστηκε αρχικά να γιορτάζεται την πρώτη Κυριακή μετά την πρώτη **πανσέληνο της εαρινής ισημερίας***-, αλλά και το πέρασμα από τον πόνο στην **κάθαρση***, από τον θάνατο στη ζωή.

Γλωσσάρι

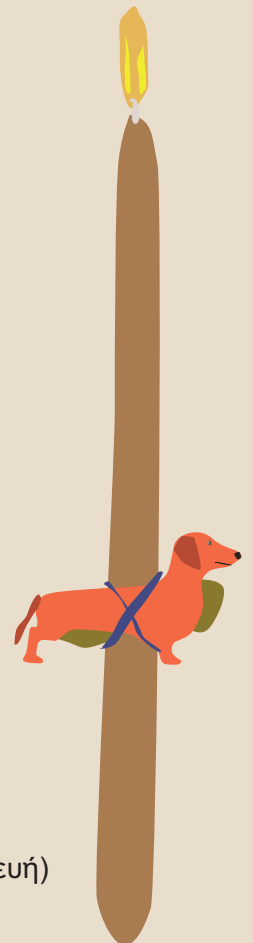

Λαογραφία* με βάση τα έθιμα* της Μεγάλης Εβδομάδας

Στα λαϊκά έθιμα συμπεριλαμβάνονται το **άναμμα των λαμπάδων** από τους πιστούς και η **μεταφορά του Αγίου Φωτός*** στα σπίτια μας, **μετά την Λειτουργία της Ανάστασης** στις εκκλησίες, και το να **τσουγκρίζουμε τα κόκκινα αυγά** και να λέμε τη φράση: «**Χριστός Ανέστη**» και «**Αληθώς Ανέστη**», τη στιγμή εκείνη. Τη Μεγάλη εβδομάδα πλάθουμε **κουλουράκια** και **τσουρέκια**. Συνηθίζουμε τη Μεγάλη Πέμπτη να βάφουμε κόκκινα αυγά και το Μεγάλο Σάββατο να ζυμώνουμε το **Λαμπρόψωμο*** ή **Λαμπροκουλούρα*** προς τιμήν του Αναστημένου Χριστού, βάζοντας στο κέντρο ένα κόκκινο αυγό. Το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου το κύριο φαγητό που μαγειρεύουμε είναι η **μαγειρίτσα*** και την Κυριακή του Πάσχα στα περισσότερα μέρη της Ελλάδας **είθισται*** το ψήσιμο του **αρνιού***.

Την ημέρα του Πάσχα γιορτάζουν η **Αναστασία και ο Αναστάσιος**, η **Λαμπρινή και ο Λάμπρος**, ο **Πασχάλης**, κ.ά.

Με αφορμή την πιο μεγάλη **γιορτή της Χριστιανοσύνης***, πάμε να ανακαλύψουμε μαζί όμορφα **πασχαλινά έθιμα** και **ιστορίες** του τόπου μας.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, *Βικιπαίδεια* (διασκευή)

1 Τι σημαίνει Πάσχα;

2 Κάθε πότε εορτάζεται το Πάσχα;

3 Συζητάμε με την τάξη μας, αν συνηθίζουμε να μαγειρεύουμε κάποια από τα πασχαλινά **εδέσματα*** (αλμυρά ή γλυκά) κι αν γνωρίζουμε τα λαϊκά έθιμα που αναφέρονται στο κείμενο. Υπάρχουν άλλα έθιμα ή παραδόσεις που τηρούνται στον τόπο μας ή στην οικογένειά μας;

Πασχαλινές εικόνες
και έθιμα.

Κείμενο
2

Η κυρα- Σαρακοστή

Μετά την περίοδο της Αποκριάς, από την *Καθαρή Δευτέρα* έως και το βράδυ του *Μεγάλου Σαββάτου*, ακολουθεί η **Μεγάλη Σαρακοστή** ή αλλιώς οι «**Μεγάλες 40 Ημέρες**». Για τους Χριστιανούς Ορθόδοξους η περίοδος αυτή της νηστείας αρχίζει την *Καθαρή Δευτέρα* και τελειώνει το βράδυ του *Μεγάλου Σαββάτου*, δηλαδή στην πραγματικότητα διαρκεί 49 ημέρες. Κατά την περίοδο αυτή δεν καταναλώνονται κρέας, ψάρια, αυγά και γαλακτοκομικά προϊόντα. Εξαιρέση γίνεται για το ψάρι, στην Εορτή του Ευαγγελισμού της Παναγίας και την Κυριακή των Βαΐων.

Ένα από τα πιο παλιά ελληνικά έθιμα που σχετίζονται με τη γιορτή του Πάσχα είναι η «κυρα-Σαρακοστή», ένα αυτοσχέδιο ημερολόγιο, με το οποίο οι πιστοί μετρούσαν την περίοδο της νηστείας. Το σχεδιάζαν είτε σε χαρτί, είτε το ζύμωναν με αλεύρι.

Συνηθίζεται, η «κυρα-Σαρακοστή» να απεικονίζεται ως μια γυναίκα (καλόγρια), στην οποία δεν έβαζαν στόμα, επειδή νήστευε, είχε σταυρωμένα τα χέρια, επειδή προσευχόταν, και είχε επτά πόδια, ένα για κάθε εβδομάδα της Σαρακοστής. Την κρεμούσαν στον τοίχο και κάθε Σάββατο της έκοβαν ένα πόδι, έως το Μεγάλο Σάββατο.

Όταν αρχίζει η Μεγάλη Σαρακοστή, κάθε Παρασκευή απόγευμα πηγαίνομε στην εκκλησία, για να ακούσουμε τους **Χαιρετισμούς της Παναγίας***.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, *Βικιπαίδεια* & Πόλυ Βασιλάκη,
«Η κυρά Σαρακοστή», *Εβλογημένο* (διασκευή)

Ο Λάζαρος και τα κάλαντα του Λαζάρου

Κείμενο
3

Το Σάββατο του Λαζάρου ή αλλιώς «Λαζαροσάββατο» εορτάζεται η Ανάσταση του Λαζάρου, του πολύ καλού φίλου του Χριστού, η νίκη του απέναντι στον θάνατο αλλά και η Ανάσταση της φύσης.

Από τα χρόνια τα παλιά, οι νοικοκυρές ζυμώναν και έψηναν τα «Λαζαράκια», κάτι μικρά, αφράτα ψωμάκια σε σχήμα **σπαργανωμένου*** ανθρώπου, που συμβόλιζαν την Ανάσταση του Λαζάρου. Τα παιδιά ξεχύνονταν στη γειτονιά και τραγουδούσαν τα «Λαζαρικά», δηλαδή τα κάλαντα του Λαζάρου, κρατώντας ένα ομοίωμα του Λαζάρου κι ένα καλαθάκι, για να βάζουν μέσα τις λιχουδιές που τους **φίλευαν*** σε κάθε σπίτι. Υπάρχουν διάφορες **παραλλαγές***. Μία από αυτές είναι τα κάλαντα με τίτλο «Πού 'σαι Λάζαρε», τα οποία τραγουδιούνται με τη μελωδία του **δημοτικού τραγουδιού*** «Κάτω στον γιαλό, κάτω στο **περιγιαλί***».

Δοκίμασε να τα τραγουδήσεις κι εσύ:

«Πού 'σαι Λάζαρε, πού είναι η φωνή σου
Που σε γύρευε η μάνα κι η αδελφή σου;»

«Ήμουνα στη γη, στη γη βαθιά χωμένος
Κι από τους εχθρούς βαλαντωμενος*».

Βάγια, βάγια των βαγιών
τρώνε ψάρια, τον κολιόν*
και την άλλη Κυριακή
ψήνουν το παχύ αρνί.

Αγγελική Σταματακοπούλου, Πάσχα στο χωριό των ιστοριών, Susaeta

4 Με τη βοήθεια του ή της μουσικού του σχολείου μας μαθαίνουμε τα κάλαντα του Λαζάρου και τα τραγουδάμε σε κάποια άλλη τάξη στο σχολείο.

5 Στο μάθημα των Εικαστικών μπορούμε να κατασκευάσουμε την «κυρα-Σαρακοστή» ή το ομοίωμα του «Λαζάρου».

6 Αναζητούμε συνταγές για «Λαζαράκια» και γιατί όχι... τα ζυμώνουμε μαζί με την τάξη μας!

Έθιμα για το Σάββατο
του Λαζάρου

Κείμενο
4

Η Κυριακή των Βαΐων και τα βάγια

Μετά το Σάββατο Λαζάρου, ακολουθεί η **Κυριακή των Βαΐων**, **Κυριακή η Βαΐοφόρος** που πρόκειται για την προηγούμενη Κυριακή της εορτής της Ανάστασης. Στην Εκκλησία μας εορτάζεται η **θριαμβευτική*** είσοδος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, καθώς πλήθος κόσμου που βρισκόταν στην περιοχή, για να γιορτάσουν το Πάσχα των Ισραηλιτών, Τον υποδέχτηκαν θερμά, γνωρίζοντας πως είχε αναστήσει τον Λάζαρο. Έστρωναν τα ρούχα τους κάτω για να περάσει και κρατώντας κλαδιά από φοίνικες φώναζαν: «**Ευλογημένος είναι Εκείνος που έρχεται σταλμένος από το Θεό**»*.

Την ημέρα αυτή οι εκκλησίες μας είναι στολισμένες με κλαδιά από βάγια (φοίνικες ή δάφνες ή ιτιές ή μυρτιές ή ελιές), τα οποία στο τέλος της Λειτουργίας μοιράζονται στους πιστούς.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, *Βικιπαίδεια* (διασκευή)

Κείμενο
5

Η Μεγάλη Εβδομάδα

Η εβδομάδα από τη Μεγάλη Δευτέρα μέχρι την Κυριακή του Πάσχα λέγεται Μεγάλη, γιατί ακολουθούν επτά ξεχωριστές ημέρες με ιδιαίτερο και βαθύ περιεχόμενο. Κάθε μέρα τιμώνται από την Εκκλησία πολύ σημαντικά γεγονότα: Η Ακολουθία του Νυμφίου, το Τροπάριο της Κασσιανής, το Μεγάλο Ευχέλαιο, Ο Μυστικός Δείπνος, Η Σταύρωση, ο Επιτάφιος και τέλος, η Ανάσταση του Κυρίου. Παλιά τα παιδιά τραγουδούσαν το παρακάτω ποιηματάκι:

Μεγάλη Δευτέρα,

μεγάλη μέρα

Μεγάλη Τρίτη,

μεγάλη κρίση,

Μεγάλη Τετάρτη,

μεγάλο σκοτάδι,

Μεγάλη Πέμπτη,

δάκρυ, βαρύ πέφτει

Μεγάλη Παρασκευή,

ο Χριστός στο καρφί,

Μεγάλο Σάββατο,

χαρές γιομάτο*,

Μεγάλη Κυριακή,

ο Χριστός θ' αναστηθεί.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, Βικιπαίδεια & Αγγελική Σταματακοπούλου,
Πάσχα στο χωριό των ιστοριών, Susaeta (διασκευή)

Ο Αντώνης- γνωστός ήρωας από το βιβλίο: «Το μαρούλι της καλοσύνης»- μεγάλωσε πια και θα ταξιδέψει για πρώτη φορά μόνος του στο χωριό του, τη **Γλυκομηλίτσα***. Όλη τη Μεγάλη Εβδομάδα θα ακολουθήσει μαζί με τη γιαγιά του τα έθιμα των ημερών, μέχρι το Μεγάλο Σάββατο που θα έρθουν και οι γονείς του για να γιορτάσουν όλοι μαζί την Ανάσταση του Κυρίου.

[...] Τη Μεγάλη Πέμπτη, το βραδάκι, η κυρα-Παναγιώτα πήρε τον Αντωνάκη από το χέρι και πήγανε στην εκκλησία.

- Απόψε θ' ακούσουμε τα Δώδεκα Ευαγγέλια! του είπε. «**Σήμερα κρεμάται επί ξύλου**», θα δούμε το Χριστούλη πάνω στο Σταυρό.[...]

Αλλά οι **ψαλμωδίες*** και οι **ευωδιές*** έγιναν πιο γλυκές την άλλη μέρα, τη Μεγάλη Παρασκευή. Από το πρωί οι κοπέλες του χωριού, οι λεγόμενες **Μυροφόρες***, στόλιζαν τον Επιτάφιο με λουλούδια που έφερναν απ' όλες τις αυλές τα μικρότερα κορίτσια κι έψελναν τα **Εγκώμια***.

Τα αγόρια είχαν τη δική τους δουλειά: κουβάλησαν **φρύγανα***, κλαδιά και ξύλα στο προαύλιο της εκκλησίας, έφτιαξαν έναν πανύψηλο σωρό και στην κορυφή του έστησαν ένα σκιάχτρο. Ήταν ο **Ιούδας*** και μόλις η καμπάνα χτύπησε πιο λυπητερά, ο σωρός μετατράπηκε σε φοβερή πυρά που έκανε στάχτη το αχυρένιο σώμα του **προδότη***.

Με το φαναράκι του ο Αντώνης, και με τη γιαγιά του, ακολούθησε την περιφορά του Επιταφίου, κοιτάζοντας μια το δρόμο και δυο τον ουρανό μες στα πυροτεχνήματα. Το Μεγάλο Σάββατο η Γλυκομηλίτσα αναστατώθηκε από τις χαρούμενες φωνές του Αντώνη:

-Έρθαν οι γονείς μου! Έρθαν οι γονείς μου!

Στην Ανάσταση πήγαν όλοι μαζί και το παιδί έλαμπε πιο πολύ από τη

Η παπαρούνα και ο κοκκινολαίμης

Κείμενο
7

Λένε πως τη μέρα που σταυρώθηκε ο Χριστός, στα μέρη εκείνα πετούσε ένα πουλάκι, μικρούλι τόσοσο δα. Είχε μικρό και λεπτό ράμφος, δύο **σπιρτόζικα*** ματάκια και φτέρωμα απαλό, που στο λαιμό του ήταν κατάλευκο. Μόλις είδε τον πονεμένο Ιησού πάνω στον Σταυρό, πήγε και κάθισε κοντά του. **Σπάραξε*** η καρδούλα του σαν ένωσε τα βάσανά Του.

«Πώς γίνεται να υπάρχει τόσοσος πόνος; Πώς θα μπορούσαν οι άνθρωποι να νιώθουν μόνο αγάπη και χαρά;», αναρωτήθηκε φωναχτά το πουλάκι με παράπνο βαθύ.

«Μικρούλη!», ακούστηκε μια φωνή.

Το πουλάκι κοίταξε κάτω, χαμηλά. Κι είδε στη βάση του Σταυρού ένα τόσοσο δα κατάλευκο λουλούδι, που μόλις είχε ανθίσει.

«Πόσο σε καταλαβαίνω, πουλάκι! Κι εγώ το ίδιο θέλω!», είπε το πουλάκι. Το πουλάκι ένωσε πως είχε μια παρέα, έναν φίλο που αισθανόταν το ίδιο με εκείνο.

Αναθάρρησε* τότε και του είπε: «Θα τραβήξω ένα αγκάθι μήπως Τον κάνω να νιώσει καλύτερα».

Αμέσως το πουλάκι πέταξε κοντά στον Χριστό και τράβηξε με το μικρό του ράμφος ένα αγκάθι από το στεφάνι Του. Μικρές σταγόνες από το αίμα Του κύλησαν τότε στον λαιμό του πουλιού και λίγες ακόμη στα πέταλα του λουλουδιού. Κι εκείνη τη στιγμή συνέβη κάτι μαγικό, που δεν χωρά σε ανθρώπου νου! Το πουλάκι βάφτηκε κόκκινο στον λαιμό, ενώ του λουλουδιού τα πέταλα έγιναν κι αυτά κατακόκκινα!

Από τότε, το μικρό πουλί με τον πανέμορφο κόκκινο λαιμό το φωνάζουν κοκκινολαίμη. Μα και το φιλαράκι του, το κατάλευκο μικρό λουλούδι που βάφτηκε στα κόκκινα, λένε πως από τότε το φωνάζουν... παπαρούνα!

Αγγελική Σταματακοπούλου, Πάσχα στο χωριό των ιστοριών, Susaeta

10 Περιγράφουμε το πουλάκι της ιστορίας μας και το ζωγραφίζουμε όπως το φανταζόμαστε.

11 Δραματοποιούμε τον διάλογο ανάμεσα στο πουλάκι και το λουλούδι κι αν θέλουμε προσθέτουμε και δικά μας λόγια στον διάλογο.

12 «Πώς γίνεται να υπάρχει τόσοσος πόνος; Πώς θα μπορούσαν οι άνθρωποι να νιώθουν μόνο αγάπη και χαρά;», αναρωτήθηκε φωναχτά το πουλάκι με παράπνο βαθύ. Συζητάμε στην τάξη τις σκέψεις που μας δημιουργούνται με αυτή τη φράση. Συμφωνούμε ή διαφωνούμε και γιατί;

Ας γνωρίσουμε τώρα το λουλούδι που έχει το όνομα του Πάσχα, την **ευωδιαστή*** πασχαλιά. Λένε πώς η πασχαλιά ήταν το δέντρο που χάρισε **απλόχερα*** σκιά και δροσιά στην **Παναγία***, τον **Ιωσήφ*** και τον **νεογέννητο*** Χριστό, όταν ταξίδευαν μέσα από την **έρημο*** με προορισμό την **Αίγυπτο***. Η Παναγία, αφού ξεκουράστηκε κάτω από τη **φυλλωσιά*** του, το χάιδεψε απαλά και του έδωσε ευχή και ευλογία να είναι πάντα φορτωμένο με μυρωδάτα **άνθη***.

Είχε φυτρώσει στον **Γολγοθά*** και, όταν ένωσε τον πόνο του Χριστού, **μαράθηκε***. Τρεις μέρες μετά, όμως, όταν ο Ιησούς αναστήθηκε, το δευτράκι ζωντάνεψε κι άνθισε ξανά.

Αγγελική Σταματακοπούλου, *Πάσχα στο χωριό των ιστοριών*, Susaeta (διασκευή)

13 Αναζητούμε στη γειτονιά μας πασχαλιές: τις μυρίζουμε και τις φωτογραφίζουμε για να τις δείξουμε στους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές μας.

Μαθαίνουμε την
Αναστάσιμη Προσευχή.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

Με αφορμή το Πάσχα μπορούμε να διαβάσουμε κι άλλα βιβλία με πασχαλινή θεματολογία:

1. Γκαραγκούνη-Σκόνδρα, Ο. 2022. *Μικρές Λαζαρίνες*. Αθήνα: Φθόγγος.
2. Δημητρούκα, Α. 2010. *Πάσχα στη Γλυκομηλίτσα*. Αθήνα: Πατάκης.
3. Μαστρομιχαλάκη-Ζούρα, Α. 2020. *Πάσχα Ελληνικό*. Αθήνα: Ακρίτας Παιδικά.
4. Νίκα-Μάνου, Κ. 2018. *Το Άγιο Πάσχα περιμένω μ' ένα ποίημα κεντημένο*. Αθήνα: Έαρ παιδικά.
5. Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, Λ. 2014. *Το Πάσχα της νονάς χελώνας*. Αθήνα: Πατάκης.
6. Σταματακοπούλου, Α. 2022. *Πάσχα στο χωριό των ιστοριών*. Αθήνα: Susaeta.

Λογοτεχνικά βιβλία με
Πασχαλινή Θεματολογία.

Ανακαλύπτουμε τη σημασία των φράσεων.

Ενότητα 7

Καλιότσος, Π. 2022. *Τα ξύλινα σπαθιά*. Αθήνα: Πατάκης.

Mason, T. 2014. «Μαρία Μοντεσόρι: Αυτοβιογραφία». *Wix*, 2/5/2014. <https://tmason0024.wixsite.com/maria-montessori/>

«Με το ποδήλατο στην πόλη...Τα υπέρ και τα κατά». *Lalista (μπλογκ)*, 22/01/2017. <https://lalista.gr/>

«Οι μικροί στρατιώτες της Κριμαίας». *Euronews*, 22/01/2018. <https://gr.euronews.com>

«Ποδηλατούμε χαράζοντας πράσινες διαδρομές». *Για τη Λεμεσό*, 12/11/2023. <https://yiatilemeso.com>

«Σε Μαλάλα και Σατιάρτι το Νόμπελ Ειρήνης». *Euronews*, 10/12/2024. <https://gr.euronews.com>

Χατζηχαμπής, Α. & Δ. Παρασκευά-Χατζηχαμπή. 2015. «Το ποδήλατο, ένα οικολογικό μεταφορικό μέσο».

Κυπριακό Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης (ΚΥΠΕΕ), 05/05/2015. <https://kykpee.org>

Χικμέτ, Ν. 2017. *Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά*. Μπφρ. Γ. Ρίτσος. Αθήνα: Κέδρος.

28η Οκτωβρίου

Δαρλάση, Α.2015. *Όταν έφυγαν τα αγάλματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ζέη, Α.2014. *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, Λ. 2012. *Ο καιρός της σοκολάτας*. Αθήνα: Πατάκης.

Σιδηροπούλου, Μ.2019. *Ήλιος με μουστάκια*, Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.

«Απελευθέρωση της Αθήνας (1944)» *Βικιπαίδεια*, 18/12/24 <https://el.wikipedia.org>

«Εθνική Αντίσταση (Ελλάδα)», *Βικιπαίδεια*, 18/12/24 <https://el.wikipedia.org>

«Επέτειος του Όχι», *Βικιπαίδεια*, 18/12/24 <https://el.wikipedia.org>

«Κατοχή της Ελλάδας (1941-1944)», *Βικιπαίδεια*, 18/12/24 <https://el.wikipedia.org>

17η Νοέμβρη

Κομνηνός, Β. 2023. «“Εδώ Πολυτεχνείο!”: Η έναρξη της κατάληψης του Πολυτεχνείου και ο Ραδιοφωνικός Σταθμός». *EPT NEWS* (14/11/2023). <https://www.ertnews.gr>

Φάτσης, Γ. 1996. *Πολυτεχνείο '73. Εξέγερση – Κατάληψη – Εισβολή*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Δούκα, Μ. 2008. *Η αρχαία σκουριά*. Αθήνα: Πατάκη.

Δαφέρμος, Ο. 2023. *Μιλώ στα παιδιά μου για τη Χούντα και το Πολυτεχνείο*. Αθήνα: Τόπος.

Χριστούγεννα

Βακανά, Φ. 2015. «Πρέπει να δω τον Άγιο Βασίλη!». *Φιλελεύθερος*, 27/12/2015.

«Ματωμένα Χριστούγεννα». *Μηχανή του χρόνου*, 15/07/2024. <https://www.mixanitouxronou.com.cy>

Τσούτση, Σ. Γ. 2023. «Το μαζί των Χριστουγέννων». *EWoman*, 22/12/23. <https://www.ewoman.gr>

25η Μαρτίου

Α. Βαρελά. 2021. *Το χελιδόνι της 25ης Μαρτίου 1821*. Αθήνα: Πατάκη.

Ε. Κατσίπη-Σπυριδάκη. 2021. *Το καλοκαίρι της φωτιάς*. Αθήνα: Κέδρος .

Θ. Λούφα-Τζοάννου. 2020. *Κωνσταντίνος Κανάρης*. Αθήνα: Άγκυρα.

Πάσχα

Βασιλάκη, Π. «Η κυρά Σαρακοστή». *Εβλογημένο*, 6.4.2024 <https://www.evlogimeno.com>

Δημητρούκα, Α.2023. *Πάσχα στη Γλυκομηλίτσα*. Αθήνα: Πατάκης.

«Η Κυριακή των Βαΐων», *Βικιπαίδεια*, 20.4.2024 <https://el.wikipedia.org>

«Πάσχα», *Βικιπαίδεια*, 20.4.2024 <https://el.wikipedia.org>

Σταματακοπούλου, Β.2022. *Πάσχα στο χωριό των ιστοριών*. Αθήνα: Susaeta.

Ενότητα 7

Βίντεο:

Εύη Κουσσίδου, «Μαλάλα Γιουσαφζά: Νόμπελ Ειρήνης (με ελληνικούς υπότιτλους)», Ιανουάριος 6, 2015.
Malala.org. Διάρκεια: 2:36. <https://www.youtube.com/watch?v=cjkWKMB9FcE>

Εικόνες:

σσ. 18 Καλιότσος, Π. 2022. *Τα ξύλινα σπαθιά*. Εικόνα σ.192. Αθήνα: Πατάκης.
σσ. 8, 15, 25, 29, 31 Shutterstock [<https://www.shutterstock.com/>]

28η Οκτωβρίου

σσ. 42, 45 «Φωτογραφικό Υλικό ΓΕΣ/ΔΕΝΔΗΣ». ΓΕΕΘΑ, 13/11/2019 <https://geetha.mil.gr>
σσ. 40, 44, 48 Shutterstock [<https://www.shutterstock.com/>]

17η Νοέμβρη

σσ. 50, 51, 52, 54 ΑΡΧΕΙΟ ΕΡΤ ΑΕ / Φωτογραφίες: Αριστοτέλης Σαρρηκώστας

Χριστούγεννα

Βίντεο:

Υπουργείο Παιδείας Αθλητισμού και Νεολαίας. «Κυπριακά Κάλαντα από όλες τις γωνιές της ελεύθερης Κύπρου», Δεκέμβριος 17, 2020. Εκπαιδευτικό βίντεο. Διάρκεια: 2:55. <https://www.youtube.com/watch?v=3DZTf5HzV8Y>

Εικόνες:

σσ. 58, 60 Shutterstock [<https://www.shutterstock.com/>]
σσ. 62 «1974: Χριστούγεννα στην προσφυγιά». *Μηχανή του χρόνου*, 15/07/2024. <https://www.mixanitouxronou.com.cy/featured/matomena-christougenna-tha-kanoume-fetos-i-sparaktiki-epistoli-enos-mikrou-prosfiga-me-agnooumenous-gonis-mesa-apo-ton-katavlisto-parakala-ke-tous-tourkous-gia-irini/>

25η Μαρτίου

σσ. 66. Η μάχη στα στενά των Δερβενακίων. Πίνακας του Θ. Βρυζάκη (Βικιπαίδεια) <https://el.wikipedia.org>
σσ. 68. Σημαία που έφερε ο Ανδρέας Λόντος κατά την είσοδό του στην Πάτρα (Βικιπαίδεια) <https://el.wikipedia.org>
σσ. 69. Η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας – πίνακας του Ν. Λύτρα (Βικιπαίδεια) <https://el.wikipedia.org>

Πάσχα

σσ. 72, 74, 75, 76, 77, 78 Shutterstock [<https://www.shutterstock.com/>]

